

3000 LEUVEN 1

Verschijnt 4x per jaar,
jaargang 18, nummer 3, september 2007

Wisselwerking onderwijs en welzijnswerk

wel wijs

Majong

Maatschappij-
en jongerenproblemen

COLOFON

Welwijs verschijnt 4× per jaar en wordt uitgegeven door de v.z.w. Majong.

Redactie:

Maria Bouverne-De Bie - Dieter Burssens - Lieve Cattrijsse (voorzitter) - Hilde Lauwers - Jan Tallon - Laurent Thys - Greet Van de Water - Bea Vandewiele - Gunther Van Neste - Dries Verdonck - Evi Verduyck - Griet Verschelden - Nicole Vettenburg.

Coördinatie en eindredactie:

Nicole Vettenburg

Redactie-adres:

Redactie WELWIJS
Hooverplein 10
3000 LEUVEN

E-mail: nicole.vettenburg@law.kuleuven.be

Teksten voor bijdragen, brieven en mededelingen dienen te worden toegezonden naar het redactieadres.

Druk:

Drukkerij Van der Poorten, Kessel-Lo

Abonnementen:

€ 22 voor organisaties en instellingen; € 17 voor particulieren;

€ 14 voor groepsabonnement (vanaf 5 abonnementen) en

€ 27 voor buitenlandse abonnementen.

Bedrag over te schrijven op rek. nr. 001-2064133-49 van de v.z.w. MAJONG, Hooverplein, 10 - 3000 Leuven, met vermelding "ABO-WW".

Logistieke ondersteuning:

Departement voor Lerarenopleiding, UGent

Nazicht drukproeven:

Lieve Goris

Verantwoordelijke uitgever:

Nicole Vettenburg, Trolieberg 70, 3010 Kessel-Lo.

www.welwijs.be

WORDT ER NOG GESPIJBELD IN VLAANDEREN?

Een voorlopige update van de implementatie van het spijbelactieplan

Op 17 februari 2006 stelde Vlaams minister van Onderwijs & Vorming Frank Vandenbroucke het actieplan 'Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim', verder het spijbelactieplan genoemd, voor aan het Vlaams parlement¹. Eerder kon u in Welwijs al een reactie lezen bij dit actieplan². Aansluitend hierbij wil dit artikel³ een stand van zaken schetsen van het implementatieproces en een eerste zicht geven op de nog te verwachten beleidsacties.

Maar eerst nog even beknopt de aanloop van het spijbelactieplan.

Spijbelen en voortijdig schoolverlaten zijn problemen die in vele landen voorkomen. Een algemene vaststelling is bovendien dat deze problemen zich in grotere mate voordoen bij sociaal achtergestelde jongeren en bij leerlingen die het moeilijk hebben op school. Aan de sociale achtergrond van leerlingen kan het onderwijs niets veranderen, maar aan hun schoolloopbaan wel⁴.

Het voorkomen en opvolgen van afwezigheden is dan ook een onderwerp dat sinds de verlenging van de leerplicht en de democratisering van het onderwijs op maatschappelijke en politieke belangstelling mag rekenen.

Ook de huidige Vlaamse regering nam de problematiek van schoolmoeheid, spijbelen en gedrag waar scholen moeilijk mee overweg kunnen, op in het regeerakkoord. Men vraagt om een globale aanpak van het probleem, dat vele facetten heeft, en schuwt hierbij de mogelijkheid van sanctionering van scholen en ouders niet, wanneer het leerrecht van kinderen ernstig in gevaar is. In het regeerakkoord wordt daarom onder meer de intentie geformuleerd om hierover met justitie afspraken te maken⁵.

In zijn eigen beleidsnota, 'Vandaag kampioen in wetenschap, morgen ook in gelijke kansen'⁶, heeft minister Vandenbroucke deze intenties verder geëxpliciteerd. Hierin wordt benadrukt dat leerlingen omwille van uiteenlopende redenen, al dan niet gewettigd, afwezig kunnen zijn op school. Om problematische afwezigheden⁷ op te lossen moet er rekening worden gehouden met de volledige context en dit vraagt om een integraal beleid voor schoolmoeheid, absoluut schoolverzuim⁸, spijbelen en probleemgedrag. Op termijn moet dit beleid leiden tot een daling van de ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs. Om hiertoe te komen, voorziet de beleidsnota een aantal stappen. Een eerste stap is uiteraard een evaluatie van het huidige spijbelbeleid. Van daaruit moeten dan de goede praktijken aangemoedigd en verder uitgebouwd worden. Een aantal aandachtspunten die de minister verder nog beklemtoont, zijn de medewerking van de ou-

ders, opvoedingsondersteuning, het aanpakken van de problemen van in het kleuter en lager onderwijs en de nood aan 'een stok achter de deur' wanneer het echt misloopt en er geen medewerking is van ouders en/of jongeren.

Het spijbelactieplan dat op deze beleidsintenties een antwoord moest geven, bestaat daarom uit twee grote delen: (1) een evaluatie van het huidige spijbelbeleid met een analyse van de problemen en (2) een plan van aanpak, met maatregelen van preventieve, curatieve en sanctionerende aard.

Conclusie van de evaluatie was dat de regelgeving de afgelopen jaren al op enkele punten in positieve zin was gewijzigd om de preventie en de opvolging van absoluut verzuim en van problematische afwezigheden in de scholen te verbeteren en om meer toezicht op huisonderwijs⁹ mogelijk te maken. Maar dit volstaat niet. Willen we echt dat zoveel mogelijk jongeren onderwijs volgen, dan zijn er bijkomende overheidsinitiatieven nodig. Om deze bijkomende initiatieven vorm te geven, zijn er de 12 acties uit het spijbelactieplan.

Het spijbelactieplan is een integraal actieplan, waarbij de term 'integraal' hier duidt op twee zaken. Met integraal bedoelen we in de eerste plaats het betrekken van diverse actoren en sectoren bij de uitvoering van het plan. Spijbelen moet een gedeelde verantwoordelijkheid zijn van de overheid, het onderwijs en andere sectoren. Er moet sprake zijn van een gedeeld engagement. In eerste instantie denken we aan de jongeren en hun ouders. We moeten hen bewustmaken van de nefaste invloed die spijbelen kan hebben op een schoolloopbaan. Ten tweede zijn er vanzelfsprekend de schoolteams, leerkrachten, directies en scholengemeenschappen. Daarnaast is er een belangrijke opdracht voor de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's), als draaischijf tussen de school en externen die kunnen worden ingeschakeld in de begeleiding van leerlingen met ernstige problemen. Tenslotte zijn er vele 'externe' actoren, buiten het onderwijs, die een rol spelen in het actieplan, zoals de medische sector, de lokale besturen, justitie en politie. Enkel als al deze betrokkenen hun rol in de aanpak van dit probleem

erkennen en het engagement willen aangaan om er iets aan te doen, kunnen we verder gaan dan symptoombestrijding en effectief op zoek gaan naar een oplossing.

Een tweede invulling van de term integraal zit in het feit dat dit actieplan aandacht heeft voor het hele continuüm van sensibiliseren en informeren over preventie en begeleiding tot uiteindelijk sanctioneren als het voorgaande niet gewerkt heeft. We hopen die sancties uiteraard tot een minimum te kunnen beperken, door alle voorgaande stappen tot een goed einde te brengen.

De inhoud van het spijbelactieplan: 12 actiepunten

In het volgende deel overlopen we de geplande acties zoals ze beschreven werden in het spijbelactieplan. Sinds de voorstelling van het plan, nu bijna anderhalf jaar geleden, is er uiteraard reeds werk gemaakt van de implementatie van dit plan. We geven u dan ook telkens een beknopt overzicht van de belangrijkste realisaties tot nog toe en de acties die nog lopen of gepland zijn.

Actie 1: Gerichte informatiecampagnes over spijbelen

De aangehaalde argumenten hierboven gaven reeds aan dat het voorkomen en opvolgen van schoolverzuim en afwezigheden een onderwerp is dat blijvend maatschappelijke (én politieke) aandacht verdient. Via informatie- en sensibilisercampagnes willen we de maatschappelijke bewustwording aangaande de problematiek van schoolverzuim en spijbelen vergroten. Hierbij moet extra aandacht gaan naar gerichte campagnes voor bijzondere doelgroepen, zoals huisartsen, hulpverleners, migrantenorganisaties, ouders van kleuters, onthaalbureaus,...

Daarom werden een aantal communicatie-acties naar verschillende doelgroepen opgesteld. De belangrijkste verwezenlijkingen tot nu toe zijn een website omtrent leerplicht, die online zal zijn in het najaar van 2007¹⁰, en een brochure over spijbelen die eveneens in het najaar gelanceerd zal worden. In deze brochure wordt eerst het verhaal van een spijbelaar geschetst en daarna worden alle mogelijke actoren die in de begeleiding van de spijbelaar betrokken kunnen zijn, aan het woord gelaten (bijvoorbeeld de huisarts, het time-outproject, de lokale politie, de parketcriminoloog, de leerlingbegeleider en het CLB).

In Mechelen loopt nog tot eind augustus 2007 een proefproject i.v.m. de communicatie naar moeilijk te bereiken doelgroepen. Met de kennis die we opdoen in dit proefproject, hopen we onze communicatie naar deze doelgroepen te kunnen verbeteren. In hetzelfde kader werd er een internationale persconferentie georganiseerd waarop verschillende Turkse en Marokkaanse media¹¹ uitgenodigd waren om ouders en leerlingen van Turkse en Marokkaanse origine die in ons land wonen op de hoogte te brengen van de ac-

ties die reeds afgewerkt werden of op stapel staan in het kader van het spijbelactieplan.

Actie 2: Betere registratie van afwezigheden door de school

Een zorgvuldige registratie van de aan- en afwezigheidsgegevens is een goede vertrekbasis voor allerhande acties op schoolniveau, zoals signaaldetectie, structurele preventie en de verbetering van de eigen werking.

De Vlaamse secundaire scholen beschikken over een elektronisch registratiesysteem dat toelaat oog te hebben voor alle soorten afwezigheden, de gewettigde zowel als de problematische. Tevens biedt het de mogelijkheid om analyses op de geregistreerde gegevens uit te voeren, waardoor scholen een nog gericht beleid kunnen voeren. In tegenstelling tot de secundaire scholen beschikken de meeste lagere scholen nog niet over een elektronisch registratiesysteem, maar dit zal in de toekomst veranderen. Uit gegevens van de onderwijsinspectie blijkt wel dat scholen de geregistreerde afwezigheden onvoldoende benutten als vertrekbasis voor een spijbelbeleid. Daarom willen we de scholen hierin stimuleren. In het secundair onderwijs bekijken we hoe er nog meer gedaan kan worden met de elektronische afwezigheidsregisters. De hier opgedane kennis kan dan later ook dienst doen voor het lagere onderwijs.

Er wordt momenteel tevens met de inspectie basis- en secundair onderwijs en de inspectie CLB bekeken hoe zij tijdens de schooldoorlichtingen meer aandacht aan spijbelen kunnen besteden.

Actie 3: Ondersteunen van een positief schoolklimaat

De aanpak van schoolverzuim en spijbelen kan niet los worden gezien van de schoolcultuur. Die cultuur kan een ondersteunende, doch ook een belemmerende factor zijn voor een spijbelbeleid. Ze bepaalt immers mee hoeveel respect er voor elkaar is. Zo blijven zwaar gepeste kinderen bijvoorbeeld soms weg uit de school, wanneer ze het gevoel hebben dat er niet (of foutief) gereageerd wordt.

In de praktijk blijft het moeilijk om het schoolklimaat bespreekbaar te maken en wordt de vraag naar het effect van een gekozen invulling van spijbelbeleid op het schoolklimaat weinig gesteld. Een kritische analyse (en eventueel een bijsturing) blijft vaak uit.

We willen het belang van een positief en democratisch schoolklimaat blijvend benadrukken en scholen stimuleren hun eigen schoolklimaat kritisch te analyseren en waar nodig bij te sturen. Daarom zal er op de website rond spijbelen, die zoals hoger reeds gezegd online zal zijn in het najaar 2007, aandacht worden besteed aan deze actie. We geven er tips aan leerkrachten, directie, leerlingen, ouders, ... omtrent het realiseren van een positief schoolklimaat.

Voor deze actie willen we ook kijken naar de directie- en de lerarenopleidingen en nascholingen, om na

te gaan of aan het onderwerp positief schoolklimaat voldoende aandacht wordt besteed.

Actie 4: Duidelijke afspraken tussen school en CLB

Een succesvolle begeleiding van schoolverzuim dient te kaderen in een algemene visie en aanpak waarbij school en CLB elkaars partner zijn. Goede afspraken tussen school en CLB zijn daarbij noodzakelijk. Ieder beleidscontract of -plan moet schoolspecifiek zijn en voldoende concreet geformuleerd. Dat is volgens de onderwijsinspectie nu niet altijd het geval.

Om ervoor te zorgen dat de beleidscontracten/-plannen, afsprakennota's en bijzondere bepalingen evolueren tot instrumenten waarin school en CLB hun rol en positie in het zorgbeleid op elkaar afstemmen, gaan we, samen met de CLB-inspectie, na hoe we deze nog kunnen verbeteren.

Actie 5: Leerlingen en ouders nauw betrekken bij de opvolging van de leerplicht

De evaluatie leert dat jongeren en ouders te weinig actief bij de begeleiding betrokken worden. Om die betrokkenheid te realiseren, moeten scholen alle middelen aangrijpen om leerlingen en hun ouders te bereiken. Bijvoorbeeld een goed inschrijvingsbeleid voeren, goede afspraken maken over de zinvolle invulling van de momenten voorafgaand aan de schoolvakanties, informatieve ouderavonden organiseren, informatie over leerplichtopvolging aanbieden in een begrijpelijke taal,...

Uit de analyses van afwezigheidsgegevens blijkt bovendien dat er bij maatschappelijk kwetsbaren een verhoogd risico is op schoolverzuim. Voor die groepen is het zinvol om op lokaal niveau samen te werken met niet-onderwijsorganisaties voor allochtonen en kansarmen zoals onthaalbureaus, minderhedencentra, verenigingen waar armen het woord nemen,.... De LOP's¹² kunnen hiervoor een goed platform bieden. Uit het inspectieverslag leren we echter dat scholen nog te weinig samenwerken met deze organisaties voor allochtonen en kansarmen. We brengen daarom in kaart welke LOP's nu reeds samenwerken met dergelijke orga-

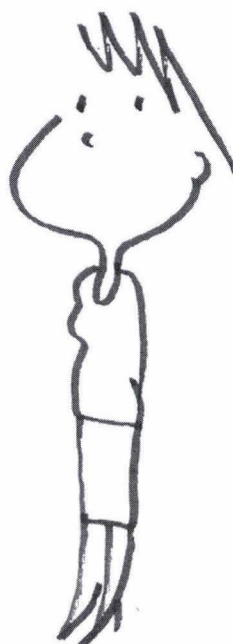
nisaties en gaan na hoe deze samenwerking nog kan worden uitgebreid.

Vanaf volgend schooljaar vinden er een aantal belangrijke wijzigingen plaats in de regelgeving rond de schooltoelagen¹³ in het secundair onderwijs. Meer

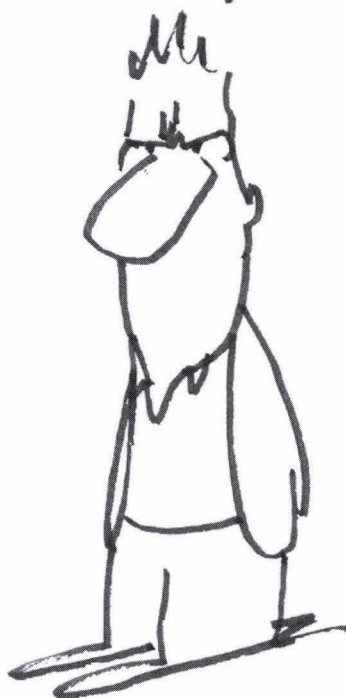

WE PROBEREN
NU MEER ZORG
TE BESTEDEN AAN
DE SPIJBELAARS.

ALS ZE
ER ZIJN,
TENMINSTE.

mensen zullen in aanmerking komen voor een dergelijke schooltoelage en de bedragen ervan worden verhoogd. Vanaf het schooljaar 2008-2009 zullen ook kinderen uit het basisonderwijs aanspraak kunnen maken op een schooltoelage. Op deze manier willen we het naar school gaan bij alle leeftijdscategorieën stimuleren. Bovendien hopen we op deze manier de financiële drempel om naar school te gaan voor een aantal leerlingen te kunnen verkleinen. Aangezien het gaat om een schooltoelage, is het wel noodzakelijk dat de leerling voor wie de schooltoelage wordt uitgereikt voldoende aanwezig is op school. Dit zal nagegaan worden aan de hand van de problematische afwezigheden van de leerlingen uit het secundair en het lager onderwijs en aan de hand van het aantal dagen aanwezigheid van de kleuters¹⁴.

Actie 6: Doelgroepenbeleid

Participatie van kleuters

Onderzoeken tonen aan dat zo vroeg en zo regelmatig mogelijk schoollopen (met een intensieve begeleiding in een georganiseerde structuur), belangrijke positieve effecten heeft op de ontwikkeling van kinderen. Een aantal themagroepen van de LOP's hebben

al ervaring in het werken aan het verhogen van participatie van kleuters.

Er is een eigen actieplan rond kleuterparticipatie opgesteld¹⁵ om de deelname van kleuters aan het onderwijs zo vroeg en zo regelmatig mogelijk te laten verlopen. Het schooljaar 2007-2008 is tevens uitgeroepen tot 'Jaar van de kleuter'¹⁶.

Voltijds engagement voor deeltijds leerplichtigen

Bij de systemen die (deeltijds) leren en werken combineren, gaan we voor het realiseren van een voltijds engagement. Rond deze geplande hervormingen in het deeltijds onderwijs is een aparte nota gemaakt. Op 29 mei 2007 maakte de minister deze conceptnota 'Leren en werken' bekend¹⁷. De belangrijkste wijziging die men wil doorvoeren is dat men niet enkel meer het volgen van de lessen (2 dagen per week) verplicht maakt in het deeltijds onderwijs, maar evenzeer het aanwezig zijn op de stageplaats. Ook binnen het deeltijds onderwijs wordt er dus van de jongeren een voltijds engagement van minimaal 28 uren per week verwacht. Het doel van de hervormingen is een ver-

hoging van het aantal jongeren dat het deeltijds onderwijs verlaat met een kwalificatie. Deze, en nog vele andere wijzigingen, zullen tegen 1 september 2008 verankerd worden in een decreet.

Het kind in de residentiële hulpverlening

Wanneer een jongere residentieel opgenomen wordt in een instelling van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap of in een instelling van de Bijzondere Jeugdzorg, streven we naar een goede informatie-uitwisseling en samenwerking tussen de betrokken school, het CLB en de voorziening.

Specifiek voor deze actie werden tijdens de afgelopen maanden de eerste contacten met het ministerie Welzijn, Volksgezondheid & Gezin gelegd. Er werd ook aan terreinverkenning gedaan (plaatsbezoek aan de gesloten instelling te Mol, samen met een CLB-delegatie uit Antwerpen). Zo werd het duidelijk waar de knelpunten in de samenwerking tussen school/CLB en instellingen Bijzondere Jeugdzorg liggen. In overleg met het ministerie Welzijn, Volksgezondheid & Gezin hopen we in het komende jaar die knelpunten te kunnen oplossen.

Actie 7: Heldere afspraken met artsen over medische attesten

Een integrale aanpak van spijbelen en schoolverzuim vraagt goede afspraken tussen onderwijs en de medische sector omtrent de problematiek van twijfelachtige medische attesten. Enerzijds gaan leerlingen nog vaak naar een arts om afwezigheden te wettigen waarvoor geen medisch attest nodig is. Anderzijds worden medische attesten soms misbruikt om afwezigheden wegens niet-medische redenen toe te dekken. Sommige scholen, leerlingen of ouders zetten artsen zelfs onder druk om dergelijke attesten te schrijven. Op 22 maart 2007 ondertekenden de minister, vertegenwoordigers van de medische sector en van de onderwijssector hierover dan ook een samenwerkingsprotocol¹⁸. Dit samenwerkingsprotocol werd opgesteld tijdens een rondetafelgesprek in februari 2007. Alle betrokken partijen namen in het protocol een aantal engagementen op. De belangrijkste verwezenlijking is de verandering aan de regelgeving van onderwijs waardoor scholen zogenaamde dixit-¹⁹ en geantdateerde²⁰ attesten niet langer aanvaarden als een wettiging voor afwezigheid. Als een leerling dergelijk attest binnenbrengt, dan blijft zijn afwezigheid geregistreerd als een 'problematische' afwezigheid. Tot nu toe namen scholen dergelijke attesten vaak gewoon aan als een wettiging en werd er verder niets ondernomen ten aanzien van de leerling. Door met een dergelijk attest de afwezigheid als problematisch te registreren, zullen school en CLB de betrokken leerling vanaf nu nauwer kunnen opvolgen en begeleiden. En dat is vaak ook nodig, want dergelijke attesten duiden niet zelden op problemen waarvoor een oplossing dient te worden gezocht buiten de medische sfeer (bijvoorbeeld familiale moeilijkheden die het kind verhinderen om naar school te gaan, kinderen die gaan werken in plaats van naar school te gaan,...). Op deze manier blijft de 'signaalwaarde' van een dergelijk attest – de arts wil hiermee aangeven dat er iets aan de hand is – bewaard. Daarnaast werd er overeengekomen om deze afspraak samen met alle andere engagementen van het protocol bekend te maken in beide sectoren en wordt er momenteel gewerkt aan een vormingspakket voor de artsen.

Actie 8: Sterkere samenwerking Onderwijs en Welzijn/Gezondheid

Spijbelen en schoolverzuim zijn vaak signalen van complexe achterliggende problemen. De aanpak van dergelijke problemen vereist nauwe samenwerking met het welzijnsveld rond de school. CLB's ontwikkelen een netwerk in functie van de op school gedetecteerde noden en fungeren als draaischijf tussen de school en de externe diensten.

We zien echter dat de bestaande netwerken vooral gebaseerd zijn op losse contacten naar aanleiding van doorverwijzingen in concrete dossiers. De praktijk in sommige CLB's bewijst dat er met welzijns- en gezondheidsdiensten ook structureel kan samengewerkt worden, o.a. door het afsluiten van samenwerkingsprotocollen.

Omtrent een aantal thema's moeten afspraken gemaakt worden tussen de ministeries van de beleidsdomeinen Onderwijs & Vorming en Welzijn, Volksgezondheid & Gezin. We denken dan onder andere aan opvoedingsondersteuning, de rol van het Comité Bijzondere Jeugdzorg in de aanpak van spijbelaars, beroepsgeheim en wat dit betekent voor de samenwerking onderwijs - welzijn. In het schooljaar 2006-2007 werden al een aantal contacten gelegd tussen beide administraties. Tijdens het komende schooljaar wordt deze samenwerking verdergezet.

Actie 9: Projecten op maat bij ernstige problemen

Voor sommige jongeren is een intensieve samenwerking tussen onderwijs en welzijn nodig. Zo biedt time-out aan leerlingen die een grondig verstoorde relatie met de school hebben, de mogelijkheid om hun leertijd voor een afgebakende periode buiten de school door te brengen.

Sinds afgelopen schooljaar subsidieert het ministerie Onderwijs & Vorming 15 organisaties in Vlaanderen voor het aanbieden van dergelijke time-outprojecten. Er zijn zowel projecten voor korte als lange time-out. Voor de lange time-out is er sprake van een cofinanciering met het ministerie Welzijn, Volksgezondheid & Gezin.

Bij lange time-out worden leerlingen die grote moeilijkheden veroorzaken op school of helemaal gedemotiveerd zijn, verschillende weken uit de school gehaald en apart begeleid, met als doel hen terug op de schoolbanken te krijgen. Er worden verschillende methodieken gebruikt om de relatie tussen school en leerling te herstellen. Het is een middel om vroegtijdige schooluitval tegen te gaan. De korte time-out formule speelt nog korter op de bal en grijpt in een vroeger stadium in. Een korte time-out duurt slechts enkele dagen en richt zich op leerlingen bij wie de eerste moeilijkheden zich manifesteren en waar de school niet direct een oplossing voor heeft. Binnen de korte time-out is Herstelgericht Groepsoverleg (HERGO) één van de methodieken die kan toegepast worden. Een HERGO is aangewezen in situaties waarbij er nood is aan herstel door de ene partij t.o.v. de andere partij (bijvoorbeeld een leerling die iets beschadigd heeft op school of die gevochten heeft met een andere leerling of leerkracht). HERGO is een bemiddelingsvorm waarbij niet alleen de dader(s) en slachtoffer(s) aanwezig zijn, maar waarbij zij elk ook hun 'achterban' mogen meebrengen (personen uit hun sociale netwerk, die hen kunnen ondersteunen tijdens het proces). Het gehele proces wordt gestuurd door een moderator/bemiddelaar. Tijdens de HERGO op school probeert men een oplossing te vinden voor wat er gebeurd is, bijvoorbeeld door na te gaan hoe eventuele schade hersteld kan worden, welke sanctie de dader moet krijgen, enzovoort²¹.

Binnen het ministerie Onderwijs & Vorming worden deze time-outprojecten nauw opgevolgd: er worden intervisies en opleidingen georganiseerd. De projecten rapporteren regelmatig en er vinden geregeld infomomenten plaats. Het ministerie helpt ook bij de bekendmaking van de projecten, bijvoorbeeld door

het ter beschikking stellen van folders en affiches en door het organiseren van studiedagen.

Ook op andere manieren kunnen onderwijs en welzijn in gedeelde verantwoordelijkheid een traject op maat aanbieden aan jongeren met moeilijkheden. Voorbeelden hiervan ontstonden op initiatief van de LOP's of naar aanleiding van projectoproepen van stichtingen of organisaties.

Actie 10: Streng als het moet: van gedwongen hulp tot sanctionering

Soms is een strenge aanpak nodig in spijbeldossiers. Vanuit het ministerie Onderwijs & Vorming maken we een onderscheid tussen twee soorten spijbeldossiers: de zorgwekkende dossiers en de dossiers in het kader van de controle op de leerplicht (zie actie 12).

Sowieso melden alle scholen voltijds secundair onderwijs elke leerling met 30²² halve dagen problematische afwezigheid of meer aan het ministerie Onderwijs & Vorming²³. Aan de hand van deze meldingen maakt het ministerie haar jaarlijkse statistieken van het aantal spijbelaars in Vlaanderen op en vanaf volgend schooljaar is deze melding ook belangrijk in het kader van de schooltoelagen (zie actie 5). Daarnaast hebben scholen en CLB's de mogelijkheid om het dossier van een leerling als een zorgwekkend dossier aan te melden. Hiermee laten scholen en CLB's ons weten dat een leerling hardnekkig spijbelt en dat zij al hun middelen hebben uitgeput om de leerling weer op school te krijgen. Het ministerie kan dan twee dingen doen: zelf de ouders van de leerling contacteren (via brief) en hen aansporen om het spijbelgedrag te doen stoppen of, indien dit niet helpt of volgens de school/het CLB niet opportuun is, het dossier doorsturen naar het parket.

Bij de afhandeling van deze dossiers moet er uiteraard wel een onderscheid gemaakt worden tussen:

- dossiers waarbij er sprake is van een problematische opvoedingssituatie, al dan niet in combinatie met opvoedingsonmacht van de ouders. Hier lijkt (al dan niet gedwongen) hulpverlening aangewezen.
- dossiers waarbij er duidelijk sprake is van onwil van de ouders om het leerrecht van hun kinderen te waarborgen, zonder dat er daarom sprake is van een problematische opvoedingssituatie. In dit soort situaties moeten sancties mogelijk zijn.

Er is momenteel een tekort aan maatregelen en (gedwongen) hulpverlening. Het parket en de jeugdrechtsbank zitten dan ook zelf vaak vast met de spijbeldossiers. Hiervoor worden, in samenspraak met de parketten, jeugdrechtsbanken en de minister van justitie, oplossingen gezocht. Met een aantal actoren hebben er al enkele gesprekken over deze problematiek plaatsgevonden.

Sinds september 2006 beschikt elk gerechtelijk arrondissement over een parketcriminoloog sectie jeugd en gezin. Eén van de taken van deze parketcriminologen is het opvolgen van spijbelaars. Met de parketcriminologen werden afspraken gemaakt over het door-

sturen van zorgwekkende dossiers door het ministerie Onderwijs & Vorming. Er werd ook een systeem van feedback uitgewerkt. In de loop van volgend schooljaar zal deze samenwerking geëvalueerd en eventueel bijgestuurd worden.

Op 7 juli 2006 werd de ministeriële omzendbrief PLP 41 tot versterking en/of bijsturing van het lokaal veiligheidsbeleid en de specifieke aanpak van de jeugdcriminaliteit, met in het bijzonder een aanspreekpunt voor de scholen, uitgevaardigd. Deze omzendbrief bepaalt dat elke lokale politiezone een aanspreekpunt moet aanduiden voor de scholen in haar zone en dat er een partnerschap met de scholen moet worden aangegaan. De procedures voor doorverwijzing en samenwerking tussen de diverse scholen en de politie worden vastgelegd in een overeenkomst. In de eerste plaats wil men samenwerken op het vlak van jeugdcriminaliteit. Ook met betrekking tot spijbelgedrag kunnen echter samenwerkingsafspraken over het doorgeven van informatie over spijbelaars en over een gezamenlijke aanpak van de problematiek worden gemaakt. Op heel wat plaatsen worden momenteel dergelijke samenwerkingsprotocollen afgesloten. Om de visie van onderwijs op deze protocollen duidelijk te maken, werden alle aanspreekpunten per provincie uitgenodigd op een infovoormiddag. Voorbeelden van good practice werden naar alle geïnteresseerden gemaild.

Deze omzendbrief speelt eigenlijk in op een praktijk die de laatste jaren aan het groeien was, namelijk de lokale aanpak van spijbelaars. In een aantal steden bestond er reeds een samenwerking tussen scholen en politie om spijbelaars aan te pakken. Vanuit het ministerie hebben we deze initiatieven steeds aangemoedigd, omdat we ervan overtuigd zijn dat een lokale aanpak te verkiezen is boven een reactie vanuit 'Brussel'. Op lokaal niveau kent men beter de situatie en de achtergrond van de leerling en kan men inspelen op de concrete toestand met een aanpak op maat. Men kan veel sneller reageren en dus korter op de bal spelen. De omzendbrief is, ons inziens, dan ook een verankering van een reeds bestaande praktijk.

We zien dat er op sommige plaatsen nog een stap verder wordt gezet en er samenwerking ontstaat tussen scholen, politie en parket.

Actie 11: Stedelijk/gemeentelijk beleid

Lokale overheden kunnen een bijzondere rol opnemen in het stimuleren en organiseren van samenwerking tussen diensten, voorzieningen en instellingen, het organiseren van ontmoetingen tussen verschillende partners en het stimuleren van een gemeenschappelijke visie op de aanpak van spijbelen. Lokale besturen nemen ook vaak het initiatief om plaatselijk opgestarte projecten te ondersteunen of te stimuleren. Via het Lokaal Flankerend Onderwijsbeleid²⁴ stimuleren we steden en gemeenten die o.a. in verband met de aanpak van spijbelen projecten opzetten.

In de steden en gemeenten met een ernstige spijbelproblematiek, gaan we bilateraal afspraken maken i.v.m. een snelle en efficiënte controle op de inschrijvingen en i.v.m. een efficiënte opvolging van het spij-

belen op stedelijk/gemeentelijk niveau. In Antwerpen bestaat al enkele jaren het Centraal Meldpunt, een samenwerkingsverband tussen de Antwerpse scholen en CLB's, dat de Antwerpse spijbelaars opvolgt. Met de medewerkers van dit Centraal Meldpunt wordt regelmatig overleg gepleegd en gelijkaardige initiatieven die in andere steden/gemeenten met een grote spijbelproblematiek ontstaan, zullen eveneens opgevolgd worden.

Naast deze bilaterale gesprekken met individuele steden en gemeenten, wordt er samengewerkt met de VVSG²⁵ om te komen tot een gezamenlijke visie over de rol van de lokale overheid bij de opvolging van leerplichtproblemen, zowel in grote steden als in meer landelijke gebieden. De VVSG heeft één gedetacheerde die gesubsidieerd wordt door het ministerie Onderwijs & Vorming en die voornamelijk werkt rond het Lokaal Flankerend Onderwijsbeleid en de spijbelaanpak. Samen met de VVSG worden de lokale besturen en diensten, zoals stadsbesturen en -diensten, lokale politie en OCMW's, geïnformeerd over de spijbelaanpak door het ministerie en de rol die zij hierin kunnen spelen (zie ook actie 12).

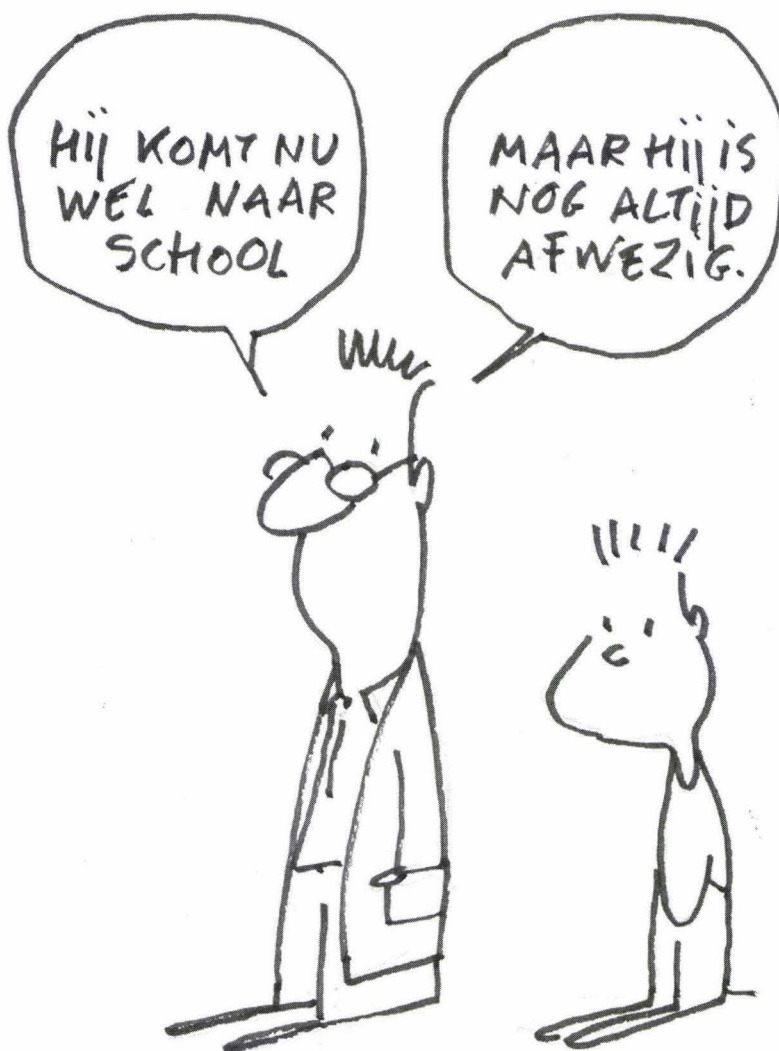
Actie 12: Totale en snelle controle op leerplicht

Van absoluut schoolverzuim is sprake wanneer een leerling niet is ingeschreven op een school en evenmin huisonderwijs volgt. Het is een zeer ernstige vorm van schoolverzuim en de controle op de leerplicht is dan ook één van de kerntaken van het ministerie Onderwijs & Vorming. Het afgelopen schooljaar werden heel wat wijzigingen in de procedure van deze controle doorgevoerd, met als doel een verbeterde en snellere procedure²⁶.

Alle leerplichtige kinderen moeten op 1 september ingeschreven zijn in een school. Om dit te controleren vraagt het ministerie op de derde schooldag aan alle scholen de inschrijvingsgegevens op. Deze worden vergeleken met een bestand van alle leerplichtige kinderen in het Rijksregister. Uit die vergelijking houden we dus een bestand over van kinderen die niet ingeschreven zijn in een school. Er kunnen een aantal redenen zijn waarom we deze kinderen niet terugvinden in de inschrijvingsregisters. Ze kunnen bijvoorbeeld in een Franstalige school zijn ingeschreven, schoollopen in het buitenland, huisonderwijs volgen of vermist zijn. Er worden dan ook op dit bestand een aantal controles uitgevoerd om dit soort van redenen zoveel mogelijk uit te zuiveren. Na deze controles blijft er echter een restgroep over van kinderen die niet ingeschreven zijn. Aan de ouders van deze kinderen wordt een brief gestuurd, met de melding dat we hun kind nergens terugvinden in een school en dat er dus niet voldaan is aan de leerplicht. Bij deze brief

zit een antwoordformulier dat ze kunnen terugsturen en waarop men kan aanduiden hoe het komt dat de leerling nergens ingeschreven is (bijvoorbeeld is verhuisd, volgt huisonderwijs of volgt les in het buitenland). Er wordt ook steeds gevraagd om dit te legitimeren (bijvoorbeeld door een kopie van het inschrijvingsbewijs van de Franstalige school). Als ouders een ongeldige reden opgeven voor de niet-inschrijving van hun kind, dan wordt het dossier van de jongere doorgestuurd naar het parket (cf. infra). Een aantal van deze brieven wordt niet beantwoord of krijgen we teruggestuurd omdat het adres niet meer klopt. Deze restgroep zal in de toekomst nog eens vergeleken worden met het rijksregister²⁷, want het zou kunnen dat de situatie van de leerling ondertussen veranderd is (bijvoorbeeld een nieuw adres). Van degenen die dan nog overblijven wordt het dossier overgemaakt aan de gemeente waar deze persoon verblijft, met de vraag om na te gaan hoe het komt dat deze jongere niet aan de leerplicht voldoet. De gemeente kan dit zelf onderzoeken of ze kan hiervoor hulp vragen aan de lokale politie. Ook in het kader van de controle op de leerplicht kan er dus een beroep gedaan worden op de lokale politie.

Als ook de gemeente/lokale politie niet kan achterhalen waarom de jongere niet ingeschreven is of als de ouders een ongeldige reden voor dat niet-ingeschreven zijn opgegeven hebben, dan wordt het dos-

sier van die leerling doorgestuurd naar het parket. Ook over het doorsturen van deze dossiers werden afspraken gemaakt met de parketcriminologen en werd een systeem van feedback uitgewerkt.

Besluit

Voor een aantal acties uit het spijbelactieplan hebben we het afgelopen schooljaar reeds grote stappen vooruit gezet. Voor andere acties is er nog heel wat werk aan de winkel. De implementatie loopt volgens schooljaar dan ook verder. Het antwoord op de vraag in de titel kan immers natuurlijk enkel een volmondig 'ja' zijn. De afgelopen jaren is er in het onderwijs al heel wat gebeurd om voor een zo groot mogelijke groep het recht op leren te garanderen. Dit artikel wil aantonen dat het onderwijs hiervoor in de toekomst, meer nog dan in het verleden, niet alleen staat...

Evi NEVEN en Evi VERDUYCKT

Spijbelteam Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II laan 15
1210 Brussel
spijbelen@vlaanderen.be

NOTEN

- ¹ Dit actieplan kan u downloaden via deze link: <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2006p/files/0217-spijbelen-rapport.doc>
- ² VERSCHELDEN G. en VETTENBURG N., *Welwijs*, 2006, jg.17, nr. 3: Over een aanpak van spijbelen en schoolverzuim: van controlerende naar ondersteunende tussenkomst en terug....? 12-17
- ³ dit artikel werd in licht gewijzigde vorm ook ingediend voor het themanummer over spijbelen van CAHIER 'INTEGRALE VEELIGHEID' (november 2007).
- ⁴ NICAISE, I. en DE RICK, K., *De leerplichtverlenging 20 jaar later. Inzichten en vragen vanuit het onderzoeksveld*, discussiepaper in opdracht van het Vlaams Parlement en de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, Symposium 20 jaar leerplichtverlenging, 3 maart 2004.
- ⁵ VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2004-2009: "Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen"*, p. 40.
- ⁶ VANDENBROUCKE, F. (2004). *Beleidsnota 2004-2009. Vandaag kampioen in wiskunde, morgen ook in gelijke kansen*, Brussel, p. 118-119.
- ⁷ Dit zijn afwezigheden die de leerling niet op één of andere manier kan wettigen.
- ⁸ Van absoluut schoolverzuim is sprake wanneer een jongere niet in een school of onderwijsinstelling is ingeschreven en ook geen huisonderwijs volgt.
- ⁹ In België geldt leerplicht, wat betekent dat ouders de plicht hebben hun kind te laten leren. Er is echter geen schoolplicht, kinderen moeten dus niet noodzakelijk naar school om te leren, huisonderwijs is ook mogelijk. Huisonderwijs kan georganiseerd worden door ouders of privé-instellingen, maar wordt steeds bekostigd door de ouders zelf. De Vlaamse overheid biedt hierin dus geen enkele financiële tussenkomst.
- ¹⁰ De domeinnaam van deze website is www.ond.vlaanderen.be/leerplicht. Momenteel is er enkel een brochure op terug te vinden, maar daar komt binnenkort dus verandering in.
- ¹¹ Omdat we merkten dat we via de gebruikelijke communicatiemiddelen niet steeds iedereen konden bereiken, opteerden we ervoor om de media van de twee landen met de grootste groep leerlingen in het Vlaamse onderwijs namelijk Turkije en Marokko uit te nodigen voor een persconferentie rond een aantal actuele onderwijsthema's.
- ¹² LOP staat voor Lokaal Overlegplatform basis- of secundair onderwijs. De oprichting van de LOP's is één van de maatregelen uit het decreet Gelijke Onderwijskansen van september 2002. Het GOK-decreet wil alle kinderen dezelfde optimale mogelijkheden bieden om te leren en zich te ontwikkelen. Het de-

- creet wil tegelijk uitsluiting, sociale scheiding en discriminatie tegengaan en heeft daarom speciale aandacht voor kinderen uit kansarme milieus. Het inschrijvingsrecht is één van de grote verwezenlijkingen van dit decreet. De LOP's bewaken mee de uitvoering van het decreet. Meer uitleg over het GOK-decreet en de LOP's vindt u via <http://www.ond.vlaanderen.be/gok/lop/> en <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/eDocs/pdf/146.pdf>
- ¹³ Dit zijn de vroegere studietoelagen of 'studiebeurzen'.
  - ¹⁴ Meer informatie over de nieuwe regeling omtrent de schooltoelagen kan u vinden op <http://www.studietoelagen.be>.
  - ¹⁵ Meer informatie over dit actieplan vindt u via volgende link: <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2007p/files/kleuterparticipatie-non-paper.pdf>
  - ¹⁶ Meer info vindt u via <http://pdf.klasse.be/KVL/KVL176/KVL17644.pdf>
  - ¹⁷ U kan de nota raadplegen op de website van minister Frank Vandebroucke, www.frankvandebroucke.be, onder de hoofding 'nota's'.
  - ¹⁸ Ook dit samenwerkingsprotocol kan u, samen met het bijhorende persbericht, terugvinden op de website van de minister, www.frankvandebroucke.be. Het persbericht dateert van 22 maart 2007.
  - ¹⁹ Een dixit-attest is een attest dat louter op de verklaring van de patiënt gebaseerd is en niet op een echte diagnose. De arts heeft zelf dus geen medische oorzaak voor de afwezigheid kunnen vaststellen. Een dixit-attest is geen medisch attest.
  - ²⁰ Een geantedateerd attest is een medisch attest dat geschreven werd volledig na de ziekteperiode en waarbij de arts de ziekte dus niet zelf heeft kunnen vaststellen.
  - ²¹ Meer informatie over time-out vindt u via http://www.ond.vlaanderen.be/CLB/thema/time_out_en_hergo/default.htm en binnenkort ook op www.ond.vlaanderen.be/leerplicht.
  - ²² Scholen voor deeltijds beroepssecundair onderwijs melden leerlingen al vanaf 20 halve dagen problematische afwezigheid.
  - ²³ Vanaf het schooljaar 2008-2009 zullen ook de basisscholen dit doen.
  - ²⁴ Meer info via <http://www.ond.vlaanderen.be/lokaalbeleid/>
  - ²⁵ Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
  - ²⁶ Onder meer volgende wijzigingen werden vanaf het schooljaar 2006-2007 aangebracht in de procedure:
    - Alle leeftijdsgroepen van leerplichtige leerlingen worden gecontroleerd in plaats van slechts de leerlingen van vier geboortejaren.
    - De controle op de inschrijvingen gebeurt vanaf de 3^e schooldag, terwijl deze vroeger pas op 1 oktober van start ging.
    - Er wordt eerst een brief naar de ouders gestuurd en dan pas naar de gemeente, vroeger was dit omgekeerd. Hiermee hopen we de planlast voor de gemeenten te verminderen.
  - ²⁷ Deze wijziging aan de procedure zal ingevoerd worden vanaf het schooljaar 2007-2008.

JONGEREN ACTIEF IN HET MIDDENVELD OF PASSIEF AAN DE ZIJLIJN?

Soms wordt gesteld dat jongeren weinig buitenkomen en weinig interesse hebben om deel te nemen aan het verenigingsleven. In dit artikel wordt de maatschappelijke participatie van jongeren onderzocht en gekeken naar onevenwichten in participatie volgens geslacht en opleidingsniveau op basis van de resultaten van de eerste JOP-monitor.

Mogen, kunnen en willen participeren

Participatie kan op tientallen manieren en in verschillende contexten worden gezien: enerzijds als inspraak (bijv. in het beleid), anderzijds als deelname (bijv. aan het middenveld). De nadruk ligt hier op het middenveld en de deelname aan het verenigingsleven. Het onderzoek over participatie kenmerkt zich door de nadruk te leggen op diegenen die dit niet doen. Verschillende niveaus kunnen iemand beletten om deel te nemen. Een eerste stap omvat het mogen participeren. Een bepaalde status is nodig om te mogen meedoen. Daarnaast moet men ook kunnen participeren. Men gaat ervan uit dat participeren bepaalde houdingen, competenties en vaardigheden van het individu vereist, zoals tolerantie, een discussie kunnen voeren, kunnen argumenteren,... Een derde niveau is dat men ook moet willen participeren. Naast de individuele vaardigheden die men nodig heeft om te kunnen participeren, moet men ook het engagement hebben iets te willen doen in groepsverband. Deze drie elementen illustreren de positieve gevolgen van participatie: mogen participeren veronderstelt een gelijkwaardige status, kunnen participeren maakt een individu sociaal vaardig en willen participeren creëert een gemeenschapsgevoel.

In deze bijdrage zal een beschrijving van de deelname aan verschillende vormen van verenigingen bij jongeren worden gegeven, met aandacht voor het genderperspectief. De data waarop deze analyse gebaseerd is zijn verzameld in het kader van de eerste afname van de JOP-monitor. Dit onderzoek is opgevat als een basiskader voor specifiek onderzoek. Een breed beeld van de jeugd laat niet toe in detail in te gaan op de mogelijke verklaringen van een bepaalde problematiek, zodat hier vooral een ruim en eerder beschrijvend perspectief wordt gehanteerd.

Deelname aan het verenigingsleven

Het verenigingsleven in Vlaanderen bestaat uit een goed uitgebouwd en sterk lokaal vertakt geheel van organisaties. Gemiddeld zijn er per 1000 jongeren onder de 25 jaar oud 3,5 jeugdwerkinitiatieven.¹ Onder jeugdwerk worden niet alleen de jeugdbewegingen zoals Chiro en Scouts verstaan, maar ook de jeugdhuisen en dikwijls gemeentelijk georganiseerde jeugdwerkingen zoals speelpleinen en grabbelpas. Het verenigingsleven omvat veel meer dan het jeugdwerk alleen. Het gaat hier eveneens om sportverenigingen,

JOP

Het JeugdOnderzoeksPlatform (JOP) is een samenwerkingsverband tussen de Vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit Gent, de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie van de K.U.Leuven en de Onderzoeksgroep TOR van de vakgroep Sociologie van de Vrije Universiteit Brussel. Binnen het nieuwe steunpunt beleidsrelevant onderzoek cultuur, jeugd en sport staat het JOP in voor de pijler jeugd. Het JOP heeft een tweeledige opdracht. Enerzijds wordt een databank bijgehouden waarin alle onderzoeken over de Vlaamse jeugd die aan onze criteria voldoen worden opgenomen. Dit om een centraal overzicht te hebben van het jeugdonderzoek in Vlaanderen, en om zo de overlappen en lacunes in het Vlaams jeugdonderzoek te detecteren. De onderzoeken worden samengevat op fiches, die door iedereen kunnen worden geraadpleegd op de website www.jeugdonderzoekplatform.be. Op basis van deze inventarisatie van het jeugdonderzoek wordt periodiek een synthese van jeugdonderzoek over Vlaanderen gepubliceerd. Dit gebeurde een eerste keer met het boek "Jongeren van nu en straks" (Vettenburg, Elchardus & Walgrave, 2006). De tweede opdracht vloeit voort uit deze inventarisatieopdracht. Deze omvat het opzetten van een jeugdmonitor, waarin een overzicht van de Vlaamse jeugd van 14 tot 25 jaar wordt geschetst over tal van thema's die de leefomstandigheden, leefwereld en gedragingen van jongeren omvatten. Na de eerste afname van deze jeugdmonitor werd een eerste thematische analyse van de verkregen onderzoeksresultaten gepubliceerd in het boek "Jongeren in cijfers en letters" (Vettenburg, Elchardus & Walgrave, 2007). In verband met participatie in andere contexten zijn er bijdragen over participeren aan het hoger onderwijs, arbeidsmarktparticipatie en politieke participatie opgenomen in dit boek.

schaak-, knutsel- en andere hobbyverenigingen, sociale verenigingen, culturele verenigingen zoals de muziekschool en het jeugdkoor, etc. Er is anders gezegd een wijd aanbod aan structureel verankerde verenigingen, die participatie mogelijk maken.

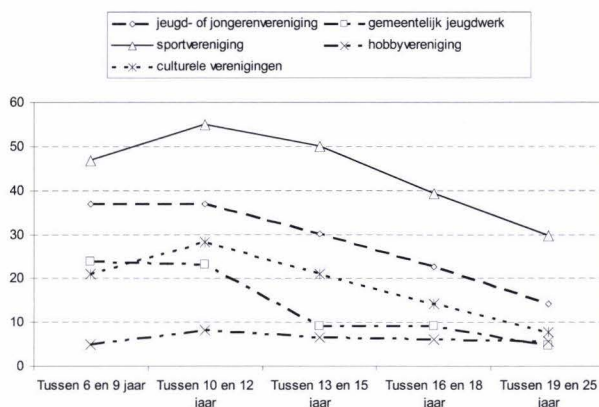
Voor de duizenden jongeren die deelnemen aan het verenigingsleven is dit een gewoonte waar ze niet echt over nadenken. De instroom naar het verenigingsleven verloopt eerder spontaan, omdat vrienden of vriendinnen dit ook doen, of doordat men een bepaalde hobby of interesse heeft. Doorheen de levensloop is er maar 6% van de 14- tot 25-jarigen die nooit, op geen enkele leeftijd deelnam. Dit hoge niveau van participatie van 94% verbergt enkele ongelijkheden. Als ooit deelgenomen hebben aan het verenigingsle-

ven opgesplitst wordt naar geslacht en opleidingsniveau, komt naar boven dat onder hoogopgeleiden nagenoeg iedereen ooit deelnam, terwijl bij laagopgeleiden 12% van de vrouwen nooit deelnam.

Deelnemen of organiseren?²

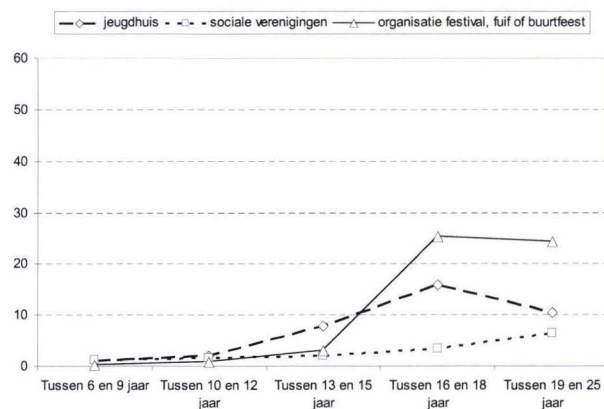
Als naar de participatie aan het verenigingsleven volgens de leeftijd wordt gekeken, tekenen er zich twee scharnierleeftijden af. Deze sleutelmomenten geven twee verschillende organisatievormen aan. Jeugd-, hobby-, sport- en culturele verenigingen, en ook eerder gemeentelijke vormen van jeugdwerk zoals speelpleinwerking en grabbelpas, kennen de grootste proportie deelnemers tussen de leeftijd van 10 en 12 jaar. Een tweede groep van verenigingen, zoals jeugdhuisen, en lossere initiatieven zoals het organiseren van fuiven kent zijn grootste groep deelnemers tussen 16 en 18 jaar.

Figuur Participatie aan het verenigingsleven volgens leeftijd bij 19-25-jarigen in Vlaanderen: Scharnierleeftijd 10-12 jaar (n=1369)

Deze verschillende patronen van populariteit zouden te maken hebben met het ontwikkelingspatroon van jongeren, aldus Coleman (1974). De eerste groep bestaat uit gestructureerde vormen van vrijetijdsbesteding: op een vast tijdstip worden activiteiten aangeboden binnen een organisatie die door volwassenen of wat oudere jongeren begeleid worden. Dit creëert een veilige omgeving voor jongeren in hun vroege adolescentie om te leren omgaan met de andere sekse, en om onder vrienden de genderidentiteit op te bouwen. Vanaf 16 jaar worden nieuwe soorten verenigingen populair, waar het initiatief in eigen handen wordt gegeven. Anderzijds kunnen gestructureerde verenigingen nog steeds op een groot aantal deelnemers rekenen. De deelnemer evolueert, vooral in het jeugdwerk, tot medeorganisator. Een mogelijke verklaring hiervoor vanuit het ontwikkelingsperspectief is het belangrijker worden van peerrelaties, en het hebben van conflicten met ouderen over autonomie. Eerder conformistische jongeren groeien verder in hun rol in gestructureerde verenigingen, waar ze voor een deel hun autonomie vinden. Anderen investeren in een onafhankelijke, jeugd-gecentreerde subcultuur, die hand in hand gaat met een commerciële invulling van de vrije tijd (Hendry, Schucksmith, et. al. 1993).

Figuur: Participatie aan ontspanningsverenigingen volgens leeftijd bij 19-25-jarigen in Vlaanderen: scharnierleeftijd 16-18 jaar (n=1369)

Een kring van jongens en van meisjes?

De samenstelling van deelnemers aan het verenigingsleven verschilt niet alleen volgens leeftijd, maar ook naar geslacht zijn verschillende profielen te vinden in verschillende soorten organisaties. Verder is de spreiding van de deelnemers volgens opleidingsniveau onontbeerlijk om een coherent beeld te hebben van participatie in Vlaanderen. Met hoogopgeleiden worden hier jongeren bedoeld die in het aso lesvolgen, verder studeren, of een diploma hoger onderwijs op zak hebben. Onder laagopgeleide jongeren worden jongeren gerekend die in het technisch, beroeps of deeltijds beroeps onderwijs lesvolgen, of maximaal een diploma secundair onderwijs behaalden. Het is goed om in het achterhoofd te houden dat het hier gaat om retrospectief gerapporteerd gedrag van 19- tot 25-jarigen. Er is echter weinig verschil met het participatiegedrag van jongere leeftijdsgroepen.

Enkele organisatievormen vallen op bij het nagaan van geslachtsverschillen. Jongens doen duidelijk meer aan sport dan meisjes, afhankelijk van de leeftijdscategorie is het verschil tussen beide geslachten 12 tot 20%. Meisjes zijn dan weer duidelijk koploper in het deelnemen aan hobbyverenigingen en cultuurverenigingen. De jeugd-gecentreerde vormen van verenigingsleven zoals jeugdhuisen en het organiseren van fuiven trekken ook in hogere mate jongens dan meisjes aan. Door de band genomen nemen meisjes ook iets minder deel dan jongens.

De verschillen tussen jongens en meisjes in het algemeen lijken zich te laten verklaren in termen van verschillen in smaak en interesse. Jongens doen liever aan sport en meisjes liever aan cultuur. Daarnaast kan het iets lagere niveau van participatie worden uitgelegd doordat de vrijetijdsbesteding van meisjes zich meer binnenhuis afspeelt en individueler is dan bij jongens. Voor een deel is dit terug te brengen tot de traditionele rollenpatronen, die de publieke sfeer aan de mannen en de private sfeer aan de vrouwen toewijst.

Grotere verschillen komen aan het licht als de verschillen naar opleidingsniveau per geslacht worden

Tabel: Deelname aan het verenigingsleven volgens geslacht en opleidingsniveau in twee leeftijdscategorieën (in %) (n: = 1369)

		Man			Vrouw		
		Laag	Hoog	Totaal	Laag	Hoog	Totaal
Jeugdbeweging	10 tot 12	31,5	44,8	39,9	28,1	41,2	34,4
	16 tot 18	21,9	26,9	25,3	13,4	26,1	19,3
Jeugdhuis	10 tot 12	2,7	0,6	1,5	2,3	2,4	2,3
	16 tot 18	17,3	18	18,1	7,4	18	12,3
Gemeentelijk jeugdwerk	10 tot 12	18,1	26,2	23,2	21,7	26,5	24,1
	16 tot 18	5	8,2	7,0	7,2	16,1	11,3
Sport	10 tot 12	53,2	69,8	64	37,5	56,4	46,5
	16 tot 18	43,6	52,7	49,8	17,0	40,3	27,8
Hobby	10 tot 12	4,7	7,7	6,5	42,3	37,9	40,7
	16 tot 18	6,5	6,7	6,7	29,1	16,8	23,8
Cultureel	10 tot 12	9,3	29,1	21,0	26,6	49,5	37,3
	16 tot 18	6,0	15,6	11,1	8,6	26,6	16,9
Sociaal	10 tot 12	0,8	1,8	1,4	0,6	3,4	1,9
	16 tot 18	0,5	7,5	4,6	2,6	3,9	3,2
Organisatie fuif	10 tot 12	0	2,0	1,2	1,1	0	0,6
	16 tot 18	25,8	29,7	28,6	18,4	25,1	21,6

beschouwd. Onder jongens verschillen de participatiecijfers het sterkst in culturele verenigingen, jeugdverenigingen, en in sportverenigingen. In jeugdhuis en in de organisaties van fuiven zijn zowel hoog- als laagopgeleiden over de verschillende leeftijdscategorieën gelijkaardig verdeeld. In deze verenigingen kan van een echte sociale mix gesproken worden, zij het wel dat deze eerder mannelijk is. Bij de meisjes kan gesproken worden van ongelijkheden in participatie, uitgenomen bij hobbyverenigingen, waar eerder laagopgeleide meisjes iets vaker lid van zijn. Bij sportieve, culturele of jeugdverenigingen, zijn er verschillen van soms meer dan 20% in deelname tussen hoog- en laagopgeleide meisjes. Terwijl tussen 10 en 12 jaar een op twee hoogopgeleide meisjes lid is van een culturele vereniging zoals de muziekschool, is dit bij lager geschoolde meisjes slechts een vierde.

Besluit

Lager opgeleide meisjes lijken in sterkere mate onderhevig te zijn aan beperkingen om deel te nemen aan het verenigingsleven. Het grotere belang van opleidingsniveau in vergelijking met geslacht wordt door verdere analyses bevestigd (Vanhoutte, 2007). Verklaringen hiervoor zijn te zoeken in de sociaal-culturele patronen die zich onbewust nestelen in de gedragspraktijk van jongeren. Rolpatronen, die zich in de praktijk vormen door verschillende verwachtingen tegenover jongens en meisjes, en verschillen in smaak- en vrijetijdscultuur zijn nauw verweven. Bij het opgroeien in een geslachtsrol hoort eveneens het opgroeien in een bepaalde smaakcultuur. Meisjes en jongens positioneren zich duidelijk anders in de sociaal-culturele ruimte. Deze verschillen tonen zich niet alleen in vrijetijdsbesteding en participatiegedrag, maar ook in bijvoorbeeld media- en muziekvoorkeur (Stevens & Elchardus, 2001). Het blijven voortbestaan van ongelijkheden in een gedrag dat zo

sterk van individuele keuzes lijkt af te hangen als participatie, duidt erop dat de individuele keuzevrijheid in onze maatschappij nog steeds sterk afhankelijk van voorwaarden zoals sociaal milieu en geslacht.

Bram VANHOUTTE

Vrije Universiteit Brussel
TOR, Vakgroep Sociologie
bram.vanhoutte@vub.ac.be

BIBLIOGRAFIE

- Coleman, J. C., *Relationships in adolescence*, Routledge & Kegan - London, 1974.
- Hendry, L. B., J. Shucksmith, et al., *Young people's leisure and lifestyles*. Routledge, London, 1993.
- Stevens, F & Elchardus, M., *De Speelplaats als cultureel centrum. De beleving van de leefwereld van jongeren*, Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel, 2001.
- Vanhoutte, B., *Doe je mee? Jongeren en participatie aan het verenigingsleven*. In: Vettenburg, N., Elchardus, M. & Walgrave, L. (red.) *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*¹ LannooCampus, Leuven, 2007.
- Vettenburg, N., Elchardus, M. & Walgrave, L. (red.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*. Leuven: LannooCampus, 2007.
- Vettenburg, N., Elchardus, M. & Walgrave, L. (red.), *Jongeren van nu en straks. Overzicht en synthese van recent jeugdonderzoek in Vlaanderen*. Leuven: LannooCampus, 2006.

NOTEN

- ¹ VVJ-enquête 2004
- ² Door de manier van bevragen wordt hier het retrospectief gevraagde participatiegedrag van de leeftijdsgroep 19 tot 25 jaar weergegeven, wat nauwelijks verschilt van het participatiegedrag van de jongere leeftijdsgroepen.

JEUGDHULP IN DE SCHOOLOMGEVING: JONGEREN AAN HET WOORD OVER TOEGANKELIJKHEID

Net als volwassenen ervaren jongeren al eens problemen waar ze niet meteen een oplossing voor vinden. Hulp zoeken zij vaak eerst in de directe omgeving van vrienden of ouders. Maar er bestaat ook een diversiteit aan specifieke jeugdhulpinitiatieven. Bij sommige daarvan kunnen jongeren terecht zonder 'toegangsticket': zonder doorverwezen te moeten zijn. Een Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) of een Jongeren Advies Centrum (JAC) behoren tot die zogenaamd 'rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp'. Maar is die wel zo toegankelijk? Wat helpt of belet jongeren om de stap te zetten naar (rechtstreeks toegankelijke) jeugdhulpverlening? In opdracht van het Kinderrechtencommissariaat ging onderzoekscentrum Kind & Samenleving na welke 'deuren' en 'drempels' jongeren ervaren bij hun zoektocht naar hulp.¹ Het eigen perspectief van jongeren stond daarbij zonder meer centraal.

Het onderzoek, dat ook de basis vormde voor een ruime bevraging bij 3000 minderjarigen², was breed opgezet om het hele hulptraject van jongeren beter te kunnen begrijpen. Dit artikel focust op enkele bevindingen over jeugdhulp die in de schoolomgeving wordt aangeboden en waarin het CLB en ook leerkrachten belangrijke actoren zijn. Die schoolcontext blijkt een eigenheid te hebben die hulpverlening er vanuit de ogen van jongeren niet makkelijker op maakt. De anonimiteit en vrijblijvendheid die jeugdhulpinstanties gewoonlijk kunnen garanderen, zijn in een schoolomgeving verre van vanzelfsprekend. Een spanning tussen twee contexten die hieronder op diverse manieren wordt geïllustreerd.

Een toegankelijk aanbod

Toegankelijkheid is één van de werkingsprincipes van de integrale jeugdhulp, die 'toegankelijk' omschrijft als maximaal bekend, bereikbaar, beschikbaar, begrijpbaar en betaalbaar.³ Deze basisvoorwaarden voor toegankelijkheid zijn duidelijk geformuleerd vanuit de aanbodzijde: het gaat om veeleer objectieve factoren die hulpverleningsinstanties relatief goed kunnen beïnvloeden. Ruimere openingsuren of een promotiecampagne voor naambekendheid kunnen de toegankelijkheid verhogen.

Jeugdhulp aanbieden in een schoolcontext lijkt vanuit deze optiek in elk geval erg veelbelovend: nergens zijn jongeren beter te bereiken dan via scholen. En inderdaad, geen enkele jeugdhulpinstantie heeft een betere naambekendheid dan het Centrum voor Leerlingenbegeleiding. Bijna alle jongeren (vanaf 12 jaar) kennen het CLB (97.5%). Dat is heel wat meer dan het Jongeren Advies Centrum (JAC), dat toch een specifiek op jongeren gerichte hulporganisatie is, maar slechts 40% van de jongeren bekend in de oren klinkt. Die grote bekendheid van het CLB kan een belangrijke troef zijn voor de jeugdhulpverlening. Ze dient echter ook sterk genuanceerd te worden.

Jongeren weten desgevraagd zeer goed dat het CLB ook aanspreekbaar is voor persoonlijke problemen. Anders dan kinderen jonger dan twaalf zien zij niet enkel het Medisch Schooltoezicht als kerntaak van het CLB. Toch zullen ook jongeren het CLB spontaan meteen associëren met die medische taak, en ook wel met studieadvies, maar nauwelijks met persoonlijke hulpverlening.

'Het CLB, ik dacht eerder dat dat was van medisch onderzoek. En ik dacht dan ook eigenlijk: het CLB, is dat nu een dokter die daar zit? Want ja, ik wist het echt niet.' (Sofie)⁴

Ook over de meer concrete CLB's is de kennis soms beperkt. Leerlingen weten soms niet dat er een lokaal van het CLB op school is, of wie de medewerkers van het CLB zijn. Dat is niet alleen een probleem van bekendheid, maar ook van vertrouwen, zegt Robbe daarover: *'Niemand ziet die, we weten zelfs niet wie dat is. Maar moesten ze wat meer contact hebben met de leerlingen, dan zou dat wel aantrekken denk ik...'* In andere scholen zijn de medewerkers dan weer heel goed gekend. Die buitengewoon disparate situatie roept vragen op. De toegankelijkheid van het jeugdhulpaanbod op school wordt voor jongeren immers goeddeels bepaald door het toevallig op deze of gene school zitten.

Indien het CLB op school zelf aanwezig is, profiteert het daardoor van een bijzonder goede bereikbaarheid: *'Ik vind het CLB het gemakkelijkst voor jongeren: meestal is het CLB op school, ge passeert er elke dag'*. Dat betekent meteen ook dat jongeren geen excuus moeten verzinnen om van huis weg te gaan voor een gesprek. Daarbij geldt wel een beperking die het CLB deelt met de meeste andere hulpverleningsinstanties: de hulp is niet beschikbaar op voor jongeren cruciale momenten als de avond of het weekend.

Een nadeel tegenover andere jeugdhulp is anderzijds dat het CLB voor de hulpverlening enkel met face-to-face gesprekken werkt. Dat is gemiddeld genomen de manier die ook jongeren het meest aanspreekt en als het meest oplossingsgericht wordt ervaren. Toch zijn er ook heel wat jongeren die dat als een grote drempel zien omdat zij andere media verkiezen om (een eerste) contact te leggen, zoals chatten, mailen of telefoneren - iets wat bijvoorbeeld wel kan bij vele Jongeren Advies Centra.

Een toegankelijke hulp

Bekeken vanuit de hulpzoekende wordt de toegankelijkheid van jeugdhulp niet alleen bepaald door veel-er objectieve aanbodgerichte factoren, maar ook ingrijpend door meer zogenaamd subjectieve factoren die te maken hebben met de relatie tussen de minderjarige en de hulpinstantie. Die relatie is verre van evident. Bij veel jongeren leeft het idee dat stappen naar formele jeugdhulp echt 'een laatste redmiddel' is: 'Dat is een laatste optie zo, als er niets overblijft'; 'Ge moet echt al zware problemen hebben om daar naartoe te gaan'.

Jeugdhulpverleners zijn normaal gezien onbekenden, en dat wordt door heel wat jongeren als een overduidelijke, stresserende drempel genoemd: 'Waar ga ik dan terecht komen? Wat ga ik moeten doen, wat ga ik moeten zeggen?' (Bert). Aan de andere kant staat die relatie met de hulpverlener relatief los van het dagelijkse leven: in die zin is ze vrijblijvend, want de jongere kan de hulp en de relatie altijd stopzetten zonder dat dit echt gevolgen heeft. Dat kan erg drempelverlagend werken. Bovendien gaat het niet om zo maar een onbekende, maar om een hulpverlener die op een of andere manier deskundig is, én die de problemen van jongeren helemaal niet zo 'raar' zal vinden. Maar ook deze professionele status is ambigu. In hoeverre immers laat deze professional ruimte voor de inbreng van de jongere zelf? Is de aanpak niet te onpersoonlijk? En zal de hulpverlener niets doen tegen de wil van de jongere in? Een positief gewaardeerd professionalisme daarentegen koppelt deskundigheid aan betrokkenheid. De ideale hulpverlener luistert én denkt mee. Zo erkent hij jongeren als persoon, zoals ze zijn. 'Gewoon iemand die u met volledige armen accepteert', zegt Farid.

Ook in een schoolcontext wordt de toegankelijkheid van jeugdhulp voor jongeren doorslaggevend bepaald door hun (verwachte) relatie met de hulpverlening en de hulpverleners. Dat de schoolomgeving deze relatie complexer maakt, blijkt uit de extreme standpunten die jongeren soms over het CLB innemen. Niet alleen de bekendheid van het CLB varieert sterk van school tot school, maar ook de appreciatie van de werking en toegankelijkheid.

Een specifieke dagelijkse omgeving

Vrienden blijven op school doorgaans de eerste aanspreekpunten wanneer jongeren ergens mee zitten. Maar ook leerkrachten vervullen die rol soms. Meestal gaat het om leerkrachten die goed beschikbaar en aanspreekbaar zijn: 'tegen onze klastitularis ga je al wat meer zeggen dan tegen een andere leerkracht'. Maar jongeren hebben als 'geschikte hulpverlener' vooral een leerkracht voor ogen die reeds een bestaande goede band met hen heeft. Leerkrachten die ook iets vertellen over zichzelf of die met hun leerlingen weten om te gaan buiten de schoolmuren, beschouwen jongeren als meer toegankelijk.

'Ja, ze ging met ons iets mee gaan drinken over de middag en al... dus dan maakt ge daar een band

mee hé... ja, dan weet ge dat ge haar kunt vertrouwen...'

Jongeren geven wel aan dat deze leerkrachten een zeldzame soort zijn. Het is dus op basis van hun persoonlijke relatie dat jongeren naar een leerkracht stappen, veeleer dan op basis van een eventuele (aangeduide) functie van vertrouwensleerkracht.

'Wat ik niet zo gans goedkeur, is dat ze een leerling-begeleidster aanstellen, ook een leerkracht, maar als dat niet de leerkracht is die gij verkiest... Ik zou bij iemand anders gaan.'

Opmerkelijk genoeg wordt diezelfde, reeds bestaande band eigenlijk ook verwacht van een CLB-medewerker. Terwijl de typische hulpverlener vóór de hulpvraag een onbekende is voor de jongere, zijn de verwachtingen, vanuit de schoolcontext, anders voor een CLB-medewerker. Die zou idealiter al een min of meer vertrouwde figuur moeten zijn.

Op een school waar de leerlingen het CLB spontaan noemden als een mogelijk aanspreekpunt om hulp te zoeken, gaven zij de dagelijkse, goede band met de medewerkers als motivatie: 'Zij staan altijd aan de poort en zo.' Leerlingen hebben 'sociaal contact' met hen en kunnen er gewoon mee babbelen, 'zelfs over wat we van het weekend gedaan hebben'. Dat 'socializen' is prettig én belangrijk: 'ge hebt daar een band mee'.

In deze context is de mogelijke onbekendheid van de hulpverlener een nog grotere drempel dan hij gewoonlijk al is. Doorgaans worden door jongeren niet gekende CLB-medewerkers erg wantrouwig bekeken, juist omdat ze met de school worden geassocieerd en misschien ingrijpende beslissingen kunnen beïnvloeden terwijl ze de jongere helemaal niet kennen. Een enkele keer wordt dat onbekende karakter als een voordeel gezien: anders dan mensen die je kennen, zijn hulpverleners 'onafhankelijk' en 'objectief'. Maar meestal wordt sterk aangevoeld dat hulp vragen en krijgen op school de vrijblijvendheid mist die een hulpvraag in een externe instantie zoals het Jongeren Advies Centrum wel heeft. Morgen ben je immers opnieuw op school.

Het belang van toeleiders

De toegankelijkheid van jeugdhulp in het algemeen wordt sterk vergroot door de rol van 'toeleiders': mensen die jongeren steunen, geruststellen en begeleiden in hun stap naar de jeugdhulp. Ouders zijn erg belangrijke toeleiders, en in een schoolcontext zeker ook leerkrachten. Wanneer zij een probleem zien of leerlingen hen erover vertellen, kunnen zij naar het CLB doorverwijzen, een afspraak maken, of letterlijk met de leerling meegaan.

Die grote rol van toeleiders is tegelijk een grote sterkte en grote zwakte van het CLB. Jongeren voelen zich gesteund in hun zoektocht naar hulp en krijgen een heel concrete stap voorgesteld: het probleem blijft niet in het ongewisse hangen. De steun van de toeleider kan een beslissende stimulans zijn om de stap naar hulp te zetten.

'Dan ben ik op een bepaald moment bij ons op school naar het CLB gestapt. Allez, één van mijn leerkrachten heeft toen tegen mij gezegd van 'ga daar naartoe want dit gaat niet meer', en die leerkracht is toen ook met mij mee naar het CLB gegaan, wat het voor mij gemakkelijker maakte, mij meer op mijn gemak stelde.' (Kanya)

Leerkrachten kunnen ook zelf het initiatief nemen, met positief gevolg.

'Ik had thuis wel wat problemen en zo, en ja, op school, ik was altijd goed gezind, ik liet niets merken. Maar er was een vertrouwensleerkracht en die heeft mij dan aangesproken, van, ge ziet er laatste tijd zo anders uit, zo 'fake'. Ik wou eerst niet praten, omdat dat bij mij nogal moeilijk lag, en daarna heeft zij dan gezegd van 'weet ge, kom even naar mijn bureau', en wat gesproken, dit en dat, en ik heb dan uiteindelijk er alles uitgegooid van de ruize thuis en zo.' (Imane)

Tegelijk is het zo dat haast niemand de stap naar het CLB helemaal zelf zet zonder die steun van toeleiders. Weinig jongeren kunnen zich voorstellen om echt op eigen initiatief naar het CLB te stappen voor een persoonlijk probleem. Een Jongeren Advies Centrum bijvoorbeeld blijkt in die zin een heel stuk toegankelijker.

Het vrij publieke karakter van jeugdhulp op school

Zoeken naar hulp is een risicovolle stap: je toont aan anderen dat je met een probleem zit en daarvoor hulp zoekt. Het probleem wordt dus in zekere mate 'publiek' of dreigt dat te worden. In de schoolomgeving, waar iedereen je kent, stelt die kwetsbaarheid zich des te scherper.

Jongeren geven aan dat het belangrijkste nadeel om jeugdhulp in scholen aan te bieden is dat anderen iets over het probleem te weten zullen komen. De schrik om daar speciaal voor uit de klas gehaald te worden en voor een vervagende grens tussen school en privéleven worden het vaakst genoemd. Bij schoolgerelateerde problemen speelt dit probleem gewoonlijk een veel kleinere rol, en leerkrachten en CLB-medewerkers worden dan als geschikte en deskundige aanspreekpunten beschouwd. Voor meer persoonlijke problemen ligt dat heel wat moeilijker.

Klasgenoten stellen vragen als ze zien dat je de klas verlaat. Jongeren zoeken manieren om die vragen te negeren of te omzeilen, maar dat zorgt wellicht voor een penibele sociale positie in de klas. Het maakt de stap naar het CLB lastig.

'Vanaf dat ze zien dat je naar het CLB gaat, dan gaan ze ook wel vragen stellen, allez, dan valt dat ook wel op. Dat vind ik wel een beetje vervelender, dat het zo in de klas is, dat je dan uit de klas wordt gehaald. Je klasgenoten gaan vragen stellen en meestal worden daar reacties op gegeven, want in het vorig jaar werd er ook een meisje uit de klas gehaald voor het CLB, voor een probleem, maar ze wilde dat niet vertellen, en toen werden daar ook wel al-

tijd reacties op gegeven van ze zoekt aandacht en dit en dat...' (Sylvie)

De mate van anonimiteit is in een schoolcontext beperkt. Niet alleen leerlingen komen te weten dat je naar het CLB gaat. Jongeren vrezen dat zo iets snel heel de school rondgaat: *'Ge zegt hier een ding en heel het school weet het...'*; *'Wat er soms in die klassenraden wordt gezegd...'*; *'Ge zou verschieten hoeveel er op het secretariaat wordt geroddeld... wij horen dat ook, ik ben al vaak nagebleven op het secretariaat...'*

Twijfels over neutraliteit en vrijblijvendheid

De schaamte voor een probleem hangt ook samen met de vrees om anders behandeld te worden door leerkrachten. Het gaat dan niet alleen over vrees voor sancties bij bijvoorbeeld drugsproblemen; de kwestie is breder dan dat. Jongeren hebben schrik dat leerkrachten een verkeerd beeld zouden krijgen van hen en hen in negatieve óf positieve zin anders zouden gaan behandelen dan andere leerlingen.

'Ja, ik denk, gewoon schrik dat het zou uitlekken. Het CLB en 't school, dat is één koek eigenlijk. Want het CLB gaat dan om de maand gaan babbelen met de directeur, met de leerkrachten. En dan zit ge in de les en dan denk je van: ja, die weet dat ook al over mij. Die gaat mij misschien zo bekijken, of andersom, die gaat mij misschien meer vertroetelen... Op die manier, en dat wou ik ook niet. Ik wou gewoon behandeld worden gelijk vroeger. Dus daar had ik ook echt wel schrik voor.' (Billie)

In de kwetsbare positie waarin jongeren zich tijdens hun hulpvraag bevinden, is hun nood groot om zoveel mogelijk greep op het hulpverleningsproces te behouden. De schrik om anders behandeld te worden maakt deel uit van de vrees dat de stap naar hulp iets in gang zet waar je zelf geen controle meer over hebt. En net op dit cruciale, gevoelige terrein bevindt de hulpverlening in een schoolcontext zich in een lastig parket. Botst de kwetsbaarheid van jongeren en hun nood aan controle niet al te zeer met de verplichtingen en de autoriteit waarmee de school wordt geassocieerd?

Juist omdat het CLB op school is, voelen jongeren zich vaak verplicht om er heen te gaan. *'Ze komen u halen uit de klassen. Hier zijt ge eigenlijk wel een beetje verplicht om te gaan hé, naar het CLB'*. Het is ook vaak de school die voor een leerling een afspraak met het CLB regelt. Ook daarom voelt dit aan als een verplichting. *'Dan voelt ge u gestraft zo... ga naar het CLB!'*

Meer fundamenteel is de kwestie hier in hoeverre leerlingen in hun hulpvraag erkend worden als jongere, als persoon. Wanneer zij ervaren of verwachten dat ze de hele situatie zullen moeten ondergaan, eerder dan er zelf controle over te hebben, dan is dat voor hen een enorme afknapper. Dingen die gebeuren zonder dat jongeren er weet van hebben of die zelfs tegen hun wil in gebeuren, duiden erop dat zij niet als volwaardige partners worden erkend. Ook daarom, en niet alleen uit schaamtegevoelens, wordt het 'uit de

klas halen' zo negatief ervaren. 'Ze komen u meestal halen zonder het u te laten weten, omdat de school dat al geregeld heeft'.

Ook tijdens de hulpverlening wordt soms aangevoeld dat de jongere van alles moet ondergaan.

'Bij het CLB heb ik gezegd dat ze niets tegen mijn moeder moesten zeggen... maar ze heeft het toch gedaan. Ze hebben gezegd van 'we gaan vanavond uw mama bellen' en toen wou ik dat niet, en dan hebben ze dat toch gedaan.' (Katrien)

Privacy tegenover ouders kan voor jongeren erg belangrijk zijn. Daarin spelen niet alleen gevoelens van schaamte, maar soms ook schuldgevoelens. Jongeren willen hun ouders niet kwetsen, overbezorgd maken of met extra problemen opzadelen. 'Ze maakt zich eigenlijk sowieso al veel zorgen', zegt Fiona over haar moeder, 'en alle, ik zo van 'ja, ik ga haar dat niet zeggen, ziet dat ze zich nog meer zorgen maakt'...'

Opboksen tegen een negatief imago

Als 'dienst' heeft het CLB bij heel veel jongeren een negatief imago. 'Ik vind dat zo een negatieve bijklink hebben, het CLB... Da's het CLB, da's een organisatie...'. Verhalen of ervaringen die dat imago bevestigen, verhogen de drempel om erheen te stappen.

'Het CLB, eigenlijk weinig ouders of leerlingen hebben daar nog vertrouwen in. (...) Misschien dat leerlingen daar ook een verkeerd gedacht van hebben, maar ik ben er ook van overtuigd dat een CLB, als je rondhoort, veel mensen hebben daar niet al te goeie ervaringen mee.' (Flip)

Ook slechte ervaringen rond studieadvies of zelfs bij het medisch schooltoezicht, stralen af op het CLB als mogelijke hulpverlener bij persoonlijke problemen.

Veel CLB's moeten opboksen tegen dat negatieve beeld. De al te duidelijke link tussen het CLB en de school is voor veel jongeren dus een grote drempel om bij het CLB hulp te zoeken voor persoonlijke problemen.⁵ Het hebben van voldoende informatie helpt jongeren om greep te krijgen op de hulpverleningssituatie: weten wat een CLB precies doet of welke garanties je als jongere hebt, is net zo essentieel als informatie over waar en wanneer je bij het CLB terecht kan. Maar vooral de zichtbare aanwezigheid van medewerkers op school met een op jongeren betrokken persoonlijkheid en aanpak kan een negatief beeld helemaal omgooien. De meest overtuigende stimulans (of drempel) om naar een bepaalde hulpverleningsinstantie te stappen, zal immers uiteindelijk altijd de 'ervaringsinformatie' van vrienden zijn. Die informatie is voorhanden omdat bijna iedereen het CLB kent en veel jongeren er op één of andere manier ervaring mee hebben. Daarom hebben jongeren veel meer uitgesproken meningen over het CLB dan bijvoorbeeld over het Jongeren Advies Centrum. 'Ja, echt, die van het CLB, die zit zo constant te roepen ook... normaal dat ge daar niet naartoe stapt hé...' (Bart). Terwijl positieve informatie over de persoonlijkheid van de hulpverlener het imago van hulpverlening als een onpersoonlijke 'dienst' juist helemaal kan verdringen.

'Alle, omdat ik weet, mijn vriendin is daar heel veel al naartoe geweest en ja, zij is daar blijven naartoe gaan. Als zij zegt van 'ja, dat is een lieve mevrouw' bijvoorbeeld, dan weet ik gewoon dat dat niet zo onpersoonlijk zal zijn.' (Janne)

Johan MEIRE
jmeire@k-s.be

Onderzoekscentrum Kind & Samenleving
Nieuwelaan 63
1860 Meise
02/272 07 53

REFERENTIES

- DE RIDDER, M., MEIRE, J., *Toegankelijke jeugdhulpverlening? Kwalitatief onderzoek tot ontwikkeling van de vragenlijst*. Kinderrechtencommissariaat dossier, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2007.

NOTEN

- ¹ Het 'kwalitatief onderzoek met minderjarigen rond de toegankelijkheid van jeugdhulp' werd uitgevoerd door Marjon De Ridder en Johan Meire van Kind & Samenleving (oktober 2006-maart 2007) i.o.v. het Kinderrechtencommissariaat. Het rapport van het kwalitatief onderzoek is gepubliceerd als dossier van het Kinderrechtencommissariaat en is tevens af te halen van www.k-s.be.
- ² Bevraging afgenomen door Indigov i.o.v. het Kinderrechtencommissariaat. Een voorlopig rapport van dit kwantitatief onderzoek is af te halen van www.kinderrechten.be.
- ³ Uitleg van het werkingsprincipe 'toegankelijkheid' op de website van de Integrale Jeugdhulp, <http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugdhulp/>.
- ⁴ De citaten komen uit individuele interviews met jongeren die ervaring hebben met de stap naar (rechtstreeks toegankelijke) jeugdhulp, en uit focusgesprekken bij jongeren uit het derde en zesde jaar van de middelbare school (aso, tso en bso) die meestal nog geen contact met de jeugdhulp hebben gehad. De namen van de jongeren zijn fictief.
- ⁵ Dit doet betwijfelen of een antwoord op persoonlijke hulpvragen van jongeren wel kan gevonden worden in een 'sterke samenwerking tussen het schoolteam en het CLB voor de begeleiding van leerlingen' zoals minister Vandenbroucke aanhaalde in antwoord op een vraag om uitleg van Trees Merckx n.a.v. het hier besproken onderzoek. Vlaams Parlement, Commissie voor onderwijs, vorming, wetenschap en innovatie, 3 juli 2007.

SWAT: een Antwerps opvangproject voor tijdelijk niet-schoolbare jongeren

SWAT (samen werken aan toekomst) is een netoverschrijdend, niet-residentieel opvang- en remediëringsproject voor jongeren in het secundair onderwijs, die definitief uitgesloten werden wegens ernstige tuchtproblemen en waarvoor een inschrijving in een nieuwe school geen duurzame oplossing biedt. SWAT is één van de Antwerpse projecten waar jongeren op vrijwillige basis aan hun toekomst kunnen werken.

Situering

De idee om een schoolextern vangnet te voorzien voor jongeren die ondanks alle inspanningen en na een eerste doorverwijzing opnieuw uitvallen, is een voorstel uit de eerste VISIEr-Beleidsnota¹. In die nota werd ervan uitgegaan dat het weinig zin heeft om voor definitief uitgesloten jongeren op zoek te gaan naar een nieuwe school als er niets gedaan wordt aan de oorzaak van de uitval. De beoogde doelgroep werd gedefinieerd als (tijdelijk) niet-schoolbare jongeren.

De vier grootste onderwijsnetten onderstreepten in een advies van de Antwerpse onderwijsraad de noodzaak van deze bijzondere niet-residentieële opvangstructuur voor leerlingen die ten gevolge van herhaaldelijk en ernstig grensoverschrijdend gedrag definitief uitgesloten moesten worden.

Een vergelijkend internetonderzoek door VISIEr, onderzoek door het CMP (= Centraal Meldpunt, een netoverschrijdende CLB-structuur in Antwerpen), een bevraging gekoppeld aan een denktank in de schoot van het forum uitvalpreventie en de Antwerpse Onderwijsraad, definieerden een voorstel van opvangmodel en de engagementen van de verschillende partners.

De opvangstructuur moet ervoor zorgen dat de tijdelijk niet-schoolbare jongeren in een sterk gestuurde (schoolse) omgeving een duidelijke analyse maken van hun eigen gedrag en de consequenties hiervan. Dit moet gebeuren via goed gestuurde en inhoudelijk sterke begeleidingsprojecten. De jongeren leggen een traject af dat hen zo vlug mogelijk in staat stelt weer te functioneren op school. De nieuwe opvangstructuur vormt het sluitstuk van de draaischijfwerking van het Centraal Meldpunt en is toegankelijk vanuit alle onderwijsvormen en studierichtingen voor jongeren die school lopen in het secundair onderwijs in Antwerpen. De afdeling Algemeen Onderwijsbeleid (AOBA) voert de regie en betreft gefaseerd en via de overlegfora alle relevante partners: het Centraal Meldpunt, de onderwijsraad Antwerpen, het Forum uitvalpreventie, de doelgroepregie (het

vroegere VISIEr, nu binnen de projectcel Veilig), het netwerk van antennes (jeugddienst, algemeen welzijnswerk, diversiteitsbeleid, justitie, parket, politie, onderwijs) en het jeugdparquet.

Door die jongeren (tijdelijk) aan de school te onttrekken krijgen de scholen ook meer ruimte voor de begeleiding van de andere leerlingen. Het stelt hen beter in staat om een leerlingenbegeleiding op te zetten die preventief werkt.

De engagementen van de vier grootste onderwijsnetten en de CLB's werden vastgelegd in een netoverschrijdende protocolovereenkomst. Deze overeenkomst regelt o.a. de overdracht van financiële middelen en lesuren voor de leraren die werken in deze nieuwe structuur op basis van het aantal doorverwezen jongeren.

Het SWAT-team met 11,5 voltijdse equivalenten (13 personeelsleden) werd samengesteld in augustus 2005 en ging van start in september. Voor enkele medewerkers moest gewacht worden tot oktober vooraleer zij de ploeg konden vervullen. De helft zijn mensen met een onderwijsachtergrond. De andere helft heeft een welzijnsprofiel. Door het samenbrengen van leerkrachten en begeleiders met expertise m.b.t. psychosociale en socio-emotionele begeleiding wordt een team gevormd dat niet enkel actief kan zijn in de opvangstructuur maar daarnaast de reïntegratie van de jongeren in de onderwijsvorm, de studierichting en de school van keuze kan begeleiden en opvolgen in samenwerking met het CMP.

Daarenboven zullen de contacten met en de opvolging in de scholen transfer van knowhow vanuit het opvangteam naar de scholen mogelijk maken en hen ondersteunen in het beter omgaan met moeilijke jongeren.

Door permanente meting en onderzoek via het forum uitvalpreventie en het Centraal Meldpunt wordt de capaciteit voor opvang en schoolexterne begeleiding tel-

kens geënt op de reële noden. Met deze structuur kan een flexibel zelfregulerend aanbod uitgebouwd worden en wordt het opvangnetwerk voor tijdelijk niet-schoolbare jongeren in Antwerpen versterkt.

Voor de opstart kon de stad rekenen op een substantiële ondersteuning: 4 VTE via detachering vanuit het departement en het kabinet onderwijs, 3 VTE via een procentuele overdracht van lesuren van de 4 grootste onderwijsverstrekkers in Antwerpen, 4,5 VTE werden aangeworven door BAOBAB vzw (= stedelijke regie vzw algemeen onderwijsbeleid Antwerpen) met middelen van het Federaal Grootstedenbeleid. De stad stelde lokalen in Fort 8 te Hoboken ter beschikking.

Doelgroepomschrijving

Algemene voorwaarden

- De jongere loopt school in het secundair onderwijs op het grondgebied Groot-Antwerpen. (voor Buitengewoon Secundair Onderwijs: enkel OV3)
- Hij/zij is of wordt de toegang tot de school ontzegd met een tuchtdossier. (definitieve uitsluiting)
- Hij/zij wordt aangemeld via het Centraal Meldpunt (CMP).
- Hij/zij is op het moment van de aanmelding niet gebaat bij een verdere deelname aan het reguliere onderwijssysteem.
- Hij/zij is in het bezit van een gemotiveerd verslag van tijdelijk-niet-schoolbaarheid.
- Hij/zij kan zich voldoende verstaanbaar maken in de Nederlandse taal.

Specifieke criteria

- De jongere heeft een groot schoolverloop.
- Hij/zij vertoonde in zijn schoolloopbaan meerdere malen grensoverschrijdend gedrag: verbaal en/of fysiek geweld tegenover medeleerlingen en/of onderwijzend personeel, oppositioneel gedrag, vandalisme, diefstal, alcohol- of drugmisbruik,...
- Hij/zij spijsbelt regelmatig.
- Hij/zij heeft meerdere malen een uitsluiting gekregen.
- Hij/zij is gedemotiveerd.
- Door een complexe thuissituatie heeft hij/zij onvoldoende energie om te investeren in zijn/haar schoolcarrière.
- Zijn/haar psycho-sociale context is van die aard dat er onvoldoende energie meer over is om te investeren in een schoolcarrière
- Hij/zij heeft een parcours in de hulpverlening doorlopen.

Opmerking:

Voor die jongeren die te kampen hebben met een verslavings- en/of (rand-) psychiatrische problematiek zal bij aanmelding nagegaan worden of er binnen het project een zinvol parcours uitgestippeld kan worden. Zinvol betekent dat de jongere na zijn traject terug in het regulier onderwijs kan aansluiten.

De aanmeldingsprocedure

1) Aanmelding door CLB-medewerker (of andere hulpverlener) van een risicojongere waarbij SWAT een mogelijke hulpverleningsvorm is

In een eerste telefonisch contact met de aanmelder

wordt er door middel van handelingsgerichte vraagstelling overlopen of de jongere in aanmerking komt voor het SWAT-project. Dit gebeurt aan de hand van de doelgroepomschrijving.

De *aanmelding* voor het SWAT-project kan al gebeuren alvorens de jongere definitief uitgesloten is. *Het SWAT-traject* daarentegen kan enkel van start gaan als de uitsluiting definitief is en de jongere administratief ingeschreven blijft.

2) Bespreking op het team van het CMP: welke hulpverlening is ideaal voor deze jongere.

Het profiel van de jongere wordt geschetst en het team gaat na welke hulpverlening ideaal is voor de jongere. Indien SWAT als ideale hulpverleningsvorm wordt voorgesteld, neemt het CMP opnieuw contact met de aanmelder om de informatie door te geven.

3) Gemotiveerd verslag 'tijdelijk niet-schoolbaar'

De jongere kan aangemeld worden bij SWAT. Hiervoor dienen het CLB en de school een gemotiveerd verslag 'tijdelijk niet-schoolbaar' op te maken. vervolgens kan de jongere met de ouders op intake gaan bij SWAT.

4) Intakeprocedure SWAT

De intakeprocedure bestaat uit drie gesprekken. In een eerste gesprek wordt kennis gemaakt met de jongere, de ouders en de eventueel betrokken hulpverleners. In een tweede gesprek gaat men met de ouders en de jongere apart in dialoog en staat de probleemstelling centraal. Het derde gesprek is een adviesgesprek waarbij een traject op maat van de jongere voorgesteld wordt. Indien er beslist wordt dat de jongere niet kan starten bij SWAT, geeft men een advies en gaat het dossier terug naar het CMP.

Het Traject bij SWAT

Het traject dat de jongere doorloopt tijdens zijn/haar aanwezigheid in SWAT is opgedeeld in vier fasen wat ons toestaat te werken met duidelijk omschreven en meetbare doelen. Ook voor de jongere biedt deze manier van structureren een duidelijk overzicht met haalbare, individuele doelen en perspectieven wat de mogelijkheid tot succeservaring bij de jongere binnen handbereik brengt. Het grootste deel van het werk gebeurt in de lokalen van Fort 8 in Hoboken. Voor het transfereren van de nieuw aangeleerde oplossingsstrategieën van de jongere hebben we geopteerd voor een tweede locatie. Dit betekent dat we aan de onderwijscomponent in een meer schoolse omgeving werken die als "testschool" zal fungeren om na te gaan in hoeverre de jongere de transfer kan maken.

Fase 1: Activering

In deze fase staan kennismaken en vertrouwen opbouwen centraal. Zowel de jongeren als de begeleiders leren elkaar kennen. De jongeren worden aangespoord om door middel van outdoor activiteiten de eigen grenzen te verkennen en te verleggen. In een voor hen vreemde of ongewone omgeving tracht men hen weer tot zichzelf te brengen. Hun problemen worden zichtbaar en bespreekbaar.

Fase	Doel	Middel	Resultaat	Veranderingsmodel
Fase 1: Activering (outdoor)	Kennismaking Vertrouwen Contact met netwerk	Individuele activiteiten/gesprekken Outdooractiviteiten	Heldere probleemstelling Kennis van contextueel kader (pos. en neg.) Handelingsplan	Stap 1: Situatie of voorbeschouwing Stap 2: Overpeinzing
Fase 2: Sovo (sociale vorming)	Inzicht in gedrag Zelfbeeld en verantwoordelijkheid Doelen	Workshops Individuele gesprekken/activiteiten Activeren netwerk Bepalen schools niveau Testen van arbeidsvaardigheden	Tools aangeleerd i.f.v. gedrag Toekomstdoelen	Stap 3: De beslissing Begin Stap 4: Actieve verandering
Fase 3: Integratie (SWAT-school)	Implementatie van ervaringen (transfer)	Schoolse vaardigheden of werk-attitude stimuleren Individuele gesprekken Netwerk Jongerencoach	Terug schoolbaar	Continuatie van Stap 4: Actieve verandering
Fase 4: Nazorg (nieuwe school)	Consolideren van de opgedane ervaringen	School of werk Netwerk Jongerencoach	Functioneren binnen de grenzen van een school	Stap 5: Stabilisatie of consolidatie

Door individuele begeleiding zowel in de vorm van gesprekken als in de vorm van activiteiten bouwt men een vertrouwensband op.

De eerste fase duurt ongeveer 3 weken maar loopt vooral op het tempo van de jongere.

Tijdens die eerste fase gaan de jongeren in groepjes van zes op meerdaagse trektocht. Aansluitend hebben zij een werkweek (met overnachting) voor de boeg. Er wordt vooral buiten gewerkt. Tijdens de meerdaagse trektocht wordt er van de ouder(s) verwacht dat ze een dag mee gaan stappen met hun kind, steeds in aanwezigheid van een begeleider.

1. Doel

- kennismaking (in ruime zin: wie is deze jongere, hoe ziet zijn/haar gedrag er uit, wat zijn triggers, wat zijn rustpunten,...)
- opbouwen van een vertrouwensband tussen jongere en begeleider
- Duidelijker zicht krijgen op de gezinssituatie door regelmatig contact te hebben met de ouder(s). De ouders worden betrokken bij de evolutie van de jongere (positieve en negatieve feedback). Op het einde van de eerste fase volgt een evaluatie.

2. Middel

Door middel van individuele gesprekken en activiteiten wil men

- veiligheid bieden (jongere kan ventileren, kan zichzelf zijn,...),
- exploreren hoe de jongere over zichzelf denkt (zelfbeeld, toekomstidee, hoe staat hij/zij in het leven, verwachtingen...),
- verwachtingen formuleren en het kader van SWAT duidelijk schetsen.

De outdooractiviteiten

- dagen de jongere uit en confronteren hem/haar met zichzelf,
- halen de jongere voor een beperkte tijd uit zijn/haar context gehaald,
- plaatst ervaringsgericht leren centraal

Door kennis te maken met het netwerk rond de jongere kan men

- een inventaris maken van de mogelijk actieve partners,
- contact onderhouden,
- tijdig alle partners rond de tafel brengen (rondtafelstrategie van het Centraal Meldpunt) om de hulpverlening op elkaar af te stemmen.

3. Beoogde resultaat van de eerste fase:

- tot een heldere probleemstelling komen (gedrag, zelfbeeld, verwachtingen/toekomst)
- werkpunten opstellen (d.m.v. handelingsplan)
- kennis nemen van de context (positieve en negatieve aspecten)

4. Theoretisch kader

We situeren ons in de eerste en de tweede stap van het Veranderingsmodel

Veranderingsmodel van Prochaska en Diclemente²

1. *De situatie of voorbeschouwing: iemand bevindt zich in een bepaalde toestand en neemt daarmee genoegen. Dat kan verschillende oorzaken hebben: de jongere externaliseert zijn proble(m)en, hij/zij ontkent het of schuift het voor zich uit,...In dit stadium is de jongere niet geneigd uit eigen beweging tot enige verandering in zijn leefsituatie te komen.*

2. *De overpeinzing: de jongere komt tot het besef dat hij/zij inderdaad een probleem heeft. Dikwijls gaat dit gepaard met een crisissituatie. Het woord 'crisis' mag hier genuanceerd worden en omvat alle situaties waarbij de jongere geconfronteerd wordt met de nadelige gevolgen van gedrag, denken,....*

Het is mogelijk dat er verschillende 'crisissen' nodig zijn alvorens de jongere tot besef komt. In deze fase weegt hij/zij de voor- en nadelen met betrekking tot zijn/haar toestand tegen elkaar af. Dat stadium is de eigenlijke aanzet om tot een verandering te komen.

Fase 2: Sovo (sociale vorming)

Tijdens deze fase wordt er gewerkt aan het 'weer schoolbaar' maken van de jongere. Dit gebeurt aan de hand van de opgestelde werkpunten in het handelingsplan (die in deze fase bijgestuurd kunnen wor-

den). De meeste van de jongeren hebben een probleem met impulscontrole. Dit wordt zeer snel opgenomen tijdens de "sovo fase".

1. Doel

- De jongere krijgt inzicht in zijn/haar gedrag en leert er positief mee om te gaan
- stimuleren van zelfvertrouwen en verantwoordelijkheid (stimuleren van positieve vooruitzichten)

De begeleider tracht in deze fase die negatieve spiraal van onbegrip te doorbreken door systematisch alle positieve elementen in het gedrag van de betrokkenen expliciet te waarderen.

Via deze vorm van feedback stijgt het zelfwaardegevoel. De begeleider kan op die manier ook verwachtingen en toekomstperspectieven van de jongeren stimuleren.

Hierbij is het wel belangrijk dat je als begeleider omzichtig te werk gaat om geen valse hoop en verwachtingen te wekken. Het zou niet eerlijk zijn om de jongere te stimuleren in onhaalbare perspectieven.

Ook maatschappelijk/schools perspectief groeit met kleine stapjes die realiseerbaar zijn.

De begeleider dient er bij de jongere wel de nadruk op te leggen dat hij zelf in actie moet schieten om iets te bekomen of om iets aan zijn situatie te veranderen. Zo bewijst de jongere dat hij/zij zelf achter zijn/haar besluit staat en er de verantwoordelijkheid voor draagt. Hij/zij zet ook bewust elke stap.

- De jongere heeft in verband met school en werk een haalbaar toekomstbeeld uitgewerkt in concrete doelen op korte en lange termijn en is voldoende gemotiveerd om over te schakelen naar de volgende fase.

2. Middel

- De nadruk ligt op het individuele proces van de jongere. Hij/zij doet (intern) ervaringen op om zo een duidelijk beeld te krijgen van zijn/haar gedrag en/of toekomstverwachtingen.
- Sociale vaardigheden en Workshops: de jongere stelt grensoverschrijdend gedrag en dit wordt zichtbaar gemaakt aan de hand van duiding (spiegel). De jongere leert zijn/haar gedrag te beheersen en er positief mee om te gaan. Door middel van het groepsaanbod leert de jongere zich te handhaven en te functioneren in een groep. De jongere krijgt 'tools' aangereikt om dit te doen.

Om een maximale duiding voor de jongeren mogelijk te maken is het aangewezen dat er thematisch gewerkt wordt en er een rode draad loopt door de activiteiten. Bv. het thema "omgaan met autoriteit" kan in de verschillende werkvormen (sovo, les, workshop crea, etc.) aangeboden worden. Bedoeling is om met weekthema's te werken met aan het eind van de week een reflectiemoment.

- Individuele gesprekken/ activiteiten: dieper ingaan op gedrag, emoties, verwachtingen, moeilijkheden waar de jongere mee geconfronteerd wordt. Toekomsttraject bespreken en concreet maken (haalbare doelen op korte en lange termijn)
- Leer - werkervaring: door het aanbieden van de mogelijkheid om in een echte werksituatie mee te

draaien (bedrijf, kinderdagverblijf,...) kan de jongere de eigen vaardigheden ontdekken en verder ontwikkelen. Die fase biedt ook de mogelijkheid om nieuwe ervaringen op te doen en tot een betere beroeps - en opleidingskeuze te komen. Afhankelijk van de werkplaats kunnen tal van sociale vaardigheden ingeoeffend worden.

- Activeren van het netwerk: ervoor zorgen dat de jongere gesteund wordt in zijn/haar proces/traject.

3. Resultaat

De jongere heeft tools die hij/zij correct kan gebruiken om zijn/haar gedrag te reguleren en tussen de grenzen te houden.

De jongere heeft een toekomstplan op korte termijn en is gemotiveerd om hieraan te beginnen.

Het netwerk steunt de jongere en heeft tevens een signaalfunctie naar het project SWAT.

4. Theoretisch kader

We situeren ons in de derde en de aanvang van de vierde fase van het Veranderingsmodel.

Veranderingsmodel van Prochaska en Diclemente³

3. De beslissing

Op basis van de vorige fase wordt een besluit genomen. Er zijn drie mogelijkheden.

- a) Een negatief veranderingsperspectief: de jongere concludeert dat zijn/haar oorspronkelijke situatie de beste is en laat alles bij het oude (terug naar Fase 1)*
- b) Een gedeeltelijk veranderingsperspectief: de jongere beslist een aantal voor hem/haar negatieve aspecten weg te werken, zonder het probleem zelf aan te pakken.*
- c) Een positief veranderingsperspectief: de jongere beslist het probleem en de daarbij horende omstandigheden aan te pakken en te veranderen.*

In Fase 2 wordt de jongere 'aangezet' tot actief veranderen, hij/zij zal regelmatig terugvallen naar een vorige stap van het veranderingsmodel.

4. De actieve verandering

De jongere gaat actief stappen ondernemen om zijn/haar toestand effectief te wijzigen. Afhankelijk van de praktische of psychische obstakels op zijn/haar weg, zal hij/zij daar al dan niet in slagen. Indien hij/zij afhaakt, keert hij/zij terug naar fase 1.

Fase 3: Integratiefase

De jongere heeft een positieve basishouding om terug te keren naar school (werk) en start met onderwijs (werk) in een gecontroleerde setting (SWAT-werking op andere locatie). Er is een sterke coaching voorzien en er worden momenten van individuele begeleiding ingelast voor het geven van feedback. SWAT biedt in deze fase de mogelijkheid om in een testcase te werken aan schoolse attitudes. Hier heeft de jongere nog steeds de nodige ruimte om fouten te maken en kan men zijn/haar gedrag bijsturen. In deze fase neemt de jongerencoach indien nodig, een (actieve) rol op.

1. Doel

De jongere implementeert zijn/haar ervaringen en opgedane kennis in de SWAT-school. (school/werk)

2. Middel

Deels schoollopen (in de "testschool") of werken en deels deelnemen aan activiteiten in het Fort. De verdeling wordt op voorhand afgesproken met de verschillende partijen.

De individuele begeleider coacht de SWAT-school door tools aan te reiken vanuit de opgedane ervaringen met de jongere.

- **Netwerk:** een efficiënt, ondersteunend netwerk wordt rond de jongere opgetrokken. Elke actor heeft een specifieke rol te vervullen.
- **Individuele begeleiding:** de jongere krijgt door middel van individuele gesprekken feedback over het schoollopen (werken). Zijn/haar belevingen worden besproken. Er is een evaluatie en er worden werkpunten opgesteld. Ook de vooropgestelde doelstellingen (toekomstplan op korte termijn zie fase 2) worden voldoende herhaald en helder gehouden.
- **Jongerencoach:** de coach bewaakt de communicatiedriehoek tussen school, ouders en leerling en biedt laagdrempelige hulpverlening waarop de jongere kan rekenen en hij houdt het netwerk strak.

3. Resultaat

De jongere heeft succesvol zijn/haar SWAT-ervaringen geïmplementeerd in het dagdagelijkse schoollopen (werken).

Hij/zij kan met een minimale vorm aan ondersteuning zelfstandig functioneren en hulp vragen indien nodig.

Er is een opvangnet uitgewerkt zodat de jongere weet waar hij/zij met moeilijkheden/problemen terecht kan.

4. Theoretisch kader

We situeren ons in de vierde fase van het Veranderingsmodel.

Veranderingsmodel van Prochaska en Diclemente⁴

4. De actieve verandering

De jongere gaat actief stappen ondernemen om zijn/haar toestand effectief te wijzigen. Afhankelijk van de praktische of psychische obstakels op zijn/haar weg, zal hij/zij daar al dan niet in slagen. Indien hij/zij afhaakt, keert hij/zij terug naar fase 1.

Fase 4: Nazorg

1. Doel

De jongere is weer ingeschreven in een school met een gemotiveerd verslag 'terug schoolbaar'. Er is een duidelijk netwerk binnen en buiten de nieuwe school geactiveerd. De jongere weet wie hij/zij moet aanspreken.

2. Middel

– **Individuele gesprekken:** de individuele begeleider en/of *jongerencoach* houdt regelmatig contact met de school en met de jongere zelf. Dit zal bij aanvang wekelijks zijn. Om tijdig te kunnen bijsturen indien de jongere dreigt te hervallen in het oude gedragspatroon, wordt voor de nazorg een individueel contract opgemaakt met de school en de jongere waarbij men rekening houdt met de

schoolcultuur en de vorderingen en de mogelijkheden van de jongere.

– **Deeltijds:** er kan geopteerd worden, afhankelijk van de situatie en de vorderingen van de jongere, om in de beginfase deels in de nieuwe school en deels in SWAT te werken met de jongere. Er is ook de mogelijkheid om een begeleider van SWAT mee te laten draaien in de school (bv. tijdens praktijklessen).

– **Jongerencoach:** de jongerencoach kan in deze fase een belangrijke rol opnemen. Hij bewaakt de gemaakte afspraken tussen de ouders, de school en de jongere. Hij is ook de nabije vertrouwenspersoon voor de jongere. Bij moeilijkheden kan hij SWAT opnieuw inschakelen om te bemiddelen of te coachen. De coach kan ook na de nazorgperiode de jongeren blijven opvolgen.

– **Netwerk:** blijft actief.

3. Resultaat

De jongere kan zelfstandig functioneren binnen de grenzen van een school.

4. Theoretisch kader

Veranderingsmodel van Prochaska en Diclemente⁵

5. De stabilisatie of consolidatie

De doorgevoerde veranderingen worden in deze fase geïntegreerd (bv. omgaan met frustraties). Dat nieuw evenwicht in dagelijkse omgang/bestaan blijkt een aanvaardbaar patroon te zijn om deel te nemen aan het sociale leven. Toch kan de jongere ook hier terugvallen in de oude situatie.

6. Terugvallen in de oude situatie

Deze laatste fase maakt de cirkel rond, maar is niet noodzakelijk.

Een veranderingsproces is een leerproces dat verloopt met vallen en opstaan. Een terugval in de oude situatie wil niet noodzakelijk zeggen dat de opgedane verandering verloren gaat.

Tot slot wil ik voor alle duidelijkheid nogmaals benadrukken dat het hele traject op vrijwillige basis ondernomen wordt.

Remi DRIES

Algemeen coördinator SWAT

Fort 8

Schansstraat 7 bus 8

2660 Hoboken

Remi.Dries@stad.antwerpen.be

NOTEN

¹ Zie VISIEr-Beleidsnota op blz. 43, en de Bijlage bij de nota op blz. 61 (Stad Antwerpen/VISIEr, permanente werkgroep risicojongeren en jongerencriminaliteit - mei 2002). Het stadsbestuur keurde de VISIEr-Beleidsnota goed bij Collegebesluit (jaarnummer 11280) op 9 oktober 2002 en bij gemeenteraadsbesluit (jaarnummer 2314) op 21 oktober 2002.

² WOLF H.(1997). - *Straathoekwerk: een algemene inleiding*. - Standarduitgeverij - 99p

³ WOLF H.(1997). - *Straathoekwerk: een algemene inleiding*. - Standarduitgeverij - 99p

⁴ WOLF H.(1997). - *Straathoekwerk: een algemene inleiding*. - Standarduitgeverij-99p

⁵ WOLF H.(1997). - *Straathoekwerk: een algemene inleiding*. - Standarduitgeverij - 99 blz.

MIDDAGACTIVITEITEN IN BUSO BINNENHOF GENT: een brug naar een zinvolle vrijetijdsbesteding

Het zinvol invullen van vrije tijd is voor leerlingen uit het buitengewoon onderwijs vaak moeilijk. Dit artikel wil verduidelijken hoe dit aangepakt wordt in BuSO Binnenhof Gent.

De school en het pedagogisch project

Binnenhof is een school voor buitengewoon secundair onderwijs voor jongeren tussen 12 en 21 jaar met lichte, matige of ernstige mentale beperkingen, type 1 en type 2. De school maakt deel uit van het Instituut voor Individueel Onderricht.

Er zijn ongeveer 200 leerlingen ingeschreven. Ze worden begeleid door een team van 55 personeelsleden.

Kenmerkend voor onze schoolpopulatie is de grote diversiteit van de leerlingen. De leerlingen worden volgens hun mogelijkheden ingedeeld in drie opleidingsvormen.

Opleidingsvorm 1 bereidt voor op een zinvolle dagbesteding in een dagcentrum en op beschermd wonen, thuis of in een andere woonvoorziening.

Opleidingsvorm 2 beoogt een beschermde tewerkstelling.

Opleidingsvorm 3 streeft naar het werken in een gewoon werkmilieu.

Binnen deze drie verschillende opleidingsvormen is er een specifiek aanbod voor leerlingen met autismespectrumstoornissen (ASS). Bij ongeveer 15% van de schoolbevolking werd de diagnose ASS vastgesteld. Daarnaast zijn we een multiculturele school. Ruim 30% van de leerlingen is van allochtone afkomst. Het is ook kenmerkend dat heel wat leerlingen uit een kansarme thuissituatie komen en maatschappelijk heel kwetsbaar zijn.

Het Instituut voor Individueel Onderricht werkt vanuit de visie "We geloven dat ieder kind boeiend is en de moeite waard". BuSO Binnenhof biedt onderwijs en opvoeding met een hart voor de leerlingen. We willen een school zijn waar iedereen zich thuis voelt en waar de leerlingen vanuit een veilige, geborgen omgeving kunnen groeien tot volwassenen die de stap naar de samenleving kunnen zetten. We werken aan een aangepaste voorbereiding op tewerkstelling of dagbesteding en streven een zo hoog mogelijke maatschappelijke integratie na. Het trainen van sociale vaardigheden en het bevorderen van communicatie met als doel het uitbouwen van een sociaal netwerk is hierbij van fundamenteel belang. We gaan voortdurend op zoek naar de noden van de leerlingen en proberen binnen ons aanbod daaraan tegemoet te komen. Ook het hieronder beschreven project 'Middagactiviteiten, een brug naar een zinvolle vrijetijdsbesteding', is zo ontstaan.

Het probleem zinvolle vrijetijdsbesteding

Veel leerlingen uit het buitengewoon onderwijs hebben het moeilijk om hun vrije tijd zinvol in te vullen. Dit is enerzijds te wijten aan het feit dat ze vanuit hun sociale context vaak onvoldoende op de hoogte zijn van de verschillende mogelijkheden. Anderzijds zorgen hun beperkingen ervoor dat ze, zonder extra steun en begeleiding, onvoldoende kunnen functioneren in bestaande organisaties zoals bijvoorbeeld een sportclub of een jeugdbeweging.

Hoe kunnen we onze leerlingen een zinvolle vrijetijdsbesteding aanleren? Hoe kunnen we hen voorbereiden en stimuleren om deel te nemen aan zinvolle activiteiten buiten de school, zowel individueel, in ploeg- of in clubverband?

Middagactiviteiten als oplossing

Een tiental jaren geleden begonnen we met de organisatie van een aantal activiteiten tijdens de middagpauze. Dit op vrijwillige basis voor zowel de organiserende personeelsleden als de deelnemende leerlingen. We zijn klein begonnen met een postzegelclub, gezelschapsspelen en een dansclub.

Door het enthousiasme van zowel de personeelsleden als de leerlingen werd het aanbod jaar na jaar ruimer. Enerzijds leerden we de interesses en de hobby's van de leerlingen beter kennen en probeerden we daarop in te spelen, zo zijn bijvoorbeeld middagactiviteiten als 'Binnenhofidool' en 'wellness' ontstaan. Tijdens de activiteit Binnenhofidool zingen de leerlingen populaire liedjes, dit kan individueel of in groep en dit gebeurt vaak met de nodige bewegingen of danspasjes erbij. Tijdens de activiteit wellness leren de leerlingen hoe ze zich op een esthetisch verantwoorde manier kunnen opmaken en verzorgen. Anderzijds is het ook belangrijk rekening te houden met de interesses en hobby's van de begeleidende personeelsleden. Zo kan een leerkracht die lessen beroepsgerichte vorming geeft en tevens sportief is zich tijdens de middagpauze uitleven in activiteiten als spel en beweging of netbal. Een paramedicus met een passie voor boeken kan tijdens de middagpauze voorlezen. Het uitbreiden van het aanbod activiteiten bracht ook een aantal problemen met zich mee. Naast een aantal organisatorische knelpunten zoals gebrek aan tijd en ruimte, moesten we ook op zoek gaan naar externe financiële ondersteuning om bepaalde activitei-

ten te kunnen organiseren. Een voorbeeld: oefenen van circustechnieken of jambe spelen zijn enkel mogelijk door aankoop van specifiek materiaal.

School van de hoop

We gingen actief op zoek naar sponsoring. We schreven een aantal bedrijven en serviceclubs aan, we stelden een dossiertje samen en werden enkele malen uitgenodigd tot een gesprek. Het lukte ons om enige vorm van sponsoring te krijgen maar vaak was dit eenmalig en van materiële aard. Zo kregen we bijvoorbeeld van een bedrijf een aantal computers terwijl een serviceclub sportkledij sponsorde voor de leerlingen. We hadden echter eerder nood aan een duurzame financiële subsidie om ons project middagactiviteiten verder te kunnen uitbouwen. Geïnspireerd door een aankondiging van het programma 'School van de Hoop' in het tijdschrift Klasse stelden we een dossier samen voor de Stichting Koningin Paola. We werden één van de laureaten 'School van de hoop' 2003-2004.

Voor het schoolteam was dit in de eerste plaats een deugdlopende erkenning van zijn jarenlange vrijwillige inzet.

Tegelijkertijd maakte de financiële steun het mogelijk om het aanbod middagactiviteiten te kunnen uitbreiden maar ook dat we op andere momenten de leerlingen konden voorbereiden op een zinvolle vrijetijdsbesteding. Op geregelde tijdstippen worden nu sportzalen of velden gehuurd. We gaan o.a. schaatsen, muurklimmen, squashen of bowling spelen. Op woensdagnamiddag krijgen de leerlingen regelmatig de kans om deel te nemen aan verschillende sportactiviteiten in schoolcompetitieverband. We zoeken tevens naar samenwerkingsverbanden met andere scholen en organisaties. Indien mogelijk doen we bij speciale gelegenheden beroep op externe medewerkers (muzikanten, demoteams,...) om onze activiteiten nog extra draagkracht te geven en de kloof tussen school en maatschappij kleiner te maken.

De Stichting Koningin Paola ondersteunt en helpt ons om ook andere wegen te zoeken die kunnen leiden tot een verrijkende samenwerking en/of noodzakelijke sponsoring voor huidige of nieuwe projecten.

En de resultaten?

Het is ons gelukt een zeer ruime waaier van activiteiten aan te bieden zodat alle leerlingen kansen krijgen om een uitdaging en een engagement aan te gaan. Het voorbije schooljaar organiseerden we circustechnieken, gezelschapsspelen, rope skipping, postzegelclub, voorlezen, Binnenhofdool, wellness, netbal, middag van de muziek, handwerk, spel en beweging, babbelbox en dansclub. Om het probleem tijd en ruimte op te lossen verdelen we de middagpauzes in twee tijdsblokken om zoveel mogelijk activiteiten te kunnen aanbieden. Sommige activiteiten (zoals voorlezen en dansclub) werden omwille van het grote succes tegelijkertijd in meerdere groepen en op verschillende middagen georganiseerd. Tijdens het schooljaar 2006-2007 organiseerden we elke week 22 activiteiten verspreid over de vier middagen. Er waren 31

personeelsleden die instonden voor de voorbereiding en de begeleiding van 1 of meerdere activiteiten. Maar het belangrijkste is dat ongeveer 80 % van de leerlingen wekelijks deelneemt aan ten minste 1 middagactiviteit.

Een school als een thuis

Het organiseren van middagactiviteiten is één van de middelen die we aanwenden om onze leerlingen voor te bereiden op integratie of reïntegratie in de maatschappij. Daarnaast organiseren we nog tal van extra activiteiten zoals bezoeken aan musea en/of theater en meerdaagse studiereizen. Er zijn schoolopbouwactiviteiten zoals de jaarlijkse kerstviering, de comebackfuif en de Binnenhofdag als feestelijke afronding van een schooljaar. Maar vooral door elke leerling het gevoel te geven dat hij/zij boeiend is en de moeite waard proberen we hen meer veiligheid en zelfvertrouwen te geven. We creëren op school een positieve sociale context die hen voor de toekomst optimale kansen biedt tot een zo kwalitatief mogelijk leven in wonen, werken en vrije tijd.

Kristien DE MEYER

BuSO Binnenhof
Peperstraat 27, 9000 Gent
09/223 98 71
www.buso-binnenhof.be

HET CLB-PROFIEL: OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN?

'We willen verder investeren in de profilering van en de communicatie over de CLB's om te voorkomen dat scholen, leerlingen, ouders en externen onrealistische verwachtingen koesteren.' Die zin uit de beleidsnota voor Onderwijs 2004-2009 vormde de rechtstreekse aanleiding voor de discussienota die minister Frank Vandenbroucke in maart 2007 voorstelde. De nota "Een ontwerp van profiel voor de centra voor leerlingenbegeleiding" had dan ook als doel te komen tot een betere definiëring van de taken van het CLB. Hiermee zou men duidelijkheid kunnen scheppen in het nu soms onoverzichtelijke aanbod, voorkomen dat er onrealistische verwachtingen worden gesteld en de rol van het CLB verduidelijken als toegevoegde waarde t.o.v. de opdrachten van de school. Het CLB-profiel moet een identiteitskaart zijn die voor iedereen leesbaar is en waardoor leerling, ouder, school,... weet wat hij of zij van het CLB als sector kan en mag verwachten. Ook voor andere hulpverleners is het belangrijk precies te weten welke zorg een CLB aanbiedt en welke niet.

Naar een nieuw profiel

Een eerste belangrijke stap die vooraf ging aan het profiel van vandaag is het decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding. Dit decreet trad in werking op 1 september 2000 en hervormde niet alleen de bestaande structuren maar dwong ook een denkoefening af over hoe het CLB -dat de som werd van PMS en MST- zich moest profileren. Teseur en Schulpen brachten daarop de grote lijnen van het decreet samen onder drie grote noemers: multidisciplinariteit, grotere schoolnabije werking en herprofilering¹. Dit laatste omvat de vier componenten waar rond het CLB-profiel is opgebouwd: leren en studeren, schoolloopbaan, psychosociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg.

Na de inwerkingtreding van het CLB-decreet kwam vrij snel de expliciete vraag naar een nieuw, duidelijk profiel. Binnen de sector ondernam men heel wat verdienstelijke pogingen om de 'grootste gemene deler' te vinden en een gemeenschappelijk aanbod te formuleren dat de 75 CLB's verbond, zonder daarbij voorbij te gaan aan het feit dat de centra de kans moeten krijgen eigen prioriteiten en accenten vast te leggen. Geen van de oefeningen kon echter een breed draagvlak genereren, zodat de onduidelijkheid en de frustraties bleven.

Begin 2007 besliste Minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke daarom zelf een ontwerp van profiel te lanceren, gebaseerd op de sectorale pogingen uit het verleden. Belangrijke inspiratiebron was de oorspronkelijke tekst van het CLB-profiel die in 2002 door een tijdelijke decretale stuurgroep samengesteld werd². Ook dienden de documenten die de Internettensamenwerkingscel (ISC)³ in 2006 ter discussie aan de commissie leerlingenbegeleiding van de Vlaamse Onderwijsraad voorlegde, als basis voor deze tekst. Tenslotte gaf de moduleringsoefening die de CLB's deden in het kader van Integrale Jeugdhulp heel wat nuttige informatie, voornamelijk over het hulpverleningsaanbod van de CLB's. Voldoende materiaal dus voor...

'Een ontwerp van profiel voor de centra voor leerlingenbegeleiding'

Het aanbod van de CLB's bestaat vandaag uit drie delen. Er zijn de **verplichte begeleidingen** inzake leerplicht en medisch onderzoek, voor alle CLB's en voor alle scholen. Er is de **vraaggestuurde werking** of het **vraaggestuurde aanbod**. Binnen de strategische doelstellingen van het decreet worden dan tussen school en CLB afspraken gemaakt over welke diensten het CLB zal aanbieden. En er is het **verzekerde aanbod** van CLB-diensten dat door de regering wordt bepaald en waarop scholen al dan niet een beroep kunnen doen. Binnen dit verzekerd aanbod hebben scholen dus nog de keuze of ze ingaan op het aanbod of niet. Voor de CLB's is er geen keuze, ze bieden de diensten sowieso aan.

Bedoeling van het ontwerpprofiel zoals het vandaag voorligt, is om het verzekerd aanbod van de CLB's uit te breiden. Dit moet leiden tot een goed evenwicht tussen een duidelijk herkenbaar 'verzekerd' aanbod dat alle CLB's aanbieden, en een vraaggestuurde werking waarin lokale vragen en aanbod elkaar vinden.

Naast het beter bepalen van wat de CLB's doen in relatie tot de school en in functie van ouders en leerlingen, lijkt het van belang dat belangrijke begrippen met betrekking tot de leerlingenbegeleiding door de gehele CLB-sector op een uniforme wijze worden gehanteerd. Gebruiken alle CLB-teams de term 'dyslexie' of spreken ze liever over een taalstoornis? En verstaan ze er allemaal hetzelfde onder?

In het ontwerpprofiel worden daarom een aantal belangrijke begrippen naar voor geschoven, zonder evenwel daarbij de begrippen technisch uit te werken. De voorgestelde begrippen grijpen in grote mate terug naar de nomenclatuur⁴ zoals men ze in het kader van het netoverschrijdende informaticaproject (NICO) voor de CLB-sector uitwerkte. Door de nomenclatuur voorwerp te maken van het CLB-profiel zal er meer éénduidigheid ontstaan en kan de communicatie tussen CLB-teams efficiënter verlopen. Door de begrippen vast te leggen evenals de acties die de CLB's ondernemen, stellen we de CLB-sector in staat op een

efficiënte manier de tweedelijnszorg in te vullen. Een heel aantal begrippen binnen het domein van de preventieve gezondheidszorg werden al eerder vastgelegd en in de regelgeving verankerd.

Enkele algemene begrippen⁵

Naast een specifiek aanbod binnen elk domein, zijn er een aantal algemene kenmerken van het CLB-aanbod. Ten eerste kunnen ouders en leerlingen van het werkingsgebied binnen alle domeinen terecht voor een **gepast onthaal**, een **verheldering van hun vraag** en het krijgen van **informatie en advies**. Het ontwerp-profiel beschrijft deze termen, en schetst ook al de definities voor het mogelijke verdere aanbod dat uit de vraagverheldering kan volgen. Dit vervolgaanbod kan de vorm aannemen van het stellen van een **diagnose** (of **hypothese van diagnose**) of van een **kortdurende begeleiding**. Ook deze termen worden gedefinieerd. Bovendien worden indicaties gegeven voor de maximale duur van dergelijke interventies, en de maximale doorlooptijd. Zo stelt het profiel dat een kortdurende begeleiding maximum 2 tot 8 sessies van 1 uur in beslag mag nemen, en dat de maximale doorlooptijd van een dergelijke kortdurende begeleiding 8 werkdagen bedraagt. Een dergelijke afbakening in duur en doorlooptijd kan de CLB's ondermeer helpen om in te schatten of iets nog wel een opdracht is van de CLB's, dan wel of een doorverwijzing naar meer gespecialiseerde hulp nodig is (in het voorbeeld: als een begeleiding meer tijd nodig heeft dan 8 sessies van een uur, is het waarschijnlijk niet meer voor het CLB...). Bovendien wil een dergelijke afbakening de duidelijkheid naar de klanten vergroten. Zij weten wat ze kunnen verwachten...

Leren en studeren

Een eerste domein dat in het ontwerp-profiel wordt behandeld, is leren en studeren. Het profiel stelt dat het CLB onder deze noemer alle problemen aanpakt die verband houden met de **cognitieve functieontwikkeling** (geheugen, intelligentie en informatieverwerking, spraak- en taalontwikkeling, motorische vaardigheden, aandacht en werkhouding). Ook problemen op het vlak van **leervorderingen** (rekenen, lezen en spellen,...) vallen onder dit domein.

- Het CLB stelt op basis van onderzoek een **diagnose** met betrekking tot problemen in de cognitieve functieontwikkeling en/of leervorderingen (uitgezonderd ADD en ADHD). Het team houdt hierbij rekening met internationale en Vlaamse standaarden. Dat wil zeggen dat het CLB-team tot een definitieve uitspraak komt of een leerling bijvoorbeeld 'dyslexie' heeft.
- Er wordt een **hypothese voor diagnose** gesteld voor ADD en ADHD. Dit wil zeggen dat het CLB-team op basis van onderzoek kan formuleren dat ze vermoeden dat de leerling ADHD heeft maar dat de definitieve diagnose niet gesteld wordt. Hiervoor verwijst het CLB-team door naar een gespecialiseerde arts of gespecialiseerd centrum.

- Enkel voor problemen met betrekking tot aandacht en werkhouding kan het CLB, aanvullend op de inspanningen van de school in het kader van 'leren leren', een **begeleiding van korte duur** opzetten (individueel of in groep). Het CLB-team zal een leerling dus niet begeleiden voor bijvoorbeeld 'dyscalculie'. Het team kan de school wel ondersteunen in de aanpak van een leerling die een leerstoornis heeft.
- Het CLB staat in voor een gemotiveerd verslag in functie van aanpassing van de leeromgeving in het gewoon onderwijs en biedt hierbij ondersteuning aan de school. Het CLB zal de school ondersteunen bij de opmaak van een plan van aanpak, zowel voor leerlingen met algemene problemen inzake het leren als specifieke leerstoornissen. In het leezorgkader wordt met het gemotiveerd verslag de overstap naar leezorgniveau II zichtbaar.
- Het CLB staat in voor het attest en de opmaak van het protocol in functie van onderwijs op maat (bv. buitengewoon onderwijs,...). Indien nodig maakt het CLB een dossier op voor het Vlaams Agentschap van Personen met een Handicap en/of voor verhoogde kinderbijslag.⁶
- Het CLB-team **verwijst door** wanneer er een externe begeleiding moet starten (vb. revalidatie, logopedie,...). Ook bij erg complexe problemen verwijst het CLB door naar andere vormen van hulpverlening voor aangepaste hulp. Het CLB zal alle onderzoeksgegevens aanleveren voor een kwalitatieve doorverwijzing (resultaten van het begaafdheids-onderzoek inbegrepen). Dit wil niet zeggen dat het CLB-team systematisch op vraag van externen bepaalde opdrachten uitvoert.
- Het CLB volgt de leerling die werd doorverwezen verder op via de vaste overlegmomenten op school (bv. klassenraden, cel leerlingenbegeleiding).

Schoolloopbaanbegeleiding

Binnen dit domein zijn er twee luiken: de leerplicht en de keuzebegeleiding. De werkwijze die het CLB erop nahoudt met betrekking tot het domein schoolloopbaan is erg sterk gelinkt aan hetgeen de school aanbiedt.

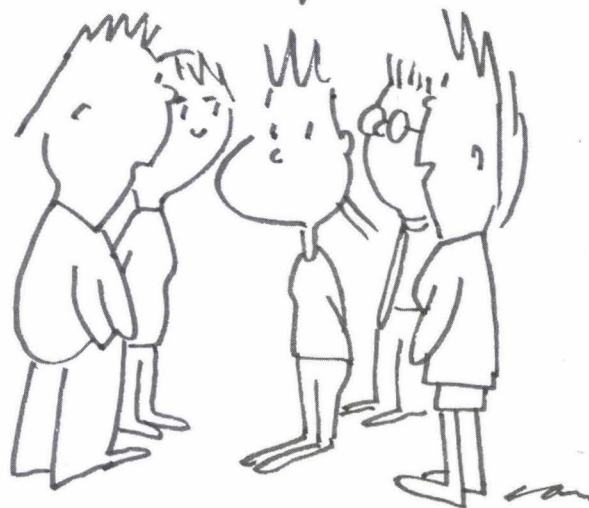
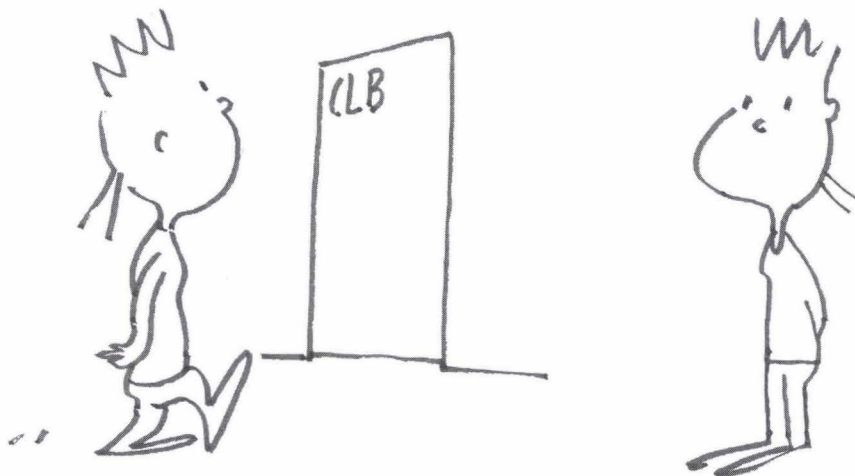
Het luik **leerplicht** handelt over problematische afwezigheden, problematische schoolwisselingen en drop-out. Zo moet de school ten laatste het CLB betrekken bij de begeleiding wanneer een leerling in het voltijds onderwijs meer dan 10 halve lesdagen problematisch afwezig was.

- Het CLB en de school maken dan samen een analyse van de afwezigheden en wanneer de leerling en/of ouders niet willen meewerken wordt dit dossier als zorgwekkend gemeld bij het Ministerie van Onderwijs en Vorming.
- Het CLB kan een begeleiding van korte duur opzetten, maar enkel aanvullend bij de inspanningen die de school reeds levert en/of die geleverd worden door derden.
- Bij ernstige problemen zal het CLB doorverwijzen naar gepaste hulpverlening zoals time-out of bijzondere jeugdzorg.

- In geval van betwistbare ziekteattesten neemt de CLB-arts contact op met de huisarts.

Wat het luik **keuzebegeleiding** binnen het domein schoolloopbaan betreft, gaat het concreet om de gewone keuzemomenten (bv. overgang van het lager onderwijs naar het secundair onderwijs, van het secundair naar het hoger onderwijs,...), complexe studiekeuzeproblemen, laterale overstappen, inschrijvingen met toelatingsklassenraad, instap in het kleuteronderwijs, afwijkende instapmomenten, instap voor anderstalige nieuwkomers, instap in deeltijds onderwijs/erkende vorming / leertijd, het thuisonderwijs, tijdelijk onderwijs aan huis, ziekenhuisscholen, gemeenschapsinstellingen, enz...

- De klemtoon van het aanbod ligt op het geven van **informatie en advies** aan individuele leerlingen en aan groepen leerlingen. Het werken aan de keuzevaardigheden in algemene zin is een opdracht van de school.
- Het CLB-team organiseert in samenwerking met de school **informatieessies** over het onderwijsaanbod en participeert actief in de uitvoering ervan. Dit gebeurt voor alle leerlingen van het zesde leerjaar basisonderwijs, het 2de jaar van de eerste graad secundair onderwijs en het 6de jaar secundair onderwijs in functie van het vervolgaanbod en de arbeidsmarkt.
- Het CLB-team geeft **individueel informatie en advies** met betrekking tot complexe studiekeuzes en werkt hierbij op vraag van ouders, leerlingen en school. Tijdens de periode van heroriënteringen in het secundair onderwijs is het CLB-team in staat snel (binnen enkele werkdagen) op de vraag van school, ouders en leerling te reageren.
- Het CLB-team participeert samen met de VDAB aan een case-overleg dat de instelling voor deeltijds onderwijs in het begin van het schooljaar organiseert..Het case-overleg vertrekt van gevalideerde instrumenten (ondermeer inzake afstand tot de arbeidsmarkt) die de scholen gebruiken. Tijdens dit

overleg brengen beide organisaties, het CLB en de VDAB, hun expertise in. Het CLB team adviseert over de geschiktheid van de leerling voor het deeltijds onderwijs en de gekozen studierichting en geeft aan welk soort ondersteuning het team kan bieden, bijvoorbeeld wanneer de leerling in een bijzonder moeilijke thuissituatie zit.

- Het CLB-team zal op vraag van de school, de leerling en de ouders individueel advies geven en eventueel een kortdurende begeleiding opstarten.
- Het CLB beschikt ook over actuele informatie i.v.m. studietoelagen en schooltoelagen en geeft hierover informatie en advies op vraag van de school, de ouders en de leerling.
- Het CLB levert de **attesten af die nodig zijn** bij een vervroegde en verlate instap in het basisonderwijs en bij sommige specifieke overgangen.

Psychosociaal functioneren

In dit domein vatten we alle problemen op het vlak van **socio-emotionele ontwikkeling, emotionele verwerking** (bv. depressie, zelfdoding), **normoverschrijdend gedrag** (bv. ernstige gedragsproblemen, als misdrijf omschreven feiten), **sociale vaardigheden** (bv. subassertief gedrag, agressief gedrag) en **communicatie en contact** (bv. autismespectrumstoornis).

Het CLB kan ook problemen in de **sociale context** opnemen. Het gaat hierbij steeds om problemen in de **primaire opvoedingsomgeving** (bv. problematische opvoedingssituaties, mishandeling).

- Het CLB stelt een **hypothese voor diagnose**, (diagnose voor ernstige gedragsproblemen of agressief gedrag, cf. infra) en biedt ondersteuning bij de opmaak van een plan van aanpak binnen de school. Dat wil zeggen dat een CLB bijvoorbeeld geen uitspraak doet over het al of niet hebben van een autismespectrumstoornis. Het team kan hier wel een vermoeden uitdrukken.
- Het CLB staat indien nodig ook in voor een **gemotiveerd verslag** in functie van aanpassingen aan de leeromgeving in het gewoon onderwijs en kan ondersteunen in de opmaak van een plan van aanpak (bv. gedragskaart).
- Het CLB-team staat op een efficiënte manier in voor de kortdurende opvang van leerlingen, ouders en leerkrachten bij crisissituaties.
- Het CLB-team zet **kortdurende begeleidingen** op voor leerlingen (individueel of in groep - gesprek of training). Wanneer de begeleiding afgelopen is, volgt het CLB deze leerlingen verder op via de vaste overlegmomenten met de school. Het CLB-team geeft geen therapie. Bij algemene problemen met normoverschrijdend gedrag of sociale vaardigheden kan het CLB een kortdurende begeleiding opzetten voor leerlingen (of kortdurende opvoedingsondersteuning voor ouders), maar enkel indien dit **aanvullend** is op inspanningen van de school.
- Bij gedragsproblemen of agressief gedrag stelt het CLB-team een diagnose en staat het team in voor het **attest** en de opmaak van **het protocol in functie van onderwijs op maat** (bv. buitengewoon onderwijs).
- Bij complexe problemen zal het CLB de leerling **doorverwijzen naar meer gespecialiseerde hulp** voor diagnostiek en/of hulp. Bij problemen in de primaire opvoedingsomgeving waarbij er een vermoeden is van problematische opvoedingssituatie of mishandeling, werkt het CLB-team samen met de

gespecialiseerde hulpverlening en met de vertrouwenscentra kindermishandeling.

Preventieve gezondheidszorg⁸

Binnen dit domein vallen de problemen op het vlak van middelengebruik (algemeen, problemen, afhankelijkheid en misbruik) en seksualiteit en relaties. Ook problemen op het vlak van hygiëne, slaapgewoonten, zindelijkheid, voeding (vb. eetstoornissen), beweging en sport, lichamelijke en psychosomatische klachten vallen binnen dit domein.

Het CLB staat bovendien in voor bepaalde vaccinaties en neemt indien nodig profylactische maatregelen. Het CLB staat ook in voor het systematisch en vroegtijdig opsporen van bepaalde medische problemen op het vlak van groei en pubertaire ontwikkeling (motoriek, gewicht, lengte en genitaal stelsel), mond en tanden, houding en bewegingsstelsel, ogen en zicht en gehoor.

In de regelgeving is uitvoerig beschreven wat een CLB moet doen in functie van de algemene, gerichte en bijzondere medische consulten (Besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2000). Ook het vaccinatieschema en de werkwijze inzake profylactische maatregelen liggen vast (Ministerieel Besluit van 15 juni 2000 en het Besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2000).

- De school, de ouders of de leerlingen kunnen echter ook buiten de setting van de medische consulten problemen melden. In dat geval kunnen zij bij het CLB terecht voor een gepast onthaal, een verheldering van hun vraag, informatie en advies.
- De CLB-arts stelt, afhankelijk van zijn/haar specialisatie, zowel diagnoses als **hypotheses voor diagnose**.
- Bij ernstige problemen zal het CLB-team de leerling **doorverwijzen naar meer gespecialiseerde hulp** voor diagnostiek en/of hulp. In dat geval staan zij in voor de opmaak van de documenten die nodig zijn voor een doorverwijzing en zorgen zij voor een zo optimaal mogelijke afstemming van de externe hulp op de schoolcontext.

Schoolondersteuning

Eigenlijk kunnen we hier niet spreken van een vijfde domein. Schoolondersteuning is immers een opdracht die doorheen de vier domeinen loopt. In al deze vier domeinen kan het CLB de school ondersteunen in haar preventieve en curatieve aanpak. De uitbouw van een zorgbeleid/leerlingenbegeleiding op school is de verantwoordelijkheid van het schoolteam dat hierin wordt ondersteund door zowel de pedagogische begeleidingsdiensten (PBD) als de centra voor leerlingenbegeleiding.

Elementen die deel uitmaken van het zorgbeleid op school zijn onder andere het inschrijvingsbeleid, het opstellen van een leerlingvolgsysteem, het beleid rond gelijke onderwijskansen, het schoolklimaat, het spijbelbeleid, het gezondheidsbeleid, het pestbeleid, het

drugsbeleid, en de afspraken i.v.m. orde- en tuchtmaatregelen.

De schoolondersteuning door de **pedagogische begeleidingsdiensten** heeft de bedoeling het zorgbeleid van de school **systematisch mee te ontwikkelen** en uit te bouwen en eventueel nascholing te organiseren. Deskundigheidsbevordering van schoolpersoneel inzake didactiek, orthodidactiek, pedagogische vaardigheden,... gebeurt met ondersteuning van de begeleidingsdiensten en de nascholing.

De schoolondersteuning door het **centrum voor leerlingenbegeleiding** heeft de bedoeling schoolinterne leerlingenbegeleiding te **verbeteren**. De school kan voor het uitbouwen van een zorgbeleid en voor concrete acties een beroep doen op het netwerk van het CLB (vooral welzijns- en gezondheidssector) en het op het CLB beschikbare materiaal (documentatie, enz.). Deze systeemgerichte schoolondersteuning is aanvullend op de ondersteuning die het CLB-team biedt in het kader van de individuele begeleiding, waarbij het team de school bijvoorbeeld ondersteunt in het opstellen van een plan van aanpak

- Het CLB-team participeert aan de klassenraad in het basisonderwijs (of multidisciplinair overleg in het buitengewoon basisonderwijs), aan de delibererende klassenraden en de toelatingsklassenraden in het secundair onderwijs (of multidisciplinair overleg in het buitengewoon secundair onderwijs) en aan de oudercontacten.
- Het CLB-team zorgt voor een optimale aanwezigheid op de andere overlegmomenten zoals bijvoorbeeld het multidisciplinair overleg in het gewoon basisonderwijs, de cel leerlingenbegeleiding in het secundair onderwijs en de informatieavonden en de begeleidende klassenraden.
- De schoolondersteuning door een CLB vertrekt steeds vanuit de analyse van de bevindingen van het CLB-team met betrekking tot leerlingen en hun concrete problemen. Tijdens een individuele begeleiding kan bijvoorbeeld blijken dat er een probleem is met de schoolorganisatie of met de interne leerlingenbegeleiding. Van daaruit kan het CLB de school ondersteunen in verbetertrajecten. Daarnaast levert een CLB ook gegevens aan in functie van de analyse van de beginsituatie van de school met betrekking tot gelijke onderwijskansen (vanuit de registratiegegevens binnen een CLB).
- Als de school projectmatig rond bepaalde aspecten van het zorgbeleid wil werken, kan het CLB hierbij betrokken worden volgens de bepalingen opgenomen in het beleidscontract.
- De nascholing/training van leerkrachten behoort tot het vraaggestuurd en dus niet tot het verzekerd aanbod. Handelingsgerichte ondersteuning van leerkrachten die met een bepaald probleem worden geconfronteerd kan uiteraard wel. Als een CLB samen met de school vaststelt dat er behoefte is aan nascholing, zoeken ze (eventueel samen met de pedagogische begeleiding) naar concrete oplossingen.
- Lesgeven aan leerlingen (geen lessen over drugs, seksuele opvoeding, gezonde voeding, enz.) behoort tot het vraaggestuurd aanbod en kan onder het aanbod opgenomen worden voor zover dit niet

leidt tot een kwaliteitsdaling van het verplicht en verzekerd aanbod. Het CLB geeft geen algemene trainingen sociale vaardigheden, studiemethode,... aan klasgroepen. Trainingen kunnen enkel voor leerlingen met concrete problemen, die de opdracht van de school inzake vakoverschrijdende eindtermen en -ontwikkelingsdoelen overstijgen.

Adviezen

Na de lancering van de discussienota "Een ontwerp van profiel voor de centra voor leerlingenbegeleiding" in maart 2007 kwamen er, zoals te verwachten was, reacties uit verschillende hoeken. Opvallend was de overwegend constructieve houding van de meeste actoren uit het veld. De duidelijkheid die het CLB-profiel kan scheppen, werd door iedereen geapprecieerd. Dat belette niet dat er wel wat kritische bedenkingen werden geformuleerd.

Geregeld kwam de vraag naar een bredere discussie en dus naar meer tijd om tot een definitieve tekst te komen. Toch gaven ze met hun andere bekommernissen te kennen dat er mits een aantal aanpassingen en mits men zou rekening houden met enkele gevoeligheden, een breed draagvlak zou kunnen gevonden worden. De commentaren concentreerden zich vooral rond de bezorgdheid dat er in de discussienota te weinig aandacht naar bepaalde zaken ging. Zo kwamen de secundaire processen (teamoverleg, het bijhouden van een dossier,...) te weinig aan bod, evenals bijzondere doelgroepen en de verhouding tussen schoolinterne begeleiding en de pedagogische begeleidingsdiensten.

Hieraan gekoppeld werd vaak de bezorgdheid uitgedrukt of dit profiel in de realiteit niet zal zorgen voor een bijkomende belasting van het CLB-team. Dit deed bij velen de vraag rijzen naar het meten van de werkdruk. Ook het Rekenhof stelde in september 2006 het volgende: *'De overheid dient over de uitvoering van de opdracht van de CLB's over meer en gedetailleerde informatie te beschikken door de centra een uitvoeriger gegevensverzameling en rapportering over hun activiteiten op te leggen. (...)'*⁹. Op die manier zal men de effectieve werkdruk in een CLB kunnen meten.

Momenteel worden alle adviezen die het Departement Onderwijs en Vorming aangeleverd kreeg, in de mate van het mogelijke meegenomen in de bespreking van de definitieve tekst. Het is de bedoeling dat deze tekst tot een besluit van de Vlaamse Regering leidt waarin het profiel wordt verankerd. Artikel 25 § 2 in hoofdstuk III van DCLB (1/12/1998)¹⁰, waarin de Vlaamse Regering de mogelijkheid heeft om bijkomende operationele doelstellingen te bepalen, vormt de decretale basis. Zoals de discussienota zelf reeds vermeldde, zal de opdracht van het CLB zo minder kunnen fluctueren en kan er een eenduidige communicatie ontstaan. Dit laatste zal er ongetwijfeld toe bijdragen dat heel wat betrokkenen een veel concreter en correcter beeld gaan ontwikkelen over wat het CLB is en doet.

Conclusie

Het profiel voor het CLB is vandaag van cruciaal belang voor de hele sector. Hiervoor zijn twee met elkaar verbonden redenen. Vooreerst zal er met dit profiel een verankering plaatsvinden van wat door leerlingen, ouders, scholen en externen kan verwacht worden. Daarnaast kan nu een communicatie worden opgezet waarbij iedereen zal kunnen teruggrijpen naar eenzelfde uitgangspunt dat vastligt in een besluit van de Vlaamse Regering. Het zou van een erg grote naïviteit getuigen te denken dat hierdoor geen veranderingen meer mogelijk zijn. Wel kan deze verankering ervoor zorgen dat over de netten -en alle andere grenzen- heen naar iets 'gelijks' kan worden verwezen. We kunnen het profiel zoals dat vandaag voorligt dus allesbehalve 'oude wijn in nieuwe zakken' noemen, integendeel.

Rik VERCAMMEN
Bonaventurestraat 57
1090 Jette
rik_vercammen@hotmail.com

NOTEN

¹ TESSEUR, L. en SCHULPEN, Y., Het decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Voorgeschiedenis, krachtlijnen en aanzetten tot vernieuwing. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, 1999-2000, 3, pp. 193-197.

² http://www.ond.vlaanderen.be/clb/documenten/thema/organisatie_clb/profiel.pdf

³ De ISC is een netoverstijgende permanente werkgroep die de CLB-sector vertegenwoordigt en die in samenwerking met de centra een belangrijke inbreng heeft gehad in het tot stand komen van voorliggend profiel....

⁴ Hebben hieraan meegewerkt in 2002: Koen Pelleriaux (VUB, in 2002), Verschelden Griet (UGent), Verschueren Karine (KULeuven), Jef Verhoeven (idem), Verrydt Jozef (HIK), Karel Hoppenbrouwers (interuniversitaire opleiding jeugdgezondheidszorg), Joost Bollens en Idez Nicaise (Hoger Instituut voor de arbeid)

⁵ vanaf deze paragraaf werden een aantal fragmenten letterlijk overgenomen uit de discussienota 'naar een profiel voor de centra voor leerlingenbegeleiding'. U kan de volledige nota nalezen op www.ond.vlaanderen.be/clb/thema/organisatie_clb/profiel

⁶ Vanuit het Vlaams Agentschap voor personen met een handicap is er een vergoeding voor die CLB's die deze dossiers opmaken.

⁷ Vaak gebeurt ook kortdurende begeleiding van leerlingen met een ernstige problematiek in afwachting van externe hulpverlening (wachtljisten). Dit gebeurt echter vanuit een noodzaak, niet omdat deze opdracht in se tot het profiel van het CLB behoort.

⁸ Hier worden enkel een beperkt aantal begrippen aangereikt. Deze tekst heeft niet de bedoeling alle begrippen binnen dit domein weer te geven. Dit zou de leesbaarheid sterk verminderen.

⁹ *Financiering en subsidiëring van centra voor leerlingenbegeleiding. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement*, Brussel, 24 november 2006, p. 38.

¹⁰ Hoofdstuk III van DCLB (1/12/1998)

Art. 25. § 1. De regering bepaalt de operationele doelstellingen die aansluiten bij de strategische doelstellingen, bedoeld in de artikelen 18 en 19; § 2. De regering kan operationele doelstellingen bepalen die aansluiten bij de andere strategische doelstellingen, bedoeld in dit hoofdstuk. Ze bepaalt of het centrum deze doelstellingen moet opnemen binnen een verzekerd aanbod.

Arbeid en tewerkstelling

Arbeidsmarkt valt stil zonder migranten - Meer over de arbeidsmarkt en het aandeel van de migranten lees je in de studie "Mind the gap" uitgevoerd door het SEO Economic Research verbonden met de universiteit van Amsterdam en in opdracht van het Internationaal database on Employment & Adaptable Labour (IDEAL). - www.randstad.be/_files/mindthegap.pdf

CV opstellen - Met een kwalificatiegetuigschrift op zak heb je als nieuwkomer nog geen job.

Het solliciteren begint bij het opstellen van een cv. Alle hulp en tips hierbij zijn steeds welkom.

<http://vdab.be/magezine/juli07/cv.shtml>

Jaarverslag 2006 van de DIVA - Eind 2005 ging de nieuwe DIVA van start. Wat heeft de DIVA dat eerste werkjaar gerealiseerd en wat heeft ze geleerd in verband met haar kerntaken, nl. het samenwerk maken van levenslang en levensbreed leren als publieke verstrekkers van opleiding en vorming. Je kan dit jaarverslag downloaden op http://www3.vlaanderen.be/diva/downloads/jaarverslag2006_DIVA_def.pdf

Op zoek naar een stageplaats of een leerwerkplek - Waar vind je algemene informatie over kwaliteit, veiligheid en regelgeving,...? *Is een stage of leerwerkplek betalend of niet? Waar kan je terecht om in het buitenland een stage of vrijwilligerswerk te doen?* Antwoorden op al deze of soortgelijke vragen, of je nu deeltijds secundair onderwijs of een masteropleiding volgt, zijn te vinden op www.stageforum.be/

Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen - Wie zijn studies in het bso of tso afmaakt, heeft goede kansen op de arbeidsmarkt. Dit en nog ander goed nieuws over de waarde van een kwalificatietest van het volledig secundair onderwijsniveau kan je vinden in de studie van de VDAB over de overstap van school naar werk door de schoolverlaters van het schooljaar 2005-2006. www.vdab.be/trends/schoolverlaters/schoolv2006.pdf

Gelijke kansen, diversiteit en inburgering

Enhance Learning, from access to success - De globalisering heeft ook zijn weerslag op het vlak van het onderwijs in landen in ontwikkeling. Het onderwijs evolueert wereldwijd met reuzenstappen en toch blijven de resultaten voor de basisvorming ondermaats. De Unesco wil zich hierover bezinnen en stelt zich vragen. Maar ook wij kunnen ons de vraag stellen: Is enhance learning alleen een topic voor de landen in ontwikkeling of ook voor ons omwille van ons onderwijs dat onder druk komt te staan van een groeiende décalage tussen school- en thuisculturen? <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001501/150175E.pdf>

Family Literacy - A pilot project supporting the literacy skills of parents of migrant background and their children Tot nu toe is er bitter weinig aandacht besteed aan de impact van de gezinskenmerken van de kinderen van allochtonen op hun geletterdheid. Dit Unesco-project kan dan ook inspirerend werken voor iedereen die bekommerd is om de leerachterstanden van deze jongeren in onze scholen. www.unesco.org/education/uiie/news/famililiteracy.shtml

Folder "Opvang van asielzoekers" - Wat doet Fedasil? Hoe verloopt het leven in een opvangcentrum? Een antwoord op deze en andere vragen, lees je in de nieuwe folder. Deze folder is aangepast aan de nieuwe opvangwet en de nieuwe asielprocedure. www.fedasil.be/home/attachment/i/12679

Intercultural Learning - Deze discipline houdt zich zowel bezig met het leerproces van het individu, dat binnen een andere context dan zijn eigen cultuur verder ontwikkelt, als met samenlevingsproblemen van bevolkingsgroepen met verschillende culturele achtergronden. <http://grundtvig.euproject.net/go.cfm?PageId=3179>

Juridisch: jongerenrechten en plichten, jeugdhulp

Toegangspoort Integrale Jeugdhulp - Het decreet Integrale Jeugdhulp krijgt steeds meer vorm. Op 22 mei 2007 heeft de minister haar concept voor één intersectorale toegangspoort toegelicht. De concepttekst staat gespreid over drie conceptteksten: intersectorale toegangspoort (deel I), maatschappelijke noodzaak en overgang naar het gerecht (deel II) en de rol van de intersectorale toegangspoort in een gerechtelijke context (Deel III). www.jeugdhulp.vlaanderen.be/01_nieuws/Nieuwsbrief_16-bijlage01.pdf

Werkmap "Aan de slag met het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp" - De visie op de rechten van het kind, en meer bepaald op de handelingsbekwaamheid, is de laatste decennia erg gewijzigd. Dit alles heeft aan de basis gelegen van dit nieuwe decreet. In deze handleiding en de bijhorende fiches verneem je meer over deze nieuwe aanpak. www.wvg.vlaanderen.be/rechtspositie/05-publicaties/werkmap.htm

Bedenkingen bij de conceptnota 'Intersectorale Toegangspoort' - De Adviesraad Integrale Jeugdhulp bracht haar negende advies uit met de Intersectorale Toegangspoort als onderwerp. www.jeugdhulp.vlaanderen.be/01_nieuws/prikbord.htm

Jongerenwerking

Projecten 'Brede School' - Naar aanleiding van de projectoproep Brede School werden 8 van de 24 aanvragen voor subsidiëring positief beantwoord. Meer over deze goedgekeurde projecten door de Vlaamse minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, Bert Anciaux vind je op www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/subsidiering/brede_school/index.htm

Voorontwerp van het participatiedecreet - De doelstelling van dit decreet is het optimaliseren van het deelnemen en het deelhebben aan cultuur, jeugdwerk en sport. www.wvc.vlaanderen.be/jeugdbeleid/beleid/documenten/participatiedecreet-memorie-pub1.pdf

Learning to participate - Het stimuleren van de jongeren tot meer deelhebben aan de samenleving is ook een internationaal thema. The Partnership Council of Europ volgt jaarlijks de stand op van het gevoerde participatiebeleid voor jongeren in de deelstaten van de EU. Je kan de Vlaamse situatie even toetsen aan de situatie elders

binnen de EU. www.youth-knowledge.net/INTEGRATION/EKC/viewQuestionnaires/search.jsp#Answers

Een open boekje over het 'gemeentelijk jeugdbeleidsplan 2008-2010' - 2007 is een beestig belangrijk jaar voor gemeentelijke jeugdraden en jeugddiensten, lokale jeugdwerkers, kinderen en jongeren en schepenen van jeugd. Voor midden oktober 2007 moet er immers een nieuw gemeentelijk jeugdbeleidsplan goedgekeurd worden op de gemeenteraad. www.jeugdwerknet.be/virus of rechtstreeks op *Virus JeugdBeleidsPlan 2008-2010.pdf*

Onderwijs, vorming en opleiding

Brede School in Vlaanderen en Brussel - Het Steunpunt Gelijke Onderwijskansen heeft een visietekst ontwikkeld. Je kan deze raadplegen en downloaden op www.ond.vlaanderen.be/bredeschool/visie/visietekst-brede-school.pdf

Competentieagenda - Deze agenda is goedgekeurd door de sociale partners en de Vlaamse overheid en voorziet in 30 000 stageplaatsen per vijf jaar voor leraren praktijk en techniek en 75 000 stageplaatsen per jaar voor leerlingen uit het tso en bso. Zo zal elke leerling via het project 'Mijn loopbaan' een elektronische portfolio krijgen waarin alle individuele competenties verzameld worden. Bedoeling is deze virtuele map doorheen de volledige loopbaan bij te houden als instrument bij sollicitaties, opleidingen of keuzes in de loopbaan. Het CLB en de VDAB zullen een belangrijke rol spelen in dit project. Meer hierover op <http://ond.vlaanderen.be/nieuws/2007p/0514-competentieagenda.htm> Wil je nog meer weten over de competentieagenda dan kan je een korte samenvatting downloaden en je verneemt ook meteen meer over de visie van de SERV over dit onderwerp op www.serv.be/SERVberichten/SERV_geheel_02-07.pdf

eTwinning - is een onderdeel van het eLearning-programma van de Europese Commissie. Het stimuleert samenwerking van scholen in Europa met gebruikmaking van Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) door steun, hulpmiddelen en diensten te bieden aan scholen om het voor hen gemakkelijker te maken om korte- en langetermijnpartnerschappen aan te gaan over welk onderwerp dan ook. Een ideaal hulpmiddel in het kader van het meertalenbeleid van de school. www.etwinning.net en www.etwinning.be

Wat leraren moeten kennen en kunnen - Alles wat ze moeten kennen en kunnen, is nu vastgelegd in een besluit over de basiscompetenties en beroepsprofielen van leraren. Basiscompetenties omschrijven welke kennis, vaardigheden en attitudes van een startende leraar verwacht worden. In tegenstelling tot vroeger is er nu één gemeenschappelijk beroepsprofiel voor leraren basis- en secundair onderwijs. www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2007p/files/0420-bijlage1.pdf

Het advies van de algemene raad van de VLOR hierover is het lezen waard en kan je vinden op www.vlor.be/

Leerzorg - De conceptnota van 30 maart 2007 werd goedgekeurd door de Vlaamse regering, voor de definitieve tekst. Deze nota werd toegelicht op de provinciale infosessies van OVSG. *De powerpointpresentatie* van deze infosessies geven een vrij volledig en beknopt overzicht. www.ovsg.be/content/061225ontwerp%20conceptnota%20leerzorg.ppt

Participatie van leerlingen - Ook de Vlaamse Scholierenkoepel heeft haar jaarverslag 2006 klaar. Er wordt bijzonder veel aandacht besteed aan het participeren aan het onderwijsbeleid en de schoolwerking. www.vsknet.be/organisatie/jaarverslagen/documents/VSK-Jaarverslag-2006.pdf

Het Nederlands is geen Chinees - De taal die de leraar in de verschillende situaties gebruikt moet rijk, gevarieerd en begrijpelijk zijn. 'Dertien doelen in een dozijn', een publicatie van de Nederlandse Taalunie, biedt een referentiekader voor de taalcompetenties van leraren in het Nederlandse taalgebied. Download de volledige publicatie op www.taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/taalcompetenties

Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel - Dit is geen louter Brusselse aangelegenheid. Het centrum van ons land zet België op de wereldkaart en dus ook Vlaanderen. In het voorjaar hield de Vlaamse Gemeenschapscommissie een rondetafelconferentie rond vier thema's om beleidsaanbevelingen te formuleren. Het verslag hierover kan je downloaden op www.ond.vlaanderen.be/brussel/slotconferentie/Eindrapport_RTCEB.pdf

De wereld op je bord - Dit is een initiatief van de Koning Boudewijnstichting. Met het project biedt de stichting een trainingsformule voor leerkrachten aan, met als doel leerlingen te leren omgaan met een diversiteit aan maatschappelijke en politieke meningen en gevoelens. Didactisch materiaal vind je op <http://www.knooppuntdemocratie.be>

Onderzoek

Studie naar de factoren die de vrijheid van keuze van een echtgenoot beperken bij bevolkingsgroepen van vreemde oorsprong in België - De Koning Boudewijnstichting en de Minister van Gelijke kansen organiseerden samen op 3 mei jl. een ontmoetings- en uitwisselingsvoormiddag rond het thema huwelijk en migratie. Op de ontmoetingsdag werden de resultaten van de door de minister aangevraagde studie van professor Sami Zemni van de Universiteit Gent voorgesteld over de factoren die de vrijheid van keuze van een echtgenoot beperken bij bevolkingsgroepen van vreemde oorsprong in België. www.kbs-frb.be/files/db/NL/SyntheseSEPTEMBERnederlands.pdf

Games en leren van jongeren - Uit een ICT-literatuuronderzoek naar nieuwe geletterdheid blijkt dat games ook heel wat pedagogische aanknopingspunten bevatten en dat het gebruik van games in het onderwijs dan ook meer aandacht verdient. www.surfoundation.nl/download/Leren_van_jongeren.pdf

VRIND 2007 - 2006 was een goed jaar voor Vlaanderen zowel voor zijn inwoners, zijn bedrijven als zijn overheden volgens het jaarverslag van de statistische dienst van de Vlaamse overheid. **In de editie 2007 werd ook een focus gewijd aan gelijke kansen** omdat de Europese Unie 2007 heeft uitgeroepen tot 'Europees Jaar van Gelijke Kansen voor Iedereen' <http://publicaties.vlaanderen.be>. VRIND 2007 en vorige edities kan u ook inkijken op de website als pdf file. De cijferreeksen worden onder de vorm van excel-tabellen ter beschikking gesteld <http://laps.vlaanderen.be>

Organisaties

Kolor - publiceert artikels die betrekking hebben op het brede veld van migratie, de interculturele samenleving, etniciteit en racisme, bij voorkeur in de context van grootstedelijke omgevingen. www.kolor.be/combiz/_kolor/restart.cfm?lang=NL

Noodhulp onder Protest - Dit is een nieuwe website. Het is een ontmoetingsforum voor noodhulpverlenende organisaties en wil concrete onmiddellijke materiele ondersteuning verlenen en tevens fungeren als contactmiddel. www.noodhulponderprotest.be/visie_doelstelling.html

Partnerships for Education - Het World Economic Forum www.weforum.org, samen met het Global Education Initiative (GEI) en de Unesco hebben zopas hun doelstellingen (6 in het totaal) vastgelegd, die ze zouden willen gerealiseerd zien tegen 2015. www.weforum.org/en/initiatives/gei/PartnershipsforEducation/index.htm

Review, het magazine van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie - Het allereerste nummer geeft een overzicht van de belangrijkste resultaten van de eerste generatie van onderzoeken (2002-2006) en de topics voor de tweede generatie (2007-2011). Ook voor de zachte sector zijn er beleidsrelevante studies gebeurd en gepland. http://ewi-vlaanderen.be/documenten/rapport_resultaten_enquete.pdf

De Stichting Ryckvelde - De stichting wil de maatschappelijke discussie rond de Europese integratie en internationale samenwerking

king en het bijhorende 'maatschappijbeeld' aanzwengelen en de burgers tot betrokkenheid, tot actie en engagement aanzetten om hun stem in het beleid daaromtrent te laten horen. Het vormingsprogramma is gericht op het onderwijs en op het vormingswerk. Meer hierover op

www.ryckeveld.be/nl/vorming-27.html

Het Steunpunt GOK - Het steunpunt is ontstaan vanuit de integratie van drie centra die in het verleden sterk aan de ondersteuning van het Gelijke Onderwijskansenbeleid in Vlaanderen hebben gewerkt: het *Centrum voor Taal en Onderwijs* (voorheen *Steunpunt Nederlands als Tweede Taal*) (KULeuven), het *Steunpunt Diversiteit & Leren* (voorheen *Steunpunt Intercultureel Onderwijs*) (Universiteit Gent) en het *ExpertiseCentrum voor Ervaringsgericht Onderwijs* (KULeuven). www.steunpuntgok.be/

Tienerzwangerschappen - Het cRZ is een expertisecentrum met een eigen hulpaanbod dat werkt rond ongeplande zwangerschap, tienerzwangerschap, (post)abortus en prenatale diagnose. www.crz.be/nl/getpage.asp?i=1

De Vlaamse Infolijn wordt 1700 - De Vlaamse Infolijn heeft een nieuw gratis nummer en tegelijkertijd ook een nieuwe naam: 1700. Daarmee is ze de eerste overheidsdienst in België met een verkort nummer. <http://start.vlaanderen.be/campagne.php>

Overheidsbeleid en Overheidsinitiatieven

Algemeen

Publiek beschikbare lijst van de geplande nieuwe regelgeving of aanpassingen aan bestaande regelgeving - Iedereen kan voortaan op een eenvoudige manier te weten komen welke regelgeving de Vlaamse Regering van plan is te maken of te wijzigen. Vlaams minister van Administratieve Vereenvoudiging Geert Bourgeois plaatst daarvoor een zogenaamde regelgevingsagenda online. Op de webstek www.wetsmatiging.be

Onderwijs

Meertalig onderwijs in proefprojecten - Op 1 september 2007 starten tien secundaire scholen met een proefproject voor meertalig onderwijs. Dit proefproject staat onder wetenschappelijke begeleiding. Het betreft een experiment met 'Content and Language Integrated Learning' (CLIL) waarbij tien à vijftien procent van het wekelijkse lestijdenpakket in een andere taal aangeboden wordt. Meer hierover op www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2007p/0509-CLIL.htm

Onderwijsfinanciering hervormd in 2011 - Tegen 2011 wordt het onderwijs op een nieuwe basis gefinancierd. Onderwijsminister Vandenbroucke heeft daarover een discussienota aan de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) voorgesteld. Een belangrijke stap om de lat in ons onderwijs gelijk te krijgen voor alle jongeren. De discussienota van Vandenbroucke vind je op zijn website (klik op 'Nota's') <http://www.ministerfrankvandenbroucke.be/>

Schooltoelage, gunstiger voorwaarden - Vanaf 1 september komen meer leerlingen in aanmerking voor een schooltoelage: de inkomensgrenzen zijn fors opgetrokken. Daardoor zal ongeveer 1 op de 4 leerlingen een schooltoelage krijgen. Tegelijkertijd wordt het bedrag van de toelage verhoogd. Een folder hierover is te verkrijgen via www.studietoelagen.be.

Socrates is niet meer - Op 31/12/2006 is het Socratesprogramma geëindigd. De naam "Socrates" verdwijnt. Comenius, Erasmus en Grundtvig van het vroegere Socratesprogramma samen met Leonardo da Vinci vormen vanaf 1/1/2007 (tot en met 31/12/2013) de "sectorale programma's" in het nieuwe "Een Leven Lang Leren Programma (LLP)". De vzw EPOS zal fungeren als Nationaal Agentschap voor het LLP in Vlaanderen. www.ond.vlaanderen.be/socrates/

Welzijn

Nieuw Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek omtrent welzijn, gezondheid en gezin - Op initiatief van Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Inge Vervotte, is een nieuw Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek opgericht voor de periode 2007-2011. Dit steunpunt is een consortium dat tot opdracht heeft de minister met wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen bij het voeren van een slagkrachtig, vernieuwend, efficiënt en integraal beleid rond de problemen van welzijn, gezondheid en gezin. www.steunpuntwvg.be/index.html

Regelgeving

Te raadplegen op <http://212.123.19.141> en voor onderwijsitems op www.ond.vlaanderen.be/edulex/

Onderwijs en Vorming

- 08/06/2007 - Decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap (BS: 19/07/2007)
- 15/06/2007 - Decreet betreffende het **volwassenenonderwijs** (BS: 31/08/2007)
- 22/06/2007 - Decreet betreffende het **onderwijs XVII** (BS:21/08/2007)
- 06/07/2007 - Decreet tot wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, van het decreet van 13 juli 2001 betreffende het onderwijs-XIII-Mozaïek en van het decreet van 2 april 2004 betreffende **participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad** (BS: 24/08/2007)
- 13/07/2007 - Decreet houdende dringende maatregelen met betrekking tot **functiebeschrijving en evaluatie in het onderwijs** (BS: 31/08/2007)
- 06/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende **de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs** en het besluit van de Vlaamse Regering van 12 november 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs (BS:02/08/2007)
- 13/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het **onderwijs aan huis** voor zieke kinderen en jongeren (BS:31/08/2007)
- 9/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende **de organisatie van het opleidingsaanbod in het volwassenenonderwijs** (BS:24/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende **de studiebekrachtiging in het volwassenenonderwijs** (BS:28/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende **de modulaire structuur van de leergebieden van de basiseducatie** (BS:06/09/2007)

Welzijn

- 13/07/2007 - Decreet houdende wijziging van het decreet van 13 juli 2001 houdende het stimuleren van een kwalitatief en **integraal lokaal cultuurbeleid** (BS:03/08/2007)
- 13/07/2007 - Decreet houdende **de organisatie van opvoedingsondersteuning** (BS:14/08/2007)
- 29/06/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 februari 2001 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van initiatieven voor **buitenschoolse opvang** (BS:31/07/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de vergoeding van de **multidisciplinaire teams en van gemachtigde experts** (BS:09/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor **voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand** (BS:10/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 maart 2002 betreffende de erkenning en de subsidiëring van de **centra voor kinderverzorg en gezinsondersteuning** (BS:10/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 30 maart 2007 houdende de voorwaarden voor de erkenning en subsidiëring als geman-

dateerde voorziening... van **lokale diensten buurtgerichte kinderopvang** (BS:14/08/2007)

- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 18 december 1998 houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en **welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg** (BS:14/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 maart 2002 betreffende de erkenning en de subsidiëring van de centra voor **kinderzorg en gezinsondersteuning** (BS:14/08/2007)
- 19/07/2007 - Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de capaciteit van de **gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand** (BS:16/08/2007)
- 13/07/2007 - Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 9 juli 2001 houdende de voorwaarden voor het organiseren van en de bepalingen over de toestemming voor en de subsidiëring van **buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven** (BS:01/08/2007)
- 13/07/2007 - Ministerieel besluit tot bepaling van de kwalificatiebewijzen voor begeleiders en leidinggevendenden in initiatieven voor **buitenschoolse opvang** (BS:01/08/2007)
- 19/07/2007 - Ministerieel besluit tot wijziging van... houdende de voorwaarden tot toestemming en een bijbehorende financiële ondersteuning voor het realiseren van een verruimd aanbod... in **kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang** die door Kind en Gezin worden erkend (BS:08/08/2007)
- 23/07/2007 - Ministerieel besluit tot afwijking van de bepaling van kwalificatiebewijzen voor **vakantieopvang** (BS:07/08/2007)
- 26/07/2007 - Ministerieel besluit tot wijziging van...houdende de voorwaarden tot toestemming en een bijbehorende financiële ondersteuning voor het realiseren van een verruimd aanbod... in **kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang**... (BS:07/09/2007)

Welzijn, Gezondheid en Sociaal-cultureel werk

Armoede-databank - Ben je actief in een organisatie, een school, een instelling,...? Wil je vorming opzetten rond armoede? In deze

databank vind je meer dan 100 vormingsmaterialen. www.armoede-in-zicht.be

Digiplan 2007-2010 - Op maandag 21 mei stelde het platform tegen de Digitale Kloof haar memorandum "Digiplan 2007-2011" voor de volgende federale regering voor. Dit platform bestaat uit 4 verenigingen: Begeleidingsdienst Limburgs Mijngedebied vzw (BLM Genk), het Vlaams Steunpunt Nieuwe Geletterdheid (VNSNG), het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en vzw SPK. Het Digiplan is te downloaden op www.vierdewereld.be/Digiplan.pdf

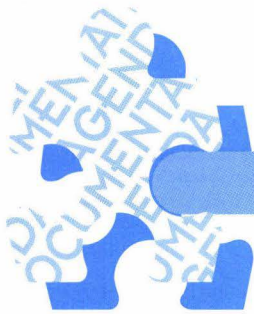
Geef armoede geen kans - Decenniumdoelen 2007-2017 gelanceerd! - Ongeveer een jaar geleden nam Welzijnzorg het initiatief om met een ruim samenwerkingsplatform van armoedeorganisaties en sociale bewegingen de krachten te bundelen in de strijd tegen armoede. Op 3 april ging het platform officieel van start met de bekendmaking van zes decenniumdoelen om armoede op lange termijn - 2007-2017 - efficiënter aan te pakken. Meer over het project vind je op www.geefarmoedegeenkans.be

Een luisternetwerk om sociale onrechtvaardigheid op te sporen - De Koning Boudewijnstichting zette drie jaar geleden een luisternetwerk op om nieuwe vormen van sociale onrechtvaardigheid beter te kunnen detecteren. Mensen uit alle hoeken van het land, uit verschillende milieus, brengen aangrijpende menselijke situaties naar voor die de strategie en de programma's van de Koning Boudewijnstichting voeden. www.kbs-frb.be/files/db/NL/Interactieve_PDF_NL.pdf

Rookstop-cursus voor jongeren - Een stappenplan, een quiz, een test, een enquête en gouden tips rond dit onderwerp zijn de vinden op een aparte website. www.feelfree.be

Vrijwilligerswerk - Wanneer word ik als vrijwilliger beschouwd? Wie mag vrijwilligerswerk doen? Ben ik als vrijwilliger vrij, of zijn er beperkingen? Mag ik mijn kosten aanrekenen? Wat met verzekering? Antwoorden op al deze vragen zijn te vinden op www.wvg.vlaanderen.be/vrijwilligers/wegwijs/index.htm

Jan TALLON
jan.tallon@telenet.be

AGENDA EN DOCUMENTATIE

School- en studietoelagen 2007-2008

Naar school gaan, verder studeren kost geld. En elk kind, elke jongere heeft recht op onderwijs. Daarom geeft de Vlaamse overheid toelagen aan leerlingen en studenten uit gezinnen die het financieel moeilijker hebben. Een toelage levert een bijdrage om de kosten in het secundair of hoger onderwijs draaglijk te maken.

Voor het secundair onderwijs gelden er vanaf dit schooljaar nieuwe gunstigere voorwaarden: de inkomensgrenzen zijn fors opgetrokken. Daardoor zal ongeveer 1 op de 4 leerlingen een schooltoelage krijgen. Tegelijkertijd wordt het bedrag van de toelage verhoogd.

Nieuw is ook dat het recht op een schooltoelage gekoppeld wordt aan de aanwezigheid op school. Spijbelen en schoolverzuim staan immers een succesvolle schoolloopbaan in de weg. Een leerling die twee jaar na elkaar te veel spijbelt, kan zijn recht op de schooltoelage verliezen. Die maatregel sluit aan bij het spijbelactieplan, een geheel van initiatieven in de school om deze problematiek grondig aan te pakken.

De folders en leaflets worden verspreid via de Vlaamse infozuilen in gemeentehuizen en bibliotheken en via de OCMW's. Ze zijn ook beschikbaar bij de scholen, hogescholen en universiteiten. De folders kunnen eveneens aangevraagd worden via 1700, het gratis nummer van de Vlaamse overheid. Op dat nummer kunt u ook terecht met vragen. Daarnaast kunt u de brochure en alle publicaties downloaden van de website www.studietoelagen.be.

Congres Uit De Marge: Jeugdwerk en Maatschappelijke Kwetsbaarheid

Wat is een goede jeugdwerker? Wat moet een jeugdwerker kunnen? Hoe zit hij in elkaar? Wat drijft hem? Hoe stelt de jeugdwerker zich op? Wat verwachten maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren van haar? En de ouders? En de werkgever? En de overheid? En de omgeving? Wat verwachten jeugdwerkers van elkaar? Welke resultaten willen, kunnen of moeten ze voorleggen?

Daarover gaat het Congres van Uit De Marge in november. De jeugdwerker is het centrale thema in de voormiddag, zowel in de plenaire samenkomst als in de workshops. Na de middag kan je kiezen tussen wat meer praktische workshops met een dynamisch aanbod met eerder theoretische, conceptuele workshops en anderzids ruimte voor zeer praktische, toepasbare methodieken.

Het congres gaat door op vrijdag **30 november 2007**, van 9u.00 tot 17u. in de Factorij, Huart Hamoiriaan 136, 1030 Brussel (Schaarbeek).

Inschrijven voor het congres kan via mail: maarten@uitdemarge.be of via de website: www.uitdemarge.be. Daarvindt u ook het overzicht van de workshops. Deelname kost 10 euro voor leden en 15 euro voor niet-leden.

'Europa nabij?' Dialoogdag over armoede en sociale uitsluiting

De Lissabon-doelstellingen, de Open Coördinatiemethode, het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie,... Het zijn enkele middelen of

methodes die de Europese Unie hanteert om haar lidstaten ertoe aan te zetten armoede en sociale uitsluiting op een strategische manier te bestrijden. Biedt die Europese aanpak een meerwaarde? En hebben (lokale) besturen, belangengroepen en burgers een inbreng in dit sociale Europa?

Misschien is dit allemaal vanzelfsprekend voor sommige professionelen in de armoedebestrijding, voor anderen gebeurt het 'ver van mijn bed'. Onbekend maakt onbemind en dat staat participatie wel eens vaker in de weg. Daarom organiseert de Koning Boudewijnstichting op **24 september 2007** een ontmoetingsdag in het ICC, Citadelpark in Gent. Deze dialoogdag wil u informeren over de Europese werkwijze en het Nationaal Actieplan, maar vooral u inspireren en u - in dialoog - ervaringen en reacties laten uitwisselen.

Inschrijven kan op de website van de Koning Boudewijnstichting www.kbs-frb.be. Daar vindt u ook het programma en de routebeschrijving.

De 'nieuwe' statistiek van de jeugdparketten

Het Departement Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) organiseert op **23 oktober 2007** een studiedag getiteld De "nieuwe" statistiek van de jeugd-parketten: een belichting van de eerste analysesresultaten vanuit verschillende invalshoeken. Deze studiedag wordt georganiseerd naar aanleiding van het verschijnen van een onderzoeksrapport met betrekking tot de productie van statistische gegevens aangaande de jeugd-parketten. Het rapport is beschikbaar op www.nicc.fgov.be. Voor meer informatie: Maria.larranagabra@just.fgov.be

17 oktober - Werelddag van verzet tegen armoede

Mensen in armoede blijven niet bij de pakken zitten. Ze organiseren zich in verenigingen waar armen het woord nemen. Om uit hun isolement te treden, om meer greep te krijgen op hun situatie, om politici en beleidsverantwoordelijken aan te zetten een heus beleid te gaan voeren dat armoede voorkomt.

Op **17 oktober** komen wereldwijd mensen in armoede samen met hun verenigingen en hun bondgenoten naar buiten om een aandacht te vragen voor hun situatie en samen met bondgenoten te ijveren voor een land en een wereld zonder armoede.

Overal in het land zullen verenigingen waar armen het woord nemen naar buiten treden. In de namiddag maken ze samen in Brussel de KVS en haar omgeving tot een bolwerk van gezellig en nuttig verzet. Op de Arduinkaai rond de KVS zal er tussen 13 u en 18 u worden gedanst en gezongen. Aan politici, voorbijgangers, activisten zal de soep van de solidariteit worden opgediend. De verenigingen waar armen het woord nemen stellen hun werking voor en vragen aandacht voor hun bekommernissen.

Het volledige programma van de dag vind je op <http://www.17oktober.be/>

VAD studiedag: 'Vroeginterventie bij riskant en/of problematisch middelengebruik'

Op woensdag 21 november 2007 organiseert VAD (Vereniging voor Alcohol en andere Drugproblemen vzw) in Brussel een studiedag over vroeginterventie bij riskant en/of problematisch middelengebruik. De achterliggende idee spreekt voor zich: hoe vroeger men ingrijpt, hoe gunstiger het resultaat. De gevolgen op het vlak van gezondheid en andere levensdomeinen zijn, gezien het vroege stadium van detectie, immers doorgaans minder ernstig en dus meer hanteerbaar. Binnen- en buitenlandse experts belichten het belang van vroeginterventie en haar plaats op het continuüm van preventie en hulpverlening. De studiedag richt zich onder meer op preventiewerkers, huisartsen, jeugdhulpverleners, lokale beleidsmakers, medewerkers bijzondere jeugdzorg, CLB-medewerkers, en al wie geïnteresseerd is in de alcohol- en drugthematiek. Deelname kost 35 euro (24 euro voor studenten en voor groepen vanaf 10 personen van dezelfde organisatie). In deze prijs is een deelnemersmap, koffie en broodjesmaaltijd inbegrepen. Inschrijven kan tot 7 november. Alle info en het inschrijvingsformulier vindt u op www.vad.be of op het telefoonnummer 02/423 03 32.

Bind-Kracht. Tiendaagse verdiepingscursus i.s.m. mensen in armoede

Tijdens de tiendaagse vorming Bind-Kracht krijgt de professionele hulpverlener een totaalkader aangereikt in het werken met mensen in armoede. Via een rijke afwisseling aan werkvormen wordt gewerkt op zowel kennis als inzichten, houding en vaardigheden. Er is ook aandacht voor de organisatiecontext en de brede maatschappelijke dynamieken waarin de hulpverleningsrelatie zich plaatst. De vorming is een interactieproces tussen cursisten, de trainer en mensen in armoede (actief in een Vereniging waar armen het woord nemen). Ze brengen zienswijzen, ervaringen, gevoelens en taal aan die de hulpverleners inzichten en vaardigheden bijbrengen om de kwaliteit van de hulpverlening met mensen in armoede te verhogen. De cursus wordt georganiseerd op 10 vrijdagen tussen 26 oktober 2007 en 14 maart 2008, (telkens van 9.30u tot 16.30u) in de Karel de Grote-Hogeschool, Departement Sociaal-Agogisch Werk, Brusselstraat 23, 2018 Antwerpen. De deelnameprijs bedraagt 500 euro per deelnemer. Inschrijven kan tot 8 oktober 2007 aan de hand van het inschrijvingsformulier dat u vindt op de website www.kdg.be/KdGSAWmdo (Open aanbod Bind-Kracht Vorming Inschrijvingsformulier). De cursus wordt beperkt tot 15 deelnemers, waarvan maximum 2 per organisatie.

Opleiding psychosociale zorg op school

In oktober start de éénjarige opleiding psychosociale zorg op school, vanuit een experiëntiële counselorhouding. Dit opleidingsjaar richt zich naar leerlingbegeleiders, zorgcoördinatoren, groene leerkrachten, vertrouwensleerkrachten, CLB-medewerkers,... Alle informatie betreffende deze opleiding kunt u nalezen op de website van de Faculteit voor Mens en Samenleving www.aula.com/fms of verkrijgen via het secretariaat: Faculteit voor Mens en Samenleving, Stationstraat 82, 2300 Turnhout, tel. 014/41 53 98 of via een e-mail naar fms@aula.com.

Kinderrechten en Opvoedingsondersteuning

Het Centrum voor de Rechten van het Kind organiseert dit najaar een vormingscyclus "kinderrechten voor de praktijk" over het thema: 'Kinderrechten en opvoedingsondersteuning?' Het doel van deze vormingscyclus is de betekenis van opvoeding - opvoedingsondersteuning te belichten vanuit verschillende invalshoeken. Eerst zal worden nagegaan wat opvoedingsondersteuning zoal kan inhouden en wat hierover terug te vinden is in de literatuur en/of de onderzoeksresultaten. De discussies (residuele of meer structurele steun, formele of informele, hulp of steun, emancipatie of be-

heersing, individuele of maatschappelijke preventie,...) worden besproken vanuit de theorie én de praktijk. Daarbij kijken we bewust iets verder dan een enge afbakening van hoe opvoedingsondersteuning doorgaans gedefinieerd wordt. We bekijken ook structurele vormen van gezinsondersteuning, zoals (al dan niet georganiseerde) kinderopvang. Wanneer het gaat over "bijzondere groepen" is opvoedingsondersteuning dan weer een bijzondere vorm van kansarmoedebestrijding of samenlevingsopbouw. Twee recente initiatieven op het terrein worden voorgesteld: de opvoedingswinkel en de ouderstages: hun aanbod en werking. De vormingscyclus vindt plaats op vrijdag 12, 19 en 26 oktober, vrijdag 9 & 23 november en vrijdag 7 december telkens van 12.15 tot 16 uur in de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, H. Dunantlaan 2, 9000 Gent. De kostprijs bedraagt 185 € voor de gehele cyclus (syllabus inbegrepen) en 50 € voor een afzonderlijke dag. Voor studenten geldt een verminderd tarief van 15 € /35 €. De inschrijvingsprijs omvat deelname aan de studiedag, broodjeslunch, documentatiebundel en enkel voor de deelnemers die voor de hele cyclus inschrijven de syllabus die nadien zal uitgegeven worden.

Voor meer informatie (de volledige folder met programma én inschrijvingsmodaliteiten) kan u contact opnemen met: Kathy Vlieghe, Centrum voor de Rechten van het Kind, Vakgroep Sociale agogiek, Universiteit Gent, H. Dunantlaan 2, 9000 Gent, tel.: 09/264.62.85, fax: 09/264.64.93, email: Kathleen.Vlieghe@UGent.be

Jeugdpreventiewerker

Vanaf september 2007 start binnen Ipsoc-bijbscholing de nieuwe modulaire opleiding 'jeugdpreventiewerker' voor alle hulpverleners en begeleiders uit de jeugdwelzijnssector, het onderwijs en gemeentediensten. De opleiding bestaat uit 8 modules van telkens 4 dagen: 5 verplichte en 3 keuzemodules. Thematieken: Basismodule preventie, jongeren en knelpunten in hun ontwikkeling, Omgaan met agressie, Jongeren en subculturen, Crisiscommunicatie, Psychosociale begeleiding van vluchtelingen, Jongeren en seksualiteit vandaag, Creatieve processen opzetten, Netwerk en beleid, Werken aan sociale vaardigheden met cliënten, Conflicthantering en bemiddeling.

Elke module kan afzonderlijk gevolgd worden. Bij het volgen van de totale opleiding bekomt men een bijscholingsdiploma op het niveau Sociaal Hoger onderwijs.

Voor meer informatie omtrent de opleiding en de diverse modules, zie: <http://www.ipsoc-bijbscholing.be/> "www.ipsoc-bijbscholing.be - onder de rubriek 'opleidingen in samenwerking'.

Gids Therapeutische Opleidingen 2007-2009

Wenst u een psychotherapeutische opleiding te volgen of zoekt u als hulpverlener een specifiek bijscholingsprogramma: de nieuwe uitgave van de *Gids Therapeutische Opleidingen* is vanaf nu beschikbaar. Het biedt een overzicht van het psychotherapeutisch cursusaanbod van 39 opleidingscentra in Vlaanderen. Via de website van de Julie Renson Stichting kunt u de gids gratis downloaden. Natuurlijk blijft de mogelijkheid een papieren versie (in handig A5-formaat) te bestellen tegen een betaalbare prijs (€ 12,-). Voor info en bestelling kan u terecht bij de Julie Renson Stichting, Lombardijstraat 35, 1060 Brussel, tel: 02/538 94 76, e-mail: infoggz@julierenon.be of op de site www.julierenon.be (menu activiteiten, publicaties).

Nascholingsaanbod Centrum Nascholing Onderwijs

Heel wat leerkrachten zoeken naar geschikte nascholingscursussen om hun lessen actueler en interessanter te maken of om de problemen die ze ontdekken, adequater te kunnen aanpakken. Daarom organiseert het Centrum Nascholing Onderwijs (CNO) de komende maanden een reeks nascholingsinitiatieven voor leerkrachten. Het ganse aanbod en alle informatie vindt u op www.ua.ac.be/cno.

In het aanbod onder meer:

- een basiscursus socio-emotionele begeleiding
- werken met moeilijke klasgroepen
- strategisch omgaan met regel- of normovertredend gedrag
- faalangst in de klas
- omgaan met pesten
- begeleiding van en leiding geven aan allochtone jongeren
- agressie op school: oorzaken en remediëring
- agressie op school: reageren op agressie-incidenten
- weerbaarheid van leerlingen ondersteunen
- omgaan met verlies bij leerlingen
- tussen de regels: over aanpak van gedragsproblemen
- een GON-leerling op de school en in de klas

Vormingsaanbod Centrum voor Andragogie

In het cursusaanbod van het Centrum voor Andragogie (CVA) van de Universiteit Antwerpen, ook dit jaar weer een gevarieerd aanbod voor personeelsleden van het secundair onderwijs. Behoort u tot het directieteam, middenkader, technische leiding, ondersteunend personeel of bent u coördinerend directeur of stafmedewerker van een scholengemeenschap, dan vindt u in de programma-brochure vast een cursus die u aanspreekt. Het CVA voorziet ook opleidingen op maat van een school of scholengemeenschap. Het volledige aanbod kan u nalezen op www.ua.ac.be/cva. In het aanbod voor het najaar onder meer 'wegwijs in de sociale kaart met praktijkvoorbeeld leerlingbegeleiding' voor ondersteunend personeel, efficiënt vergaderen, omgaan met politieke diensten en kansarmoede.

Vormingsaanbod Interactie-Academie

De Interactie-Academie richt zich tot mensen die werkzaam zijn in de non-profitsector en bij verschillende overheden. Zij biedt een gevarieerd pakket aan van coaching, supervisie, cursussen en opleidingen. In deze trainingsprogramma's worden thema's en praktijkvragen behandeld vanuit een systeemtheoretische optiek. Voor informatie over het aanbod kan u terecht op www.interactie-academie.be.

In het programma voor dit schooljaar onder meer een nieuwe opleiding over coaching en counseling in organisaties, een langere opleiding in bemiddeling en in gezinsbegeleiding en themadagen over ondermeer crisisinterventie, geweld in partner en -gezinsrelaties, huisbezoeken door hulpverleners en intakegesprekken.

Vormingsaanbod KHLeuven, departement Sociale School Heverlee

KHLeuven, departement Sociale School Heverlee bundelde haar aanbod permanente vorming in een handige brochure. In deze brochure onder meer aandacht voor de postgraduaat procesgericht leiderschap en agogisch theologisch werker, voor de graduatopleiding maatschappelijk werk, orthopedagogie, en bijscholingen rond ontwikkelingen in de hulpverlening, bemiddeling en communicatie en methodisch werken. Het ganse aanbod kan u nalezen op www.khleuven.be. Daar kan u ook terecht voor inschrijvingsformulieren en alle praktische informatie.

'Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen'

Zelfs in tijden van economische opleving blijft het studieniveau en de gevolgde studierichting een grote rol spelen in de slaagkansen op de arbeidsmarkt. Dat blijkt ook nu weer uit het nieuwste onderzoek 'werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen' waarmee reeds voor de 22ste maal de tewerkstellingskansen van de verschillende studierichtingen in kaart werden gebracht.

De basisresultaten staan gebundeld in een overzichtelijke brochure, die kan worden gedownload op de site www.vdab.be. Daar kan u ook gedetailleerde gegevens per studierichting raadplegen via een interactieve onlinetoevoeging die bovendien heel wat praktische in-

folinks bevat naar onder meer onderwijsaanbod, studietoelagen, kinderbijslag,...

Themanummer ALERT: 'beleidsarmoede in armoedebeleid'

Alert is het tijdschrift voor zorg en sociale politiek van Pluralistisch Overleg Welzijnswerk vzw. In hun derde nummer nemen zij armoedebestrijding als beleidsthema onder de loep. Armoedebestrijding is een thema dat de laatste 15 jaar doorlopend de beleidsagenda haalde. Maar de blitse opeenvolging van allerlei beleidsmaatregelen zorgde lang niet altijd voor een effectieve armoedebestrijding. Wat is de oorzaak van die 'beleidsarmoede in het armoedebeleid'? Onderzoekster Danielle Dierckx (OASes, Universiteit Antwerpen) gaat hierover in discussie met een aantal sleutelactoren. Naast deze boeiende dialoog rond armoedebeleid, komen ook nog tal van andere bijdragen aan bod.

Meer info op www.pow.be. Alles over dit nummer vindt u trouwens ook terug in de ALERT Nieuwsbrief die recent elektronisch verspreid wordt. Vanzelfsprekend kan u zich ook inschrijven via alert@pow.be om de nieuwsbrief vijfmaal per jaar te ontvangen.

Themanummer IMPULS: 'draagkracht van scholen'

Het driemaandelijkse tijdschrift Impuls voor onderwijsbegeleiding bracht in juni 2007 een themanummer uit over 'draagkracht in scholen'. In de bijdragen vindt u een aantal bespiegelingen rond draagkracht en een aantal adviezen om de draagkracht te bevorderen. Dat scholen in deze materie vanuit hun autonomie om meer vertrouwen vragen, is een oprechte klank. Ze stellen dit tegenover normering en toezicht van buitenaf. Daarnaast vinden we ook een pleidooi voor selectie in alle opdrachten die de school moet realiseren. Scholen moeten de ruimte krijgen om zelf prioriteiten te stellen en een aantal verplichtingen op te nemen in een korte- of lange termijnplanning. Selectie wijst op goed beleid en kan enkel worden toegejuicht. Tenslotte wordt ingezoomd op de leraar. Zijn omgang met de jongere, vooral de jongere met probleemgedrag, werkt zeer bepalend in deze verhalen over kracht en last. De vraag naar middelen blijft een constante in alle bijdragen.

Voor geïnteresseerden, neem contact met: uitgeverij Acco, Brusselsestraat, 153, 3000 Leuven, tel. 016/628000 of uitgeverij@acco.be

Jeugdrecht.be heeft een nieuwe website

Jeugdrecht.be is een samenwerkingsinitiatief van de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Jeugdrecht.be is een actuele bron van praktische informatie over jeugdrecht en richt zich tot alle praktijkwerkers die vragen hebben over rechten van kinderen en jongeren. Een vernieuwing was nodig om de site gebruiksvriendelijker te maken. De structuur en de lay-out wijzigden ingrijpend. De online databank met artikelen over allerlei thema's werd grondig geactualiseerd. Nieuw is de uitgebreide zoekfunctie waardoor gebruikers eenvoudig en snel een artikel kunnen vinden.

Jeugdrecht.be is gratis voor alle voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg en voor Centra Algemeen Welzijnswerk. Voor andere sectoren bedraagt het abonnementsgeld 20 euro per kalenderjaar. Neem alvast een kijkje op www.jeugdrecht.be

Geen zin in hogeschool of universiteit maar toch graag praktijkgericht verder studeren...?

Wie niet meer leerplichtig is en toch verder (of opnieuw) naar school wil, kan bij SYNTRA een praktische dagopleiding volgen. De voltijdse dagopleidingen zijn een goed alternatief voor de hogeschool of de universiteit voor jongeren die liever méér praktijk en minder theorie zien. De voltijdse dagopleidingen bestaan, zoals een ondernemersopleiding, uit een combinatie van beroepskennis én bedrijfsbeheer. De cursussen bedrijfsbeheer bereiden de cursist voor

op het financieel, commercieel en administratief beheer van een zaak. De cursus beroepskennis gaat dieper in op de specifieke vak-kennis. De meeste opleidingen duren 1 tot 2 jaar. Er is ook een praktijkstage voorzien. Net zoals bij de traditionele ondernemers-opleidingen van het SYNTRA-netwerk zijn de docenten vakmen-sen die zelf dagdagelijks in de praktijk staan. Na afloop ontvangt de cursist een ondernemersdiploma dat officieel erkend is door de Vlaamse overheid. Wie dat wil, kan meteen een eigen zaak opstar-ten. Alle info vindt u op www.syntra.be.

BOEKEN

Gedeelde pedagogische verantwoordelijkheid?

De opvoedingsbelofte in het licht van de rechten van de mens en de rechten van het kind.

VAN CROMBRUGGE, H., VANDENHOLE, W. en WILLEMS, J. (Red.)

Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Brussel, 2007, 10 euro (+ 2,5 euro verzendingskosten).

Tussenkomen in opvoeding en gezinnen heeft een negatieve beteken- is gekregen. We 'bemoeien' ons liever niet met opvoeding omdat we ons niet willen bemoeien met gezinnen. Daardoor moet de 'jeugdbescherming' vaak optreden als de problemen al ontspoord zijn. Het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, bij monde van pedagoog Hans Van Crombrugge, pleit daarom voor een kader dat ouders, als opvoeders, zowel ondersteunt als responsabiliseert. Daarom pleit het voor het instellen van een 'opvoedingsbelofte', de belofte die ouders uitspreken bij de komst van een kind: 'wat er ook gebeurt, wij zijn en blijven je ouders en je kan altijd op ons rekenen'. De opvoedingsbelofte wijst meteen ook de samenleving op haar plicht om dit gezin te ondersteunen.

In 2006 was de opvoedingsbelofte al onderwerp van debat tijdens de HIG-forumdag. Op 11 mei 2007 ging de discussie verder tijdens een conferentie te Antwerpen. Het HIG wil met dit debat de idee van de opvoedingsbelofte verder verfijnen, maar ook promoten, omdat alle ouders die kiezen voor kinderen, de beste steun verdienen. Vandaar de publicatie van een verslagboek van deze conferentie.

U kan deze publicatie bestellen op www.hig.be.

Mensenhandel in beeld.

Eerste kwantitatieve en kwalitatieve analyse van Belgische slachtofferdata

VERMEULEN G., VAN DEN HERREWEGEN E. en VAN PUYENBROECK L.

Maklu, Antwerpen, 2007, 487 p., 59,50 euro.

België beschikt - als enige land in Europa - over een databank (binnen het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding) waarin systematisch gegevens van alle op het grondgebied geregistreerde slachtoffers van mensenhandel worden bijgehouden. Dit boek bevat de allereerste kwantitatieve analyse van deze gegevens. Via literatuurstudie en interviews met slachtoffers en sleutelfiguren hebben de auteurs vervolgens de cijfermatige analyse verder kwalitatief aangevuld, gekaderd en genuanceerd. Zowel de voortrekkerspositie van België op vlak van gecentraliseerde gegevensregistratie van slachtoffers van mensenhandel, de hoge dekkingsgraad en de fijnmazigheid van de onderzoeksgegevens en van het verrichte onderzoek als de combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden maken 'Mensenhandel in beeld' tot een unieke realisatie. Dit boek is daarmee een essentieel naslagwerk voor beleidsmakers, justitiële en politionele autoriteiten, niet-gouvernementele en hulpverleningsorganisaties, onderzoekers en andere actoren die professioneel of anderszins met of interesse hebben in de mensenhandelproblematiek, in België en daarbuiten. Meer info op www.maklu.be.

Op weg naar lokale integrale veiligheid.

Veiligheid als strategisch onderwijs binnen een gemeentelijk beleid (-splan).

DE PAUW K. & HEENE, A.

Brussel: Politeia, 2006, 132 blz.

Onveiligheid wordt door velen als een urgent probleem beschouwd en de persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp onveiligheid is groot. Gewild of ongewild zijn de veiligheidsproblematiek en de manier waarop beleidsmatig kan gereageerd worden zelfs het po-

litiek discours op alle beleidsniveaus gaan beheersen; al dan niet ingegeven door electorale motieven. In dit boek staat de integrale veiligheidsgedachte centraal; een conceptuele en pragmatische benadering vormen het uitgangspunt.

Het boek geeft een stand van zaken op het vlak van lokale veiligheid en biedt vooral een toekomstvisie en werkkader voor de aanpak van onveiligheid.

De school van de ongelijkheid

HIRTT, N., NICAISE, I. & DE ZUTTER, D.

Berchem, EPO, 2007, 172 pagina's, 19,50 euro.

Leerkrachten liggen er wakker van: dat zoveel leerlingen niet slagen, spijbelen of zelfs volledig afhaken. Het gaat vaak om kinderen van werklozen of allochtonen. Het niet-slagen wordt dan ook toegeschreven aan hun thuisomgeving: zij zijn te zwak voor wijskunde, ze worden thuis niet gestimuleerd, enz... Is het zo eenvoudig? Dat het Vlaamse onderwijs zwaar tekortschiet inzake gelijke kansen, is geen nieuwe vaststelling. Maar welke mechanismen zijn er verantwoordelijk voor dat de school de reproductie van ongelijkheden naar sociale en etnische afkomst in stand houdt? De auteurs proberen, met feiten en cijfers in de hand, enkele structurele en culturele wortels ervan bloot te leggen. Ze wijzen met name op de slechte materiële omstandigheden (te grote klasgroepen, onderfinanciering) waarin leerkrachten te vaak moeten werken, op de extreme concurrentie op de scholenmarkt, het overbenadrukken van instrumentele kennis tegenover kritische kennis, het misbruik van het buitengewoon onderwijs als sociale bezemwagen, de té vroege studieoriëntering van leerlingen, het zwakke integratiebeleid t.a.v. migranten... Maar de auteurs wijzen ook op concrete, haalbare stappen om er iets aan te doen. Ook principes voor de pedagogisch-didactische praktijk op klas- en schoolniveau worden daarbij besproken.

MAJONG

De v.z.w. MAJONG stelt zich tot doel de positie van maatschappelijk kwetsbare jongeren te verbeteren. Sommige jongeren krijgen in hun contacten met de maatschappelijke instellingen (zoals: school, arbeidsmarkt, V.D.A.B., mutualiteit,...) steeds weer te maken met de negatieve effecten en genieten minder van het aanbod. Dit bleek uit meerdere onderzoeken, uitgevoerd binnen de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie K.U. Leuven.

Om aan deze situatie daadwerkelijk iets te doen werd in mei 1989 de v.z.w. MAJONG opgericht. De leden van de vereniging zijn belangstellenden, afkomstig uit verschillende organisaties, nl. universiteiten (K.U. Leuven, UGent), schoolbegeleidingsdiensten (P.M.S. uit de verschillende netten), lerarenopleiding en welzijnsorganisaties.

MAJONG wil haar doelstelling in eerste instantie realiseren door **de samenwerking tussen onderwijs en welzijnswerk** te bevorderen. Hiertoe werden volgende activiteiten opgezet:

1. Het uitgeven van het **tijdschrift WELWIJS** (verschijnt 4× per jaar)
2. Het geven van **vorming en begeleiding**
3. Het verrichten van **onderzoek**

MAJONG v.z.w. - Hooverplein 10 - 3000 Leuven.

PUBLICATIES MAJONG/WELWIJS

De redactie Welwijs organiseerde reeds vier studiedagen waarvan de verslagboeken kunnen worden besteld.

DE DRIE WERELDEN VAN JOHNNY EN MARINA. Spanningen tussen school, gezin en leeftijdsgroep (1990), 75 p. (6,20 €)

Jongeren typeren elkaar en stemmen hun eigen handelen hier op af. De bijdragen in dit verslagboek proberen inzicht te geven in dit fenomeen en zoeken naar manieren om er mee om te gaan. Met bijdragen van : M. Bouverne-De Bie ; J. Heene ; P. Allegaert en L. Vanmarcke ; P. Van Den Bossche en J. Tallon ; J. Hazekamp.

LEERLINGENBEGELEIDING : een antwoord op veranderende leerlingsituaties (1993), 139 p. (8,68 €)

Hoe wordt vanuit de verschillende socialisatiemilieus ingegrepen op de -veranderende - situaties waarin jongeren opgroeien? In dit boek wordt op deze vraag ingegaan: eerst wordt de probleemstelling zo concreet mogelijk gemaakt, vervolgens worden een aantal gebieden van begeleiding verder uitgewerkt. Met bijdragen van : W. Wielemans ; L. Thys ; N. Vettenburg ; B. Vandewiele ; A. De Wilde ; E. Bruneel en M. Nelissen ; J. Heene ; M. Bouverne-De Bie.

WELZIJSWERK EN EINDTERMEN, praktijkvoorbeelden en vragen (1996), 138 p. (8,68 €)

De groeiende verbondenheid tussen welzijnswerk en onderwijs is met de introductie van de "eindtermen" versterkt. De studiedag ging in op de betekenis van deze evolutie voor kinderen en jongeren en de verwachtingen die zij meebrengt voor het welzijnswerk, het onderwijs en het jeugdwerk. Daarna volgden een groot aantal praktijkvoorbeelden. Met bijdragen van : R. Caels ; M. Bouverne-De Bie ; N. Vettenburg ; J. Van Gils ; e.a.

OPVOEDEN IN BILLIJKHEID: hoe streng moet onze aanpak zijn? (1999), 123 p. (9,92 €)

Naar aanleiding van 10 jaar Welwijs werd gereflecteerd op de uitgangspunten van het tijdschrift en dit vanuit de actuele maatschappelijke evolutie waar de roep naar meer controle en gestrengheid in de opvoeding sterker wordt. Centraal in deze reflectie staat de vraag: is de optie 'opvoeden in billijkheid' verenigbaar met de uitgangspunten van het tijdschrift Welwijs? Met bijdragen van: M. Bouverne-De Bie; M. Elchardus; K. Van Heule; N. Vettenburg.

De verzendingskosten zijn begrepen in de vermelde prijzen. Wie de vier verslagboeken samen bestelt, betaalt 27,27 €

JUBILEUMNUMMER "15 jaar Welwijs" (2005), 152 p. (12 €)

Naar aanleiding van 15 jaar Welwijs werd een speciaal nummer uitgegeven met een selectie van vroegere bijdragen, een index met de artikelen van de afgelopen 15 jaren en een bundeling van alle verschenen cartoons van Jan De Graeve. Voor een overzicht van de bijdragen zie: www.welwijs.be

Alle bestellingen kunnen worden doorgegeven per post, mail of elektronisch via de website (www.welwijs.be). Een factuur wordt bij de verzending toegevoegd.

INHOUD

Wordt er nog gespijbeld in Vlaanderen? Een voorlopige update van de implementatie van het spijbelactieplan <i>E. Neven en E. Verduyckt</i>	p. 3
Jongeren actief in het middenveld of passief aan de zijlijn? <i>B. Vanhoutte</i>	p. 11
Jeugdhulp in de schoolomgeving: Jongeren aan het woord over toegankelijkheid <i>J. Meire</i>	p. 14
Katern SWAT: een Antwerps opvangproject voor tijdelijk niet-schoolbare jongeren <i>R. Dries</i>	p. 18
Middagactiviteiten in BUSO Binnenhof Gent: een brug naar een zinvolle vrijetijdsbesteding <i>K. De Meyer</i>	p. 23
Het CLB-profiel: Oude wijn in nieuwe zakken? <i>R. Vercammen</i>	p. 25
Webwijs Thema's <i>J. Tallon</i>	p. 31
Agenda en documentatie <i>E. Verduyckt</i>	p. 35